

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ
ΝΑΥΤΙΛΙΑ**

**ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ- Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ
ΚΕΡΚΥΡΑΣ**

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Διπλωματική Εργασία

που υποβλήθηκε στο Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών
του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των
απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού
Διπλώματος Ειδίκευσης στη Ναυτιλία

Πειραιάς

Νοέμβριος 2011

Δήλωση Αuthenticότητας / Ζητήματα copyright

Το άτομο το οποίο εκπονεί την Διπλωματική Εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία στηρίζεται στην βάση των εξής παραγόντων : τον σκοπό και χαρακτήρα της χρήσης (εμπορικός, μη κερδοσκοπικός ή εκπαιδευτικός), της φύσης του υλικού, που χρησιμοποιεί (τμήμα το κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες ή χάρτες), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή στη γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου.

Υπογραφή,
Γρηγόρης Αντωνιάδης

ΣΕΛΙΔΑ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή που ορίστηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος Ναυτιλιακών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Ναυτιλία.

Τα μέλη της Επιτροπής ήταν :

- Αναστάσιος Τσελεπίδης (Επιβλέπων)
- Ερνέστος Τζαννάτος
- Γεώργιος Σαμώτης

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμών του συγγραφέα

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία αναλύω τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντολογική σκοπιά, στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης και της αειφορίας. Αρχικά αναπτύσσω κάποιες γενικές αρχές δημιουργίας και εφαρμογής ενός προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ) , και εν συνεχεία αναφέρομε στην πρόκληση της βιώσιμης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης εντός των κόλπων της Ε.Ε. Στη συνέχεια παρουσιάζω τα δεδομένα για την βιώσιμη διαχείριση παράκτιας ζώνης όπως λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της χώρας ως προς τη γεωμορφολογία, τη βιοποικιλότητα, τους θεσμούς και τα κοινωνικά δεδομένα. Τέλος εστιάζω τη μελέτη στην περίπτωση της νήσου Κέρκυρας βασιζόμενος κυρίως σε δύο συνεντεύξεις που απεικονίζουν την πραγματική κατάσταση και τα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα του νησιού σε όρους παράκτιας βιωσιμότητας, με κύριο άξονα αναφοράς τον παράκτιο (βιώσιμο ή μη) τουρισμό.

Abstract

The current study examines the ways in which coastal areas are managed, from an economic, social and environmental point of view in the context of sustainable growth. The first chapters focus on the development of general principles and application of a program of Integrated Coastal Zone Management (ICZM). An attempt is also made to present a comprehensive reference on the challenges facing sustainable management in coastal areas within the European Union. Furthermore, data based on the way coastal areas are managed in Greece, taking into account parameters such as geomorphology, biodiversity, legal issues and social matters is presented. Finally, an extensive analysis is carried out, for the case of sustainable tourism in the Island of Corfu, taking into consideration two interviews that depict the reality along with the prevailing social-economic facts of the island in within the context of coastal sustainability.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ

1.1 <u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	σελ10
1.2 <u>ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ</u>	σελ12
1.2.1 <u>Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΠΟΡΩΝ</u>	σελ13
1.2.2 <u>Η ΔΙΟΓΚΟΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΠΛΥΘΗΣΜΟΥ</u>	σελ14
1.2.3 <u>ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗ</u>	σελ15
1.3 <u>ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ</u>	
1.3.1 <u>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΟΔΠΖ</u>	σελ20
1.3.2 <u>ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΔΠΖ</u>	σελ20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΔΠΖ

2.1 <u>ΚΑΤΕΥΘΗΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΟΔΠΖ</u>	σελ25
2.1.1 <u>ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΟΔΠΖ</u>	σελ25
2.1.2 <u>ΠΟΙΟΣ ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΦΩΣ</u>	σελ26
2.1.3 <u>ΠΟΙΟΣ ΚΑΝΕΙ ΤΙ. ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΗΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ</u>	σελ27
2.1.4 <u>Ο ΔΙΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ</u>	σελ27
2.1.5 <u>ΕΘΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ</u>	σελ28
2.1.6 <u>ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ</u>	σελ29
2.1.7 <u>ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ</u>	σελ29
2.1.8 <u>ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ</u>	σελ30
2.1.9 <u>ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ (STAKEHOLDERS)</u>	σελ30
2.1.10 <u>ΤΟ ΕΥΡΗ ΚΟΙΝΟ</u>	σελ30
2.2 <u>ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ</u>	σελ32
2.2.1 <u>ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΜΟΡΦΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ</u>	σελ34
2.2.2 <u>ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ</u>	σελ35
2.2.3 <u>ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΠΟΡΟΙ</u>	σελ36
2.2.4 <u>ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ</u>	σελ36
2.2.5 <u>ΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ</u>	σελ36
2.2.6 <u>ΘΕΣΜΙΚΗ, ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ</u>	σελ36
2.2.7 <u>Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ</u>	σελ37
2.2.8 <u>Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΣ</u>	σελ37
2.2.9 <u>ΑΞΙΟΛΟΓΩΝΤΑΣ</u>	σελ38
2.3 <u>Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ</u>	σελ38
2.3.1 <u>Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΕ ΣΤΑΔΙΑ</u>	σελ38
2.3.2 <u>ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΔΠΖ ΣΕ ΛΕΤΟΥΡΓΙΑ</u>	σελ39
2.4 <u>ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΒΟΛΗ</u>	σελ39
2.4.1 <u>ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ</u>	σελ39
2.4.2 <u>ΕΠΙΒΟΛΗ</u>	σελ40
2.5 <u>ΟΔΠΖ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΤΥΧΕΣ</u>	σελ40
2.5.1 <u>ΕΝΣΩΜΑΤΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΔΠΖ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</u>	σελ40
2.5.2 <u>ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ</u>	σελ41
2.5.3 <u>ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ</u>	σελ41

2.5.4 ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ	σελ42
2.5.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ... ..	σελ42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3- Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

3.1 <u>ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ</u>	σελ44
3.2 <u>Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ</u>	σελ46
3.3 <u>ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ</u>	σελ47
3.3.1 ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΝ ΛΟΓΩ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΜΕΣΩ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ : Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ Ε.Ε.....	σελ47
3.3.2 ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	σελ49
3.3.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	σελ49
3.3.4 ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	σελ49
3.3.5 ΕΠΙΠΕΔΟ Ε.Ε.....	σελ50
3.4 <u>Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΜΕΣΩΝ</u>	σελ51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 <u>ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</u>	σελ52
4.1.1 ΤΟ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	σελ52
4.1.2 Ο ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ.....	σελ54
4.2 <u>ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</u>	σελ56
4.2.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	σελ56
4.2.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	σελ58
4.2.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ59
4.3 <u>ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ</u>	σελ61
4.3.1 ΤΟ ΝΕΡΟ.....	σελ61
4.3.2 Η ΘΑΛΑΣΣΑ.....	σελ62
4.3.3 Η ΓΗ.....	σελ62
4.3.4 ΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ.....	σελ62
4.3.5 ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΔΙΑΒΡΩΣΗ.....	σελ62
4.3.6 ΤΟ ΤΟΠΙΟ.....	σελ63
4.4 <u>Η ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</u>	σελ63
4.4.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ... ..	σελ63
4.4.2 ΤΟ ΜΕΙΖΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ: ΓΙΑΤΙ ΧΑΝΕΤΑΙ Η ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ... ..	σελ63
4.4.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ.....	σελ64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΟΛΠΖ

5.1 <u>ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΒΙΩΣΗΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ</u>	σελ67
5.2 <u>ΤΥΠΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	σελ68
5.3 <u>ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</u>	σελ70
5.3.1 Η ΒΙΩΣΗΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ72
5.3.2 Η ΒΙΩΣΗΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ73
5.4 <u>ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ</u>	σελ74
5.5 <u>ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</u>	σελ75
5.6 <u>ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ</u>	σελ78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

6.1 <u>Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ</u>	σελ82
6.2 <u>ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ</u>	σελ83
6.2.1 <u>ΕΔΑΦΟΣ</u>	σελ83
6.2.2 <u>ΚΛΙΜΑ ΚΑΙ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ</u>	σελ83
6.2.3 <u>ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ</u>	σελ84
6.2.4 <u>ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ</u>	σελ84
6.3 <u>ΘΕΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ</u>	σελ85
6.4 <u>ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ</u>	σελ86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 – ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΝΟΜΑΡΧΗ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

7.1 <u>ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ – ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ</u>	σελ90
7.2 <u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗ ΚΕΡΚΥΡΑ</u>	σελ93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 – Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

8.1 <u>Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΣΗΜΕΡΑ</u>	σελ97
--	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

9.1 <u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	σελ102
9.2 <u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	σελ103

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ105
---------------------------	--------

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1.10: Παράγοντες σύνθεσης προγράμματος ΟΔΠΖ, σελ32

Πίνακας 5.5: Τουρισμός- εξωτερικοί παράγοντες, σελ78

Πίνακας 5.6 : Τουρισμός- ευκαιρίες, απειλές, σελ81

Πίνακας 6.4 : Τουρισμός – εσωτερικοί παράγοντες, σελ 88

ΓΑΛΛΙΑΣΤΕΛΕΜΟ ΓΕΡΑΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1- ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι παράκτιες ζώνες σε όλο το κόσμο βρίσκονται ιστορικά μεταξύ των υπερεκμεταλλευμένων περιοχών λόγω των πλούσιων πόρων που διαθέτουν. Στις παραθαλάσσιες χώρες σήμερα, υπολογίζεται ότι ο μισός πληθυσμός ζει σε παράκτιες ζώνες, και η αποδημία από περιοχές της ενδοχώρας προς τις ακτές αυξάνεται. Χωρίς να αποτελεί έκπληξη, υπάρχει επίσης μια έντονη διαμάχη μεταξύ της ανάγκης για άμεση κατανάλωση ή χρήση των παράκτιων πόρων και της ανάγκης για τη διασφάλιση ότι αυτοί οι πόροι θα υπάρχουν και θα μπορούν να παρέχονται σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Σε πολλές χώρες αυτή η σύγκρουση έχει ήδη φτάσει σε κρίσιμο στάδιο, με τεράστια τμήματα τα

ης παράκτιας ζώνης να έχουν μολυνθεί από τοπικές ή ορεινές πηγές, την αλιεία να έχει υποβαθμιστεί σημαντικά ή να έχει καταστραφεί, τους υγροτόπους να έχουν ξεραθεί, τους κοραλλιογενείς υφάλους να έχουν διαλυθεί από δυναμίτη και τις παραλίες να έχουν ξεπέσει στο βωμό της ανθρώπινης διασκέδασης. Εάν αυτοί οι παράκτιοι πόροι θέλουμε να διατηρηθούν και να αποκατασταθούν, χρειάζεται αποτελεσματική δράση άμεσα. Για να ανταποκριθούμε σ' αυτή την ανάγκη, έχει σχεδιαστεί ένα σύστημα διαχείρισης : Integrated coastal zone management (ICZM) ή ολοκληρωμένη διαχείριση παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ). Το πρόγραμμα ΟΔΠΖ είναι μια κυβερνητική διαδικασία και αποτελείται από το νομικό και θεσμικό πλαίσιο που είναι απαραίτητο για να διαφυλάξει 'ότι τα αναπτυξιακά και διαχειριστικά πλάνα για τις παράκτιες ζώνες είναι ενοποιημένα με τους περιβαλλοντικούς (περιλαμβάνοντας και τους κοινωνικούς) στόχους και έχουν γίνει με τη συμμετοχή εκείνων που επηρεάζονται απ' αυτά. Ο σκοπός του ΟΔΠΖ είναι να μεγιστοποιήσει τα οφέλη που προκύπτουν και παρέχονται από την παράκτια ζώνη και από την άλλη, η ελαχιστοποίηση των συγκρούσεων και των επιζήμιων επιπτώσεων όσον αφορά τους πόρους και το περιβάλλον. Ξεκινά με μια αναλυτική διαδικασία για τη θέσπιση των στόχων για την ανάπτυξη και διαχείριση της παράκτιας ζώνης. Το ΟΔΠΖ πρέπει να διασφαλίσει πώς η διαδικασία της θέσπισης στόχων, του σχεδιασμού και της εφαρμογής περιλαμβάνει ένα όσο το δυνατόν ευρύτερο φάσμα ομάδων ενδιαφερόντων, ώστε να βρεθεί ο καλύτερος δυνατός συμβιβασμός μεταξύ τους, και να επιτευχθεί μια ισορροπία στη συνολική χρήση των παράκτιων ζωνών μιας χώρας.

Η διαχείριση της παράκτιας ζώνης ως μια επίσημη κυβερνητική δραστηριότητα αναλήφθηκε αρχικά στις ΗΠΑ το 1972 με τη νομοθεσία από το Κογκρέσο Coastal Zone Management Act. Τα αποτελέσματα από τις Αμερικάνικες προσπάθειες ήταν κατά γενική ομολογία θετικά. Ένας αριθμός άλλων χωρών κίνησαν τις προσπάθειες για τη διαχείριση της παράκτιας ζώνης με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, τα τέλη της δεκαετίας του 70' και στις αρχές της δεκαετίας του 80'. Πράγματι, όροι διαχείριση παράκτιας ζώνης, διαχείριση παράκτιων πόρων, και διαχείριση παράκτιας περιοχής έχουν χρησιμοποιηθεί κατ' ουσία εναλλακτικά για να περιγράψουν τέτοιες προσπάθειες. Πολλά από αυτά τα προγράμματα ωστόσο, ασχολήθηκαν με ένα και μόνο τομέα-π.χ. τη διάβρωση των ακτών. Τα περισσότερα δεν προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν σφαιρικά και ολοκληρωμένα το ζήτημα των παράκτιων ζωνών και της ευρείας γκάμας των πόρων που προκύπτουν απ' αυτές.

Ξεκινώντας στα μέσα της δεκαετίας του 80', καθώς οι ενυπάρχουσες δυσκολίες της χρήσης μιας μονοδιάστατης προσέγγισης (ενός και μόνο τομέα) στην προσπάθεια διαχείρισης ενός τόσο πολύπλοκου πράγματος όπως η παράκτια ζώνη, έγιναν πιο εμφανείς, η ιδέα της ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης δημιουργήθηκε. Η ΟΔΠΖ διαφέρει από την αρχική μορφή της ΔΠΖ (διαχείριση παράκτιας ζώνης) στο ότι επιχειρεί μια πιο σφαιρική προσέγγιση-λαμβάνοντας υπ' όψιν όλες τις κατά τομέα δραστηριότητες που επηρεάζουν την παράκτια ζώνη και τους πόρους της και ασχολείται με οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα όπως επίσης και με θέματα περιβαλλοντολογικού και οικολογικού ενδιαφέροντος. Ο στόχος, είναι φυσικά ο εναρμονισμός αυτών των δραστηριοτήτων με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι όλες σταθερές και να υποστηρίζουν ένα ευρύτερο σύνολο εθνικών στόχων για την παράκτια ζώνη.

Η ενθάρρυνση στα παράκτια κράτη για την ανάπτυξη των δικών τους υποδομών ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης ήρθε στην επιφάνεια κατά τη διάρκεια της σύσκεψης για το περιβάλλον και την ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών (UNCED) που κορυφώθηκε με τη σύνοδο κορυφής στο Rio de Janeiro της Βραζιλίας το 1992. Η Agenda 21 Action Plan που υιοθετήθηκε στο Rio από όλες τις χώρες, αναθέτει ένα διακεκριμένο ρόλο στην ΟΔΠΖ. Η διακυβερνητική ομάδα για την κλιματική αλλαγή (ένα επιστημονικό σώμα) και η διακυβερνητική διαπραγματευτική επιτροπή για την παγκόσμια κλιματική αλλαγή (ένα διαπραγματευτικός και πολιτικός οργανισμός) ενέκριναν πρόσφατα το ΟΔΠΖ και προέτρεψαν να ξεκινήσουν οι προετοιμασίες όσο το δυνατόν ταχύτερα για να αντιμετωπιστούν οι πιθανώς

εκτεταμένες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην παράκτια ζώνη. Κατά την έναρξη, αρκετές προειδοποιήσεις είναι απαραίτητες όσον αφορά αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές. Αρχικά μια μεμονωμένη σειρά οδηγιών δεν μπορεί να ταιριάζει σε όλες τις καταστάσεις. Παρόλο την προσπάθεια που έχει γίνει για να αντικατοπτρίζονται ποικίλες κυβερνητικές, οικονομικές και περιβαλλοντολογικές διαστάσεις, προφανώς όλες οι αναρίθμητες δυνατότητες και καταστάσεις δεν γίνεται να περιληφθούν. Ύστερα, με δεδομένη την κυβερνητική φύση της ΟΔΠΖ, αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν προπαρασκευαστεί από μια κυβερνητική/δημοσίας τάξης σκοπία και προοπτική. Αυτό σημαίνει ότι έχει δοθεί έμφαση σε θεσμικές, πολιτικές, νομικές και κανονιστικές πτυχές και σε μικρότερη έκταση σε οικονομικούς και οικολογικούς παράγοντες. Είναι πιθανό πώς άλλες κατά τομέα ειδικευμένες και ανά θέμα ειδικές κατευθυντήριες γραμμές (guidelines) θα αναπτυχθούν αργότερα από άλλους οργανισμούς όπως για την αλιεία, τη γεωργία, τη δασοκομία, την κατασκευή λιμένων, τα ζητήματα μόλυνσης και τον τουρισμό.

1.2 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ

Η παράκτια ζώνη είναι το σημείο επαφής όπου η στεριά συναντά τον ωκεανό, περιλαμβάνοντας το περιβάλλον της ακτογραμμής όπως επίσης και τα παρακείμενα (γειτονικά) παράκτια ύδατα. Τα συστατικά της δύναται να περιλαμβάνουν ποτάμια δέλτα, παράκτιες πεδιάδες, υγροτόπους, παραλίες και θίνες (αμμόλοφοι), υφάλους, μακρόβια δάση, λιμνοθάλασσες και άλλα παράκτια χαρακτηριστικά. Τα όρια των παράκτιων ζωνών είναι συχνά αυθαιρέτως προσδιορισμένα, με μεγάλες διαφορές και αποκλίσεις ανάμεσα στα διάφορα έθνη και βασίζονται συχνά σε δικαιοδοτικά όρια ή οριοθετούνται για λόγους διοικητικής ευκολίας. Έχει κατά καιρούς υποστηριχθεί πώς η παράκτια ζώνη θα έπρεπε να περιλαμβάνει τη χερσαία έκταση από την παραποτάμια κοιλάδα έως τη θάλασσα, πράγμα που θεωρητικά έχει βάση αφού αποτελεί τη ζώνη όπου οι βιοφυσικές αλληλεπιδράσεις είναι εντονότερες. Για τους πρακτικούς σκοπούς του σχεδιασμού, η παράκτια ζώνη είναι μία ειδική περιοχή, προικισμένη με ειδικά χαρακτηριστικά, που τα όρια της είναι καθορίζονται συχνά από συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Τα χαρακτηριστικά της είναι:

-Είναι μια δυναμική περιοχή με τακτικά εναλλασσόμενα βιολογικά, χημικά και γεωλογικά γνωρίσματα.

- Περιλαμβάνει υψηλής παραγωγικότητας και μεγάλης βιολογικής ποικιλίας οικοσυστήματα που παρέχουν σημαντικούς βιότοπους για πολλά θαλάσσια είδη.
- Τα χαρακτηριστικά της παράκτιας ζώνης όπως οι κοραλλιογενείς ύφαλοι, τα μακρόβια δάση οι παραλίες και οι αμμόλοφοι, λειτουργούν ως σημαντικές φυσικές άμυνες ενάντια σε καταιγίδες, πλημμύρες και τη διάβρωση.
- Τα παράκτια οικοσυστήματα μπορούν να επιδράσουν ως προς τη μετρίαση των επιπτώσεων της μόλυνσης που προέρχεται απ' τη στεριά (για παράδειγμα, υγρότοποι που απορροφούν υπερβολικές ποσότητες θρεπτικών ουσιών, ιζημάτων και ανθρώπινων αποβλήτων).
- Η ακτή προσελκύει πληθώρα ανθρώπινων οικισμών και εγκαταστάσεων λόγω της εγγύτητας της σε έμβιους και μη πόρους, όπως επίσης και λόγω της εγγύτητας της στις θαλάσσιες μεταφορές και σε δραστηριότητες αναψυχής. (Clark, J.R., 1992)

1.2.1 Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΠΟΡΩΝ

Τα συστήματα παράκτιων πόρων είναι πολύτιμες φυσικές δωρεές που πρέπει να διαχειρίζονται κατάλληλα για τις παρούσες όσο και για τις μελλοντικές γενιές. Οι παράκτιες ζώνες προσφέρουν φυσικές και βιολογικές ευκαιρίες και δυνατότητες για ανθρώπινη χρήση, και η ΟΔΠΖ προσπαθεί να βρει τη βέλτιστη ισορροπία μεταξύ των χρήσεων αυτών που βασίζονται σε κάποιους δοσμένους στόχους. Η ανησυχία αυξάνεται ιδίως όσον αφορά τη διατάραξη των φυσικών παράκτιων οικοσυστημάτων από τις απαιτήσεις και την πίεση που τους έχει επιβληθεί από τον υπερπληθυσμό και την οικονομική ανάπτυξη και διόγκωση. Αυτά τα φυσικά οικοσυστήματα έχουν σημαντική αξία για μια βιώσιμη εξορυκτική και μη εξορυκτική χρήση, που συχνά υποτιμάται συγκρινόμενη με άλλες συχνά μη βιώσιμες χρήσεις. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές δίνουν έμφαση στα φυσικά παράκτια οικοσυστήματα και στη βιώσιμη χρήση της παράκτιας ζώνης με τη μέγιστη διαφύλαξη και διατήρηση της περιβαλλοντολογικής ποιότητας.

Στη φύση, το παράκτιο σύστημα διατηρεί μία οικολογική ισορροπία που λειτουργεί για λογαριασμό της σταθερότητας της ακτογραμμής, της αναπλήρωσης (αναδημιουργίας) της παραλίας, της δημιουργίας θρεπτικών συστατικών και της ανακύκλωσης, όπου η καθεμία από τις παραπάνω δραστηριότητες είναι μείζονος

οικολογικής και κοινωνικοοικονομικής σημασίας. Αυτά τα φυσικά συστήματα βρίσκονται υπό τον συνεχώς αυξανόμενο κίνδυνο από ανεξέλεγκτες ανθρώπινες δραστηριότητες όπως η υπέρμετρη μόλυνση, η καταστροφή των οικοτόπων και η υπερεκμετάλλευση των πόρων.

Στις παράκτιες αγροτικές περιοχές, η παράχθεια αλιεία και η καλλιέργεια των πεδιάδων αποτελούν τις κύριες οικονομικές δραστηριότητες προμηθεύοντας ψάρι και γεωργικά προϊόντα για τη συντήρηση των κατοίκων και των αστικών κέντρων. Δραστηριότητες που προσθέτουν περαιτέρω αξία στους φυσικούς πόρους, περιλαμβανομένου της αναψυχής και του τουρισμού, έχουν γίνει βασικές πηγές εγχώριων και ξένων συναλλαγματικών αποδοχών σε πολλά παράκτια κράτη.

Η ουσιαστική οικονομική αξία των παράκτιων πόρων αντιπροσωπεύει μια επένδυση “κεφαλαίου” για την ανθρωπότητα από τη φύση. Οι υπηρεσίες και τα αγαθά που προέρχονται απ' αυτούς αποτελούν το “συμφέρον” που δημιουργείται από την επένδυση. Άρα, από δω και στο εξής η καταστροφή των πόρων θα σημαίνει μείωση του “κεφαλαίου”, συνεπώς μικρότερο συμφέρον και απόλυτη εξάντληση αυτού που η φύση παρέχει δωρεάν. (Cicin – Sain B. 1993)

1.2.2 Η ΔΙΟΓΚΩΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

Η ανάπτυξη του πληθυσμού στην παράκτια ζώνη είναι μια σοβαρή υπόθεση. Ο παγκόσμιος πληθυσμός αναμένεται να αυξηθεί με εκθετικούς ρυθμούς από 5.8 δισεκατομμύρια το 1995 σε 8.5 δισεκατομμύρια ανθρώπους μέχρι το έτος 2025. Προβάλεται η άποψη ότι θα φτάσει τα 11 δισεκατομμύρια μέσα σε έναν αιώνα, με το 95% της αύξησης να λαμβάνει χώρα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Περισσότερο από το 50% του παγκόσμιου πληθυσμού ήδη συγκεντρώνεται εντός μιας ακτίνας 60 χιλιομέτρων από την ακτή, ενώ παρουσιάζεται αξιοσημείωτη μετανάστευση πληθυσμού από περιοχές της ενδοχώρας προς τις ακτές. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, μέχρι το τέλος του αιώνα. Τα δύο-τρίτα του πληθυσμού (3.7 δισ.) αναμένεται να ζει κατά μήκος της ακτής.

Αυτή η διόγκωση θα οξύνει τις ήδη σοβαρές διαμάχες σχετικά με τη χρήση της παράκτιας ζώνης σε όρους χωροταξίας (της γης και του νερού) και φυσικά σε όρους χρησιμοποίησης των παράκτιων πόρων. αρνητικές επιπτώσεις της αυξημένης ανθρώπινης εγκατάστασης και βιομηχανικής ανάπτυξης, γίνονται ακόμα πιο έντονα αισθητές στην παράκτια ζώνη αφού είναι ο τελικός αποδέκτης της χερσαίας και υδάτινης μόλυνσης. Επιδεινώνοντας το πρόβλημα, η παράκτια ζώνη αποτελεί συχνά

αντικείμενο διακυβερνητικής κάλυψης των τοπικών, επαρχιακών και κεντρικών κυβερνήσεων, οδηγώντας σε διαμάχες μεταξύ των διάφορων φορέων και σε μια ασαφή πολιτική όσον αφορά την ανάπτυξη και διαχείριση των πόρων και την περιβαλλοντική προστασία. Σε πολλές χώρες, τεράστια κομμάτια της παράκτιας ζώνης ανήκουν σε ιδιώτες. Η σταθεροποίηση του πληθυσμού μέσω προγραμμάτων οικογενειακού σχεδιασμού ως ένα αναπόσπαστο τμήμα της ΟΔΠΖ, είναι ως εκ τούτου ουσιαστικής σημασίας για τη διατήρηση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της παράκτιας ζώνης και ολόκληρου του πλανήτη ευρύτερα. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

1.2.3 ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗ

Ακραία καιρικά φαινόμενα που προκλήθηκαν από τυφώνες, κυκλώνες, ανεμοστρόβιλους και παράκτιες καταιγίδες, είναι οικία φυσικά φαινόμενα που περιοδικά κατακλύζουν κάποιες παράκτιες περιοχές. Πρόσφατα, η διεθνής επιστημονική κοινότητα αναγνώρισε ως πραγματική την ανησυχία για την προκαλούμενη από τον άνθρωπο “παγκόσμια προειδοποίηση της ατμόσφαιρας” που οδηγεί σε κλιματικές αλλαγές και σε άνοδο του επιπέδου της θάλασσας. Το τελευταίο, θα επηρεάσει προπαντός τις παράκτιες περιοχές. Περαιτέρω, μια αύξηση στη μέση θερμοκρασία της επιφάνειας της θάλασσας δύναται να αυξήσει τη συχνότητα των τυφώνων όπως επίσης και να επεκτείνει το εύρος επιρροής τους.

Η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα προβλέπει μια επιτάχυνση στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας συναφή με την ατμοσφαιρική προειδοποίηση. Οι παράκτιες ζώνες και οι ανθρώπινες εγκαταστάσεις τους μπορεί να μην επηρεαστούν μόνο από τις αλλαγές του επιπέδου της θάλασσας, της θερμοκρασίας, των βροχοπτώσεων, της υγρασίας, των ανέμων και ίσως και της συχνότητας των καταιγίδων, αλλά επίσης δύναται να επηρεαστούν από αλλαγές της στάθμης των υπόγειων υδάτων, της περιεκτικότητας σε αλάτι, της ωκεάνιας κυκλοφορίας, της ροής των ιζημάτων και της διάβρωσης από καταιγίδες. Ένα σύστημα ΟΔΠΖ σε ισχύ μπορεί να προετοιμάσει για τέτοια ενδεχόμενα και να ελαχιστοποιήσει τις ανθρώπινες απώλειες αλλά και αυτές σε πόρους. Μπορεί επίσης να έχει σχεδιαστεί ώστε να εξασφαλίζει τα φυσικά συστήματα που παρέχουν προστασία από το πέλαγος, διαχειρίζοντας χωρίς διακρίσεις αναπτυξιακές δραστηριότητες που θέτουν μεγαλύτερους αριθμούς ανθρώπων και περιουσιών σε κίνδυνο.

Περιβαλλοντολογικά ορθές απαντήσεις για τη μείωση της ευπάθειας των παράκτιων

κοινοτήτων και των παράκτιων πόρων έναντι των αλλαγών του παγκόσμιου κλίματος και του επιπέδου της θάλασσας, απαιτούν μακρές περιόδους ενδεδειγμένου σχεδιασμού. Έτσι, ακόμα και αν οι επιπτώσεις μερικών εκ των προαναφερθεισών αλλαγών χρειάζονται ακόμα δεκαετίες για να γίνουν εμφανείς, τώρα είναι η στιγμή για να ληφθεί η κατάλληλη δράση. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

1.3 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ

Τα παράκτια έθνη πρέπει να βρίσκονται στη θέση να αναπτύξουν μια δομή ΟΔΠΖ που να είναι μοναδικά και ειδικά προσαρμοσμένη στα δεδομένα του καθενός ξεχωριστά- στη φύση των παράκτιων περιοχών του, στις θεσμικές και κυβερνητικές ρυθμίσεις του, στον πολιτισμό και στις παραδόσεις του, όπως επίσης και στις οικονομικές του συνθήκες. Παρ' όλα αυτά, κάποιες επί του παρόντος αποδεκτές αρχές και χαρακτηριστικά συναφή με την έννοια του ΟΔΠΖ είναι χρήσιμο να περιγραφούν.

Η ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ) αποτελεί μία δυναμική, πολυτομεακή και επαναληπτική διαδικασία για την προώθηση της αειφόρου διαχείρισης και της βιώσιμης ανάπτυξης των παράκτιων ζωνών. Περιλαμβάνει τον κύκλο της συλλογής πληροφοριών, του σχεδιασμού (με την ευρεία έννοια του όρου), της λήψης αποφάσεων, της διαχείρισης, της παρακολούθησης και της εφαρμογής. Η ΟΔΠΖ βασίζεται στην ενημερωμένη συμμετοχή και στη συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων για την αξιολόγηση των κοινωνικών στόχων σε μία συγκεκριμένη παράκτια περιοχή και για τη λήψη μέτρων που αποσκοπούν στην επίτευξη τους. Μακροπρόθεσμα η ΟΔΠΖ έχει ως τελική επιδίωξη το να επιτύχει τον εναρμονισμό και την ισορροπία μεταξύ των περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και ψυχαγωγικών στόχων, εντός βέβαια των ορίων που θέτει η φυσική δυναμική.

Ο όρος “ολοκληρωμένη”, ταυτόσημος με τον όρο “βιώσιμη”, που περιλαμβάνεται στην ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών αναφέρεται τόσο στην ολοκλήρωση των στόχων που έχουν τεθεί, όσο και στην ολοκλήρωση των πολυάριθμων μέσων που απαιτούνται για την επίτευξη τους. Σημαίνει την ολοκλήρωση όλων των πολιτικών πεδίων που σχετίζονται με την παράκτια ζώνη, των τομέων και των διάφορων επιπέδων διοίκησης. Σημαίνει τη χρονική όσο και χωρική ολοκλήρωση των χερσαίων και των θαλάσσιων στοιχείων της δεδομένης περιοχής

στην οποία η στρατηγική βιωσιμότητας στοχεύει. (Pernetta, J.C. and D.L. Elder, 1993)

Η επιτυχής διαχείριση της παράκτιας ζώνης βασίζεται στις ακόλουθες αρχές :

1) Ευρεία “σφαιρική” προοπτική (θεματική και γεωγραφική)

Οι παράκτιες ζώνες χαρακτηρίζονται από μεγάλη πολυπλοκότητα. Υφίστανται την επίδραση πολυάριθμων αλληλένδετων παραγόντων που συνδέονται με γεωμορφολογικά, υδρολογικά, κοινωνικοοικονομικά, θεσμικά και πολιτιστικά ζητήματα. Ο αποτελεσματικός σχεδιασμός και η διαχείριση της παράκτιας ζώνης θα πρέπει να αποφεύγουν την αποσπασματική και μεμονωμένη λήψη αποφάσεων και να στρέφονται επί το πλείστο σε στρατηγικές προσεγγίσεις που λαμβάνουν υπ' όψιν το ευρύτερο πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων των έμμεσων και αθροιστικών αιτιών και επιπτώσεων. Πρέπει να γίνει απολύτως αποδεκτή η αναπαλλοτρίωτη αλληλεξάρτηση σε μακροπρόθεσμο επίπεδο μεταξύ της διατήρησης της ακεραιότητας των φυσικών και πολιτιστικών συστημάτων και της παροχής οικονομικών και κοινωνικών επιλογών.

Οι στενοί δεσμοί (μέσω ανθρώπινων και φυσικών διεργασιών) μεταξύ του θαλάσσιου και του χερσαίου στοιχείου της παράκτιας ζώνης συνεπάγονται ότι κατά τη διαχείριση της θα πρέπει να λαμβάνονται εξίσου υπ' όψιν, τόσο το θαλάσσιο όσο και το χερσαίο τμήμα της, καθώς και οι λεκάνες απορροής που καταλήγουν σ' αυτή. Δεδομένου ότι η έκταση της ζώνης στην οποία εντοπίζονται οι χερσαίες-θαλάσσιες αλληλεπιδράσεις αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της κάθε περιοχής, δεν είναι σκόπιμο να δοθεί ένας γενικός, εκ των προτέρων ορισμός της “παράκτιας ζώνης”. Αντίθετα, σημαντικοί παράγοντες και περιοχές που υφίστανται επιπτώσεις εντοπίζονται συχνά σε άλλες; διοικητικές μονάδες και ενδεχομένως μακριά από την ακτογραμμή, καθώς πολλά από τα συστήματα που επηρεάζουν την παράκτια ζώνη (π.χ. δίκτυα μεταφορών, δημογραφικά ρεύματα, μεταβολές όσον αφορά τη χρήση γης, συστήματα μεταφοράς ρύπων και διαχείρισης αποβλήτων κτλ.) είναι φυσικά διαχωρισμένα. Στην περίπτωση των μικρών νήσων, η διαχείριση της παράκτιας ζώνης είναι συνήθως συνώνυμη με το σχεδιασμό και τη διαχείριση ολόκληρης της νήσου και της θαλάσσιας περιοχής που την περιβάλλει.

2)Μακροπρόθεσμη προοπτική.

Οι ανάγκες του σήμερα όσο και των μελλοντικών γενεών πρέπει να ληφθούν υπόψη ταυτόχρονα και εξίσου, διασφαλίζοντας ότι οι αποφάσεις αναγνωρίζουν και σέβονται την αρχή της “προληπτικής δράσης” και δεν αποκλείουν μελλοντικές επιλογές λαοπροοπτικές. Ο επιτυχής σχεδιασμός και η διαχείριση της παράκτιας ζώνης πρέπει να

λαμβάνουν υπόψη την εγγενή αβεβαιότητα του μέλλοντος και να εντάσσονται σε ένα θεσμικό πλαίσιο που δεν θα περιορίζεται μόνο στο σημερινό πολιτικό κύκλο.

3) Προσαρμοστική διαχείριση στο πλαίσιο μιας σταδιακής διαδικασίας.

Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός και η διαχείριση συνιστούν μία διαδικασία που αναπτύσσεται και εξελίσσεται με την πάροδο των ετών ή των δεκαετιών. Η ΟΔΠΖ δεν αποσκοπεί και δεν εγγυάται την άμεση επίλυση όλων των προβλημάτων της παράκτιας ζώνης. Αποσκοπεί αντίθετα στην ολοκλήρωση των πολιτικών, των προγραμμάτων και των διαχειριστικών δραστηριοτήτων της παράκτιας ζώνης η οποία αποτελεί τη βάση για την επίλυση ή την αποφυγή συγκεκριμένων προβλημάτων. Η έγκυρη και επαρκής πληροφόρηση αποτελεί τη βάση για τη βελτίωση της κατανόησης, η οποία καλλιεργεί τα κίνητρα και την αμοιβαία εμπιστοσύνη, που με τη σειρά τους οδηγούν στη συνεργασία και τελικά στις κοινές ευθύνες και στην πραγματική ολοκλήρωση. Η διαδικασία της ΟΔΠΖ απαιτεί παρακολούθηση ώστε να μπορεί να ρυθμίζεται μέσω της προσαρμοστικής διαχείρισης, ακλουθώντας την εξέλιξη των προβλημάτων και της γνώσης.

4) Ανάδειξη της τοπικής ιδιαιτερότητας.

Χαρακτηριστικό των παράκτιων ζωνών είναι η τεράστια ποικιλότητα που περιλαμβάνει διαφορετικά φυσικά, οικολογικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, θεσμικά και φυσικά οικονομικά χαρακτηριστικά. Η ΟΔΠΖ πρέπει να βασίζεται στην ενδελεχή κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της υπό εξέταση περιοχής, συμπεριλαμβανομένης της αντίληψης των ειδικών πιέσεων και των παραγόντων που επηρεάζουν τη δυναμική της. Οι συγκεκριμένες λύσεις των προβλημάτων της παράκτιας ζώνης πρέπει να καλύπτουν συγκεκριμένες ανάγκες. Τα μέτρα που λαμβάνονται πρέπει να έχουν επαρκή ευελιξία ώστε να συνάδουν με την εν λόγω ποικιλότητα.

Αυτή η αρχή συνεπάγεται επίσης την αναγκαιότητα διασφάλισης της συνοχής και της διάθεσης των κατάλληλων στοιχείων και των συναφών πληροφοριών στους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της άτυπης παραδοσιακής γνώσης σχετικά με το χερσαίο και θαλάσσιο στοιχείο της υπό εξέταση παράκτιας περιοχής.

5) Λειτουργία σε συνάρτηση με τις φυσικές διεργασίες.

Οι φυσικές διεργασίες και η δυναμική των παράκτιων συστημάτων υφίστανται συνεχείς και ενίοτε αιφνίδιες μεταβολές. Οι δραστηριότητες καθίστανται περισσότερο αιεφόρες μακροπρόθεσμα από περιβαλλοντικής απόψεως και πιο προσοδοφόρες από

οικονομική σκοπιά, όταν λειτουργούν σε συνάρτηση με αυτές τις φυσικές διεργασίες παρά σε βάρος τους, και όταν λαμβάνουν υπόψη τα όρια και τη φέρουσα ικανότητα που καθορίζεται από τις εν λόγω φυσικές διεργασίες.

6) Συμμετοχικός σχεδιασμός.

Ο συμμετοχικός σχεδιασμός επιδιώκει να αξιοποιήσει όλες τις απόψεις όλων των ενδιαφερομένων (συμπεριλαμβανομένων των ναυτιλιακών συμφερόντων, των χρηστών ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων και των αλιευτικών κοινοτήτων) στη διαδικασία του σχεδιασμού. Η συνεργατική συμμετοχή συμβάλει στον προσδιορισμό και την ανάδειξη των πραγματικών προβλημάτων, αξιοποιεί την τοπική γνώση και πείρα, οικοδομεί δεσμεύσεις και επιμερίζει ευθύνες. Δύναται να περιορίσει τις αντιθέσεις και τις προστριβές μεταξύ των ενδιαφερομένων και να οδηγήσει σε περισσότερο υλοποιήσιμες λύσεις. Ενδέχεται να απαιτηθούν εκτενείς εκστρατείες πληροφόρησης προκειμένου να πεισθούν ορισμένοι ενδιαφερόμενοι ότι έχουν προσωπικό συμφέρον να συμμετάσχουν. Δεν πρέπει να υποτιμηθούν ο χρόνος και η προσπάθεια που απαιτεί ο συμμετοχικός σχεδιασμός.

7) Υποστήριξη και συμμετοχή όλων των αρμοδίων διοικητικών φορέων.

Οι διοικητικές πολιτικές, τα προγράμματα και τα σχέδια (χρήση της γης, τουρισμός, ενέργεια, περιφερειακή ανάπτυξη κτλ.) ορίζουν το πλαίσιο για τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών και των φυσικών τους πόρων. Μια αυστηρά προαιρετική, μη κυβερνητική προσέγγιση της ΟΔΠΖ τείνει να αντιμετωπίζει σοβαρούς περιορισμούς, ιδίως από τη στιγμή που η διαδικασία εισέλθει στο στάδιο της υλοποίησης των συνεκτικών αποφάσεων.

Αν και είναι απαραίτητη η συμμετοχή των τοπικών αρχών από τα πρώτα κιόλας στάδια της διαδικασίας διαχείρισης της παράκτιας ζώνης, εξίσου σημαντική είναι η ανάληψη υποχρεώσεων σε όλα τα επίπεδα και τους τομείς της διοίκησης. Η αντιμετώπιση του συνόλου των προβλημάτων σε μια παράκτια ζώνη συχνά απαιτεί μία ολοκληρωμένη και ενδεδειγμένη μελετημένη δέσμη δράσεων, σχεδιασμού και διαχείρισης σε διάφορες κλίμακες. Οι υπεύθυνοι έργων του προγράμματος επίδειξης βεβαίωσαν ότι η διαχείριση των παράκτιων ζωνών δεν είναι αποτελεσματική αν δεν υποστηρίζεται απ' όλα τα επίπεδα διοίκησης και από το σύνολο των σχετικών τομεακών κλάδων. Σε όσες περιπτώσεις κρίνεται αναγκαίο, η εν λόγω υποστήριξη πρέπει να συμπεριλαμβάνει τη βούληση για προσαρμογή των νομοθετικών, κανονιστικών και χρηματοδοτικών μέσων, οπότε αυτό κρίνεται απαραίτητο, και να παρέχει τη θεσμική ικανότητα για τη συλλογή, τη διατήρηση και τεκμηρίωση των

δεδομένων. Απαιτείται η ανάπτυξη αμοιβαία υποστηριζόμενων δράσεων και δεσμών μεταξύ των επιπέδων και τομέων της διοίκησης, καθώς και ο συντονισμός της πολιτικής τους. Πρέπει να διασφαλίζεται η αμοιβαία συμβατότητα και συνεκτικότητα των διαφόρων επιμέρους διοικητικών και νομικών μέσων που επηρεάζουν την παράκτια ζώνη. Η συνεργασία και η συμμετοχή των διάφορων διοικητικών φορέων δεν συνεπάγεται απαραίτητα την αναγκαιότητα των νέων θεσμικών δομών, καθώς απαιτείται μάλλον η προσαρμογή των διαδικασιών ή των μεθόδων ώστε να καταστεί δυνατή η συνεργασία των υφιστάμενων δομών και μέσων.

8)Αξιοποίηση ενός συνδυασμού μέσων.

Η διαχείριση των παράκτιων ζωνών απαιτεί την αξιοποίηση πολλαπλών μέσων, συμπεριλαμβανομένου ενός συνδυασμού νομικών και οικονομικών μέσων, προαιρετικών συμφωνιών, παροχής πληροφοριών, τεχνολογικών λύσεων, έρευνας και εκπαίδευσης. Οι κανονισμοί και οι οικονομικές παρεμβάσεις δύναται να αποτελέσουν σημαντικά μέσα για την άρση των αντιθέσεων μεταξύ των δράσεων. Ο κατάλληλος συνδυασμός σε μια δεδομένη περιοχή εξαρτάται από τα συγκεκριμένα προβλήματα και από το θεσμικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Ωστόσο, σε όλες τις περιπτώσεις, η διαχείριση της παράκτιας ζώνης πρέπει να επιδιώκει τη διασφάλιση της συνεκτικότητας μεταξύ των νομικών μέσων και των διοικητικών στόχων, καθώς και μεταξύ του σχεδιασμού και της διαχείρισης. (Vallejo S.M. , 1993)

1.3.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΟΔΠΖ

-Στην ενδυνάμωση της τομεακής διαχείρισης, για παράδειγμα μέσω της εκπαίδευσης, της νομοθεσίας και της στελέχωσης.

-Στη διατήρηση και προστασία της παραγωγικότητας και της βιοποικιλότητας των παράκτιων οικοσυστημάτων, κυρίως μέσω της παρεμπόδισης της καταστροφής των οικοτόπων, της μόλυνσης και της υπερεκμετάλλευσης.

-Στην προώθηση μιας λογικής και συνετής ανάπτυξης και βιώσιμης χρήσης των παράκτιων πόρων. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

1.3.2 ΤΑ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΟΔΠΖ

-Κινείται παραπέρα από τις παραδοσιακές προσεγγίσεις, οι οποίες τείνουν να είναι τομεακά προσανατολισμένες (η καθεμιά ασχολείται με ένα και μόνο παράγοντα) και κατακερματισμένες σε χαρακτήρα, και αναζητά ένα είδος διαχείρισης της παράκτιας ζώνης ως σύνολο, χρησιμοποιώντας μία “οικοσυστημική” προσέγγιση όπου αυτό

είναι δυνατό.

-Είναι μια αναλυτική διαδικασία που συμβουλεύει τις κυβερνήσεις ως προς τις προτεραιότητες, τους συμβιβασμούς που πρέπει να γίνουν, τα προβλήματα και τις λύσεις.

-Είναι μια δυναμική και συνεχής διαδικασία διαχείρισης της χρήσης, της ανάπτυξης και της προστασίας της παράκτιας ζώνης και των πόρων της, προς μια κατεύθυνση δημοκρατικά συμφωνημένων στόχων.

-Απασχολεί μία διεπιστημονική, ολιστική θεώρηση των συστημάτων που αναγνωρίζει τις ενδοσυνδέσεις και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των παράκτιων συστημάτων και της χρήσης τους.

-Υποστηρίζει μια ισορροπία μεταξύ της προστασίας των πολύτιμων οικοσυστημάτων και της ανάπτυξης της οικονομίας των εξαρτημένων από την παράκτια ζώνη κρατών. Θέτει προτεραιότητες για τις χρήσεις, λαμβάνοντας υπ' όψιν την ανάγκη για ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την ανάγκη για μετρίαση της πίεσης που ασκείται στο παράκτιο οικοσύστημα, την καταπράυνση και αποκατάσταση του περιβάλλοντος όπου είναι απαραίτητο, όπως επίσης και την αναζήτηση της κατάλληλης χωροθέτησης των εγκαταστάσεων.

-Λειτουργεί εντός καθορισμένων γεωγραφικών ορίων, όπως ορίζεται απ' τα διοικητικά όργανα, που συνήθως περιλαμβάνουν όλους τους παράκτιους πόρους.

-Αναζητά την ανάμειξη και δράση όλων των σημαντικών ενδιαφερομένων (stakeholders) για να καθιερώσει πολιτικές για τη δίκαιη κατανομή του χώρου και των πόρων στην παράκτια ζώνη. Μια κατάλληλη κυβερνητική δομή είναι ουσιαστική για τη λήψη αποφάσεων και την επίβλεψη.

-Είναι μια εξελικτική διαδικασία που συχνά απαιτεί επαναληπτικές λύσεις για τα περίπλοκα οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντολογικά, νομικά και κανονιστικά ζητήματα.

-Ενσωματώνει και ενοποιεί τις τομεακές με τις περιβαλλοντολογικές ανάγκες. Το πρόγραμμα ΟΔΠΖ πρέπει να εφαρμόζεται μέσω συγκεκριμένων νομικών και θεσμικών ρυθμίσεων σε κατάλληλα επίπεδα της κυβέρνησης και της κοινωνίας.

-Παρέχει ένα μηχανισμό για τη μείωση ή και την επίλυση των συγκρούσεων που μπορούν να προκύψουν όσον αφορά στην κατανομή των πόρων ή τη χρήση συγκεκριμένων χώρων, όπως επίσης και για την έγκριση και χορήγηση αδειών.

-Προωθεί τη γνώση και την ενημέρωση σε όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης και της κοινότητας όσον αφορά την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και τη σημασία της

περιβαλλοντικής προστασίας. Είναι κυρίως προορατική (ενσωματώνοντας το στοιχείο του αναπτυξιακού σχεδίου) απ' ότι αντιδραστική (περιμένοντας για αναπτυξιακές προτάσεις πριν τη λήψη μέτρων). Η ΟΔΠΖ επίσης υιοθετεί κάποιες γενικές αρχές στην αναπτυξιακή πορεία του προγράμματος από ένα συγκεκριμένο έθνος. Οι κυριότερες από αυτές είναι :

- Πρόληψης
- Ο ρυπαίνον πληρώνει
- Σωστός και έγκυρος υπολογισμός των πόρων
- Διασυννοριακή υπευθυνότητα
- Αμεροληψία και δικαιοσύνη

Ένα ουσιαστικό μέρος της διατύπωσης ενός προγράμματος ΟΔΠΖ είναι η ανάπτυξη συγκεκριμένων στρατηγικών και στόχων που πρέπει να αποτελούν τους κεντρικούς πυλώνες του εν λόγω προγράμματος. Προφανώς θα υπάρχει μια στενή σχέση ανάμεσα στα είδη παράκτιων προβλημάτων προκαλούν την ανάγκη για ένα πρόγραμμα ΟΔΠΖ και στις πολιτικές και τους στόχους που πρέπει να επιλεγθούν γι' αυτό το πρόγραμμα. Ενώ όλες οι φάσεις της διαδικασίας ενός προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης πρέπει να είναι “διαφανή”, είναι υψίστης σημασίας όλες οι πτυχές της πολιτικής και της στοχοθέτησης να είναι πλήρως ανοιχτά και εύκολα προσβάσιμα προς όλους αυτούς που επηρεάζονται και έχουν συμφέρον από την παράκτια ζώνη καθώς και προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη γενικότερα. Ανοιχτές δημόσιες συσκέψεις που επιτρέπουν τη λεπτομερή συζήτηση και απαντούν σε ερωτήματα, υποστηριζόμενες από σαφή και κατανοητά έγγραφα, πρέπει να αποτελούν μέρη των διασκέψεων που οδηγούν στην επιλογή των στόχων και των πολιτικών που αυτοί δύναται να επιτευχθούν.

Τα μέσα που υιοθετούνται για την επίτευξη των επιλεγμένων στόχων και πολιτικών θα περιλαμβάνουν νέα ενδυναμωμένα κανονιστικά προγράμματα, διαχωρισμό σε ζώνες για την κατάτμηση της παράκτιας ζώνης σε περιοχές με συγκεκριμένη χρήση και δραστηριότητες, νέα προγράμματα διαχείρισης ειδικά επεξεργασμένα για συγκεκριμένους πόρους (π.χ. κοραλλιογενείς υφάλους, μακρόβια δάση) ή συγκεκριμένες τοποθεσίες (π.χ. ένα συγκεκριμένο κόλπο ή εκβολή ποταμού), προγράμματα δράσης που στοχεύουν στη διόρθωση και την αποκατάσταση των υποβαθμισμένων παράκτιων πόρων (π.χ. κατεστραμμένους υγροτόπους) ή την επίλυση παράκτιων προβλημάτων όπως η παράκτια διάβρωση λόγω χάρη, και

προγράμματα δράσης που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση νέων μορφών οικονομικής ανάπτυξης στην παράκτια ζώνη.

Κάποιες από τις διαχειριστικές δράσεις που επιλέχθηκαν θα περιλαμβάνουν την ενδυνάμωση των θεσμικών ρυθμίσεων και ενίσχυση των τοπικών αρχών (ενδυναμώνοντας την κοινοτική οργάνωση), την ανάπτυξη βιοτικών πόρων εντός ενός βιώσιμου πλαισίου ως εναλλακτική απασχόληση, την επιβολή κανονιστικών μέτρων για τον έλεγχο των νεοεισερχόμενων στο χώρο της παράκτιας αλιείας περιορίζοντας τις καταστρεπτικές αλιευτικές πρακτικές, και την προώθηση της ευαισθητοποίησης ως προς την έννοια και την εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλα τα κυβερνητικά επίπεδα και στις κοινότητες που επηρεάζονται από την παράκτια δραστηριότητα.

Ένα σημαντικό σκέλος της διαδικασίας ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης είναι η “δόμηση” της κατανόησης και μία δυνατή πολιτική συμμαχία μεταξύ των διάφορων σχετικών κλάδων των παράκτιων κοινοτήτων. Επιπρόσθετα η υιοθέτηση ισχυρών κανονιστικών και θεσμικών μέτρων όπως αυτά που περιλαμβάνουν τις αρχές “ο ρυπαίνον πληρώνει” και “πρόληψης-προφύλαξης”, την εφαρμογή του τέλους χρήσης, τον περιορισμό ή καλύτερα τη θέσπιση ορίων στην πρόσβαση σε πλουτοπαραγωγικούς (κυρίως ζωντανούς) πόρους, την επιβολή κανονιστικού πλαισίου για την εκτίμηση των περιβαλλοντολογικών επιπτώσεων και άλλα μέτρα που θα αποσκοπούν στην πειστική αιτιολόγηση της κάθε είδους παράκτιας εκμετάλλευσης είναι ουσιαστικής σημασίας. Η δημόσια εκπαίδευση και η κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας κρίνονται απαραίτητες για τη μείωση των αντιστάσεων από κάποιες ομάδες ενδιαφερόντων που δυνητικά επηρεάζονται από αυτά.

Όλες οι πολιτικές, οι στόχοι και οι διαχειριστικές δράσεις που προκύπτουν για τη δημιουργία ενός προγράμματος ΟΔΠΖ δεν αποφασίζονται αναγκαστικά εκ' των προτέρων και δεν τίθενται σε εφαρμογή κατά το αρχικό στάδιο διαμόρφωσης του προγράμματος. Πράγματι, η βιώσιμη διαχείριση της παράκτιας ζώνης προορίζεται για να είναι μία δυναμική διαδικασία, δηλαδή σχεδιασμένη ώστε να είναι όσο το δυνατό πιο προορατική εντός βέβαια των ορίων που θέτουν τα δεδομένα και οι υπάρχουσες πληροφορίες τη στιγμή που το πρόγραμμα αναπτύσσεται. Παρόλα' αυτά απροσδόκητα γεγονότα και συμβάντα έρχονται στο φώς. Νέοι παράκτιοι πόροι ανακαλύπτονται, νέοι τρόποι χρήσης της παράκτιας ζώνης προτείνονται, επείγοντα προβλήματα όπως η μείωση των παράκτιων πόρων ανακύπτουν. Το ΟΔΠΖ εξ'

ορισμού είναι μια “διαδικασία” και ως τέτοια δύναται να λειτουργεί σε μία “αντιδραστική” βάση. Άρα, νέες (ή αναθεωρημένες) πολιτικές και νέοι (ή αναθεωρημένοι) στόχοι μπορούν να τεθούν από το εποπτεύον όργανο του προγράμματος ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί και να αντιμετωπίσει τις απροσδόκητες εξελίξεις.

Τέλος, είναι σημαντικό το πλάνο της διαδικασίας διαμόρφωσης να ολοκληρωθεί μέσα σε ένα ευλόγως σύντομο χρονικό διάστημα. Η ενέργεια και η “ορμή” που γεννάται στα αρχικά στάδια της έναρξης του σχεδίου δεν πρέπει να χαθεί. Οι ομάδες ενδιαφερόντων (οι έχοντες συμφέρον)-(stakeholders) και οι κυβερνητικοί οργανισμοί ίσως χάσουν το ενδιαφέρον τους εάν η διαμόρφωση του σχεδίου είναι υπερβολικά εκτεταμένη χρονικά. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΔΠΖ

2.1 ΚΑΤΕΥΘΗΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΟΔΠΖ.

Οποιοδήποτε από τα πολλά προβλήματα μπορεί να ενεργοποιήσει την ανάγκη για μία πιο αποτελεσματική και περισσότερο ολοκληρωμένη προσέγγιση ως προς τη διαχείριση μίας παράκτιας περιοχής. Τυπικά, κάποια σοβαρή κρίση ή κάποιο σοβαρό συμβάν επισπεύδει τη δράση, αφυπνίζοντας τους ενδιαφερόμενους με τον επείγον χαρακτήρα του προβλήματος ή των συνθηκών. Οι κυβερνήσεις εμπλέκονται ύστερα, αναζητώντας λύσεις για τη θεραπεία του προβλήματος. Δυστυχώς, με δεδομένη την ανθρώπινη φύση, η απόφαση για να δρομολογηθεί μία ουσιαστική προσπάθεια για την ενίσχυση και τη βελτίωση μιας διαχειριστικής διαδικασίας όπως αυτή του ΟΔΠΖ, σπάνια αναλαμβάνεται πριν από την εμφάνιση κάποιου μείζονος προβλήματος ή διαμάχης, παρά το γεγονός πώς τα προβλήματα είναι πιθανό να είναι πιο ευάγωγα και οι λύσεις τους λιγότερο κοστοβόρες σε ένα προγενέστερο στάδιο. Πολλά παράκτια προβλήματα δεν είναι συμφορές, αλλά υφέρπουσες καταστροφές όπως η μόλυνση, η διάβρωση και η εξαφάνιση της βιοποικιλότητας.

2.1.1 ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΟΔΠΖ.

Παρακάτω αναφέρονται διάφορα είδη παράκτιων προβλημάτων, ή ευκαιρίες που μπορούν να θέσουν σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης :

- Η επιθυμία για αύξηση των οικονομικών ωφελειών που απορρέουν από τη χρήση των πόρων της παράκτιας ζώνης.
- Σημαντικό πρόβλημα εξάντλησης των πόρων.
- Η αύξηση του επιπέδου μόλυνσης στο παράκτιο και ωκεάνιο περιβάλλον.
- Απώλεια ή ζημιά των παραγωγικών παράκτιων οικοσυστημάτων.
- Η αυξημένες ανθρώπινες απώλειες, όπως και περιουσιών από φυσικούς παράκτιους κινδύνους και καταστροφές.
- Αντιληπτές οικονομικές ευκαιρίες σχετικές με νέες μορφές ανάπτυξης στην παράκτια ζώνη.
- Συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των ομάδων χρηστών.

Αυτές οι “ενεργοποιητικές” συνθήκες δεν είναι απαραίτητο να είναι παρούσες καθ’

όλη την παράκτια ζώνη ενός κράτους. Πράγματι, οι πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις εξάντλησης παράκτιων πόρων ή περιβαλλοντικών προβλημάτων πρώτα συμβαίνουν σε μια συγκεκριμένη περιοχή, και η αρχική αναγνώριση της σοβαρότητας του προβλήματος μπορεί να γίνει από τοπικούς ενδιαφερόμενους (stakeholders) ή τοπικούς κυβερνητικούς αξιωματούχους της περιοχής εκείνης. Στο βαθμό που οι τοπικές κυβερνήσεις είναι προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα στην παράκτια ζώνη, δύναται να ξεκινήσει το πρόγραμμα ΟΔΠΖ, πριν αναμειχθεί η εθνική κυβέρνηση, μέσω της διατύπωσης ενός αρχικού εγγράφου προβληματικής για παράδειγμα. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.1.2 ΠΟΙΟΣ ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΦΩΣ

Στις περισσότερες περιπτώσεις, επίσημες κυβερνητικές εγκρίσεις είναι απαραίτητες για την έναρξη νέων προγραμμάτων, ιδίως για εκείνα που απαιτούν ανακατάταξη θεσμικών ευθυνών, θέσπιση νέων οργανισμών ή τη δαπάνη σημαντικών χρηματικών ποσών. Μιλώντας γενικά, προετοιμάζεται ένα έγγραφο σχεδιασμού και αποφάσεων που προσδιορίζει τις ανάγκες του νέου προγράμματος (τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν), καθορίζει το τι πρόκειται να υλοποιηθεί, υποδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο το πρόγραμμα θα αναπτυχθεί και από ποιούς, και δείχνει πόσος χρόνος και χρήμα απαιτούνται. Σε αυτό το στάδιο, εφόσον το πρόγραμμα απλά ζητά την έγκριση για την ανάπτυξη ενός σχεδίου ΟΔΠΖ, δεν αναφέρεται συγκεκριμένα στο τελικό σχέδιο του προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης αυτό κάθε αυτό, αλλά προτιμότερα προσδιορίζει ενδελεχώς την προσέγγιση που πρέπει να αναληφθεί για την ανάπτυξη και εξέλιξη ενός τέτοιου σχεδίου. Η λεπτομερής δομή του προγράμματος ΟΔΠΖ θα αποφασιστεί κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του ίδιου του σχεδίου. Ιδανικά, η προετοιμασία του εγγράφου σχεδιασμού και προβληματικής (concept paper) θα πρέπει να αποτελεί μία συνεργατική και από κοινού προσπάθεια ανάμεσα στους κυβερνητικούς οργανισμούς (εγχώριους και διεθνείς) που θα είναι συμμετέχοντες στη διαδικασία ανάπτυξης του προγράμματος ΟΔΠΖ και αργότερα στην εφαρμογή του. Οι παράκτιες ομάδες ενδιαφερομένων πρέπει επίσης να κληθούν να επανεξετάσουν την πρόταση σε ένα πρώιμο στάδιο. Είναι σημαντικό, όλες οι επηρεαζόμενες ομάδες να αναγνωριστούν εκ των προτέρων και να προσκληθούν στη διαδικασία μορφοποίησης του προγράμματος από την αρχική φάση του εγχειρήματος.

Η απόφαση για την αποδοχή των συστάσεων που περιέχονται στο έγγραφο σχεδιασμού και προβληματικής (concept paper) και οι ενέργειες για την ανάπτυξη

ενός προγράμματος ICZM για μια συγκεκριμένη παράκτια περιοχή, πρέπει να παρθούν από κυβερνητικούς οργανισμούς που να έχουν την ευθύνη για το σχεδιασμό και τη διαχείριση των εν λόγω παράκτιων περιοχών. Εάν περιλαμβάνονται οι παράκτιες περιοχές ενός ολόκληρου έθνους, ο σχεδιασμός και η διαχείριση θα πρέπει να οργανωθούν είτε κατά τομέα (αλιεία, φυσικοί πόροι, περιβάλλον) που ενεργεί εκ μέρους της κυβέρνησης και του κυβερνητικού σχεδίου ανάπτυξης, ή μέσω ενός περισσότερο συγκεντρωτικού φορέα που θα εξαρτάται από την ανάθεση των αρμοδιοτήτων-ευθυνών εντός των πλαισίων της εθνικής κυβέρνησης. Σε αυτό το σημείο, τοπικές προσπάθειες ή διεθνής βοήθεια, μπορούν να παίξουν καταλυτικό ρόλο. (Organization for Economic Co-operation and Development, 1993)

2.1.3 ΠΟΙΟΣ ΚΑΝΕΙ ΤΙ. ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ

Το μεγαλύτερο μέρος της παράκτιας ζώνης και του προσκείμενου ωκεανού, και το μεγαλύτερο μέρος των πόρων τους βρίσκονται συνήθως κάτω από δημόσια ιδιοκτησία. Άρα, τα προγράμματα για τη διαχείριση των εν λόγω πόρων και περιοχών λειτουργούν σε κυβερνητικό επίπεδο με σκοπό την ωφέλεια των πολιτών της κάθε χώρας. Τυπικά, συγκεκριμένα υπουργεία, υπηρεσίες και οργανισμοί είναι αρμόδια για συγκεκριμένους πόρους και χρήσεις. Ωστόσο, σε κάποιες χώρες η “μερίδα του λέοντος” της παράκτιας ζώνης ανήκει σε ιδιώτες, και οι προσπάθειες της εκάστοτε κυβέρνησης να αναμειχθεί στη διαχείριση ιδιωτικής γης μπορεί να αποτελέσει πηγή διαφωνιών και εντάσεων. Ο στρατός δύναται επίσης να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο όσον αφορά τα ζητήματα του ΟΔΠΖ, με δεδομένο τον ευρύ έλεγχο που έχει πάνω σε κομβικής σημασίας παράκτιες περιοχές.

Σε ένα πρόγραμμα ΟΔΠΖ, θα συνεχίσουν να υπάρχουν ουσιαστικοί ρόλοι από ειδικευμένους οργανισμούς, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, για ερευνητικά ινστιτούτα, για χρήστες και ιδιοκτήτες της παράκτιας ζώνης και των πόρων της (stakeholders), και για το ευρύ κοινό. Το κλειδί της επιτυχίας είναι η ανάμειξη όλων των κομμάτων και η προβολή της θέσης ότι το πρόγραμμα ΟΔΠΖ ενδιαφέρει σε μακροπρόθεσμο επίπεδο ένα πολύ μεγάλο αριθμό ανθρώπων. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.1.4 Ο ΔΙΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ

Με διάφορες θεσμικές προσεγγίσεις δύναται η εκτέλεση του εν λόγω έργου,

περιλαμβάνοντας:

- Μία εθνική υπηρεσία σχεδιασμού.
- Την επίσημη θέσπιση ενός διπηρεσιακού ή διπουργικού συμβουλίου.
- Τη δημιουργία μιας ειδικής συντονιστικής επιτροπής.
- Τον επίσημο προσδιορισμό (από το γενικό διευθυντή ή το νομοθετικό σώμα) ενός οργανισμού ή υπουργείου να ενεργεί ως 'οδηγός' και να επιβλέπει μία διπηρεσιακή συντονιστική διαδικασία.

Ο βασικοί στόχοι του συντονιστικού μηχανισμού είναι :

- Η προώθηση και η ενίσχυση της διπηρεσιακής και δια-τομεακής σύμπραξης και συνεργασίας.
- Η μείωση του διπηρεσιακού ανταγωνισμού και των συγκρούσεων.
- Η ελαχιστοποίηση όσον αφορά στην καταβολή διπλής προσπάθειας και ενέργειας κατά τη λειτουργία των οργανισμών.
- Η θέσπιση ενός χώρου συζητήσεων (forum) και επίλυσης των ποικίλων διαμαχών που προκύπτουν ανάμεσα στους διάφορους τομείς.
- Ο έλεγχος και η αξιολόγηση της προόδου σχεδίων και προγραμμάτων ΟΔΠΖ.
- Η εφαρμογή δράσεων που κρίνονται αναγκαίες και προκύπτουν απ' τη διαδικασία αξιολόγησης.

Η ύπαρξη διπηρεσιακού συντονισμού επιβλέπει και εποπτεύει την εφαρμογή-λειτουργία του προγράμματος ΟΔΠΖ, και είναι υπεύθυνος για τη γενική διαχείριση και υποστήριξη του εγχειρήματος κυρίως σε σχέση με:

- Το συντονισμό του σχεδίου.
- Τη θέσπιση ξεχωριστών “εις ζώνες” καθεστώτων και την εφαρμογή άλλων διαχειριστικών ενεργειών.
- Την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Την ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων.
- Τα διακρατικά ζητήματα.
- Το συντονισμό του προϋπολογισμού.
- Την πολιτική λογοδοσία.

Αυτές είναι δράσεις που λαμβάνουν συνήθως χώρα πέρα από τις διαχειριστικές ευθύνες των μεμονωμένων οργανισμών. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.1.5 ΕΘΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Ενώ η αρχική ώθηση για την υιοθέτηση ενός προγράμματος ΟΔΠΖ μπορεί να

προκύψει από ποικίλες πηγές, η ενεργή υποστήριξη της εθνικής κυβέρνησης είναι ουσιαστικής σημασίας για την ενδεχόμενη επιτυχία της προσπάθειας. Επί πλέον, η εθνική κυβέρνηση συνήθως παρέχει τη χρηματοδότηση για την έναρξη του προγράμματος σε υπέρμετρο βαθμό μερικές φορές. Την πραγματογνωμοσύνη, τις βάσεις δεδομένων για τους παράκτιους πόρους, τις πληροφορίες για το περιβάλλον και μέρος (ή ολόκληρη) της διαχείρισης και της κανονιστικής διαδικασίας φέρουν μεμονωμένες υπηρεσίες της κεντρικής-εθνικής κυβέρνησης. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.1.6 ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι κυβερνητικοί οργανισμοί ή τα υπουργεία με ειδικευμένη κατά τομέα αποστολή, είναι στη παρούσα τα όργανα διαχείρισης των παράκτιων πλουτοπαραγωγικών πόρων. Αυτοί οι οργανισμοί συνήθως έχουν υπό την κατοχή τους τα καλύτερα δεδομένα-στοιχεία και την καλύτερη πραγματογνωμοσύνη εντός των εθνικών πλαισίων, σε συγκεκριμένους κλάδους και τομείς (π.χ. διαχείριση της αλιείας, έλεγχος της παράκτιας διάβρωσης, διαχείριση της εξόρυξης πετρελαίου και φυσικού αερίου στην ανοιχτή θάλασσα κτλ.) και άρα συμμετέχουν ουσιαστικά στη διαδικασία συγκρότησης και εφαρμογής του προγράμματος ΟΔΠΖ. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.1.7 ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ

Σε έθνη που έχουν διάφορα κυβερνητικά επίπεδα, το τοπικό επίπεδο είναι εκείνο που βρίσκεται “εγγυήτερα”, πιο κοντά στην παράκτια ζώνη, στα προβλήματα της και στις ευκαιρίες της. Η τοπική κυβέρνηση (τοπική αυτοδιοίκηση) και κοινότητα είναι πιθανώς η πιο άμεσα ενδιαφερόμενη και επηρεαζόμενη από την οικολογική και οικονομική υγεία (ευρωστία) και παραγωγικότητα της παράκτιας ζώνης, και αυτή που πλήττεται περισσότερο από την ελλειπή ανάπτυξη και την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Πολλοί από τους “έχοντες συμφέρον” (stakeholders) στην παράκτια ζώνη αποτελούν συστατικά στοιχεία της κυβέρνησης σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Επομένως, ξεκάθαρα οι τοπικές/επαρχιακές κυβερνήσεις πρέπει να αναμειχθούν πλήρως και να ενταχθούν στην διαδικασία ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.1.8 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Ένα πρόγραμμα ΟΔΠΖ οφείλει να βασίζεται σε επαρκή και έγκυρα δεδομένα και πληροφορίες. Εάν οι κατάλληλες ικανότητες απουσιάζουν από τους κυβερνητικούς οργανισμούς και τα πανεπιστήμια, τα ιδρύματα ερευνών μπορούν να βοηθήσουν στη συλλογή και την ανάλυση δεδομένων σχετικών με την παράκτια ζώνη, την περιβαλλοντική υποβάθμιση, τις στρατηγικές “καταπράυνσης”, τις νέες δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης και άλλα παρόμοια ζητήματα. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.1.9 ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ (STAKEHOLDERS)

Οι παράκτιοι ενδιαφερόμενοι είναι μεμονωμένα πρόσωπα ή ομάδες ατόμων που εμπλέκονται και έχουν συμφέρον σε δραστηριότητες οι οποίες λαμβάνουν χώρα στην παράκτια ζώνη. Σε πολλές περιπτώσεις, η οικονομική τους επιβίωση βασίζεται πάνω στην συνεχιζόμενη παραγωγικότητα και ευρωστία (υγεία) της παράκτιας ζώνης. Οι ενδιαφερόμενοι για την παράκτια ζώνη (coastal stakeholders) επίσης περιλαμβάνουν άτομα ή ομάδες που δίνουν μεγάλη αξία στην αισθητική, τουριστική και την ψυχαγωγική πτυχή της παράκτιας ζώνης. Είναι άρα σημαντικό, οι ενδιαφερόμενοι από την παράκτια δραστηριότητα να εμπλακούν και να αναμειχθούν στενά στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της διαδικασίας του προγράμματος ΟΔΠΖ, στο σημείο που να αισθάνονται μία “κυριότητα” στη διαδικασία αυτή. Μεγάλο μέρος της ώθησης και της ορμής που χρειάζεται για το ξεκίνημα και τη διατήρηση μιας διαδικασίας ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης, πρέπει να προέλθει απ' αυτή την ομάδα προσώπων. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να βοηθήσουν στη δημιουργία μιας “πολιτικής βούλησης” που θα δρα εντός των κυβερνητικών προσώπων που χαράσσουν την πολιτική. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.1.10 ΤΟ ΕΥΡΥ ΚΟΙΝΟ

Για να τεθεί ένα πρόγραμμα ΟΔΠΖ σε εφαρμογή, απαιτείται αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας κάποιων κυβερνητικών οργανισμών και στον τρόπο διαχείρισης ορισμένων πλουτοπαραγωγικών πόρων. Αυτές οι αλλαγές μπορεί να είναι αμφιλεγόμενες, ιδίως μεταξύ κάποιων ενδιαφερομένων (stakeholders) που ίσως δουν τα εισοδήματά τους να μειώνονται με την υιοθέτηση του νέου προγράμματος. Ένα καλά πληροφορημένο κοινό που θα υποστηρίζει τις αλλαγές που προϋποθέτει το πρόγραμμα ΟΔΠΖ μπορεί να αποτελέσει ουσιαστικό και αποτελεσματικό “αντίβαρο”

σε τέτοιου είδους διαμάχες.

Από τη στιγμή που ληφθεί η έγκριση για την ανάπτυξη ενός σχεδίου ΟΔΠΖ, σχηματίζεται μια ομάδα για να αναλάβει τη δουλειά. Μια τέτοια ομάδα πρέπει να είναι διεπιστημονική και να περιλαμβάνει ειδικούς με μεγάλη εμπειρία στην παράκτια διαχείριση, στη χωροταξία, στην οικονομία των πλουτοπαραγωγικών πόρων, στην περιβαλλοντική διαχείριση και την οικολογία. Χρειάζονται επίσης και άλλοι ειδικοί, που μπορούν όμως να δανειστούν από επί μέρους κυβερνητικούς οργανισμούς (π.χ. ειδικοί σε θέματα αλιείας, ειδικοί στην παράκτια διάβρωση, μηχανικοί με ειδίκευση στην παράκτια ζώνη, δικηγόροι με μεγάλη πείρα στην περιβαλλοντική νομοθεσία κτλ.). Ένα τυπικό συντονιστικό σώμα του προγράμματος βιώσιμης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης μπορεί να περιλαμβάνει :

Ηγετικό σώμα : Το πρωθυπουργικό γραφείο ή κάποιο ισχυρό υπουργείο (όχι απαραίτητα το υπουργείο περιβάλλοντος) ή πιθανόν ένας ξεχωριστός οργανισμός που ακολουθεί κατά γράμμα την κυβερνητική γραμμή.

Συμμετέχοντα υπουργεία : Υπουργείο οικονομικών, υπουργείο γεωργίας, υπουργείο μεταφορών, υπουργείο τουρισμού και σε όποια χώρα συναντάται υπουργείο αστικής ανάπτυξης, φυσικού σχεδιασμού, ναυτιλίας και ενέργειας.

Τοπική αυτοδιοίκηση : Τη δημοτική αρχή, την εταιρία δημοσίων έργων, την περιφερειακή αρχή και την πολιτεία.

Ενδιαφερόμενους (stakeholders) : Αλιευτικές ενώσεις, επιχειρήσεις, ξενοδοχειακές μονάδες, γεωργικοί οργανισμοί και μη κυβερνητικοί οργανισμοί ποικίλων τύπων. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

Πίνακας 2.1.10

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
<p>Η μεταβλητή “της κινητήριας δύναμης” αναφέρεται σε ζητήματα μακροοικονομικής κλίμακας που σε ευρεία έκταση και άμεσα επηρεάζουν τη θάλασσα και παράκτια οικοσυστήματα οι κινητήριες δυνάμεις μπορούν να θεωρηθούν ως τα βαθύτερα αίτια</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικά : αύξηση του ρυθμού διόγκωσης του πληθυσμού σε αστικές- παράκτιες περιοχές • Περιβαλλοντικά: αλλαγές στα πρότυπα των ρευμάτων και των ποταμών • Οικονομικά: η εξάρτηση των κατοίκων από την αλιεία • Θεσμικά: το επίπεδο επιβολής των νόμων και των κανονισμών σχετικά με την διαχείριση των παράκτιων περιοχών
<p>Η μεταβλητή “της πίεσης” περιγράφει την άμεση (εγγυτέρα) στο πρόβλημα αιτία. Η πίεση είναι όρος συνώνυμος με τους όρους απειλές και αιτιώδεις δραστηριότητες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Το μέγεθος της μόλυνσης από τα λύματα • Η αποδοτικότητα της χρήσης νερού • Τα ποσά των ψαριών που παράγονται και αυξάνονται από την περιοχή • Η κλιματική αλλαγή
<p>Η μεταβλητή της “υπάρχουσας κατάστασης” περιγράφει ορισμένα φυσικά, μετρίσιμα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος και των αναγκαίων βιοτικών πόρων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Επίπεδα εισοδήματος και φτώχειας • Χημεία συστατικών νερού • Απασχολώντας βιομηχανία αλιείας • Δείκτες κατανάλωσης ψαριών
<p>Η μεταβλητή “των επιπτώσεων” παρακολουθεί τις μακροπρόθεσμες και τις περισσότερο δραστικές επιπτώσεις ενός σχεδίου που υπάρχουν κοινωνικοοικονομικές (βιοτικοί πόροι) και περιβαλλοντικές επιπτώσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικοοικονομικά: περιπτώσεις ασθενειών που προκλήθηκαν από μολυσμένα νερά αλλαγές στην αλιευτική συμπεριφορά και πρακτικές εκτίμησης εκ μέρους των τουριστών για τα παράκτια θέρετρα • Περιβαλλοντικές αλλαγές: αλλαγές στην θνησιμότητα των ψαριών, προειδοποίηση των θαλασσών, φυσικές αλλαγές στο θαλάσσιο πυθμένα
<p>Οι μεταβλητές “της επένδυσης” είναι πολιτικές δράσης και επένδυσης που συστήνονται για την επίλυση των προβλημάτων με σκοπό τη μείωση των ανεπιθύμητων επιπτώσεων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικά: χρηματοδότηση για περιβαλλοντική παιδεία • Περιβαλλοντικά: αλλαγές του πληθυσμού των ψαριών • Οικονομικά : η χρήση πιο αποτελεσματικών τρόπων αλιείας • Θεσμικά :αύξηση των ρυθμίσεων για την βελτίωση των διαχειριστικών αποτελεσμάτων

2.2 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Η συνολική προσπάθεια για την ανάπτυξη, εφαρμογή και στη συνέχεια λειτουργία ενός προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους. Ένα παράδειγμα παρατίθεται παρακάτω :

βήμα πρώτο: Η έναρξη της προσπάθειας

- Αναγνώριση της ανάγκης για βελτιωμένη διαχείριση μέσω συμβουλευτικών συνεδριάσεων με κύριους οργανισμούς και ενδιαφερόμενους.
- Προετοιμασία ενός αρχικού εγγράφου προβληματικής που θα σκιαγραφεί και θα αποτυπώνει την ανάγκη για το πρόγραμμα ΟΔΠΖ.
- Δημιουργία μιας ομάδας για το σχηματισμό και τη διατύπωση του προγράμματος ΟΔΠΖ μέσω επανεξέτασης των θεσμικών δυνατοτήτων.

Βήμα δεύτερο : Η διατύπωση του σχεδίου ΟΔΠΖ.

1. Συλλογή και συνάθροιση των απαραίτητων πληροφοριών και δεδομένων για τον φυσικό, οικονομικό και κοινωνικό χαρακτήρα της παράκτιας ζώνης.
2. Προετοιμασία του σχεδίου με τρόπο τέτοιο ώστε να καθίσταται δυνατή η συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία.
3. Ανάλυση και εκτίμηση των προβλημάτων διαχείρισης (αίτια, αποτελέσματα, λύσεις).
4. Θέσπιση προτεραιοτήτων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και για να ληφθούν υπ' όψιν οι τεχνικές- οικονομικές δυνατότητες, όπως και αυτές που αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό.
5. Ανάλυση της σκοπιμότητας και των δυνατοτήτων των νέων ευκαιριών για οικονομική ανάπτυξη.
6. Εξέταση των ορίων διαχείρισης και διατύπωση συστάσεων.
7. Μελέτη και εξέταση νέων μέτρων διαχείρισης, τμηματοποίηση κατά τομείς και διαχωρισμό σε ζώνες-κλάδους και ενίσχυση των κανονιστικών προγραμμάτων.
8. Ανάλυση και εκτίμηση των θεσμικών ικανοτήτων, επεξεργασία επιλογών για το μηχανισμό συντονισμού μεταξύ των διάφορων φορέων.
9. Επεξεργασία συστάσεων που αφορούν πολιτικές, στόχους και σχέδια που θα περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα ΟΔΠΖ.
10. Σχεδιασμός κατάλληλου συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης.
11. Θέσπιση χρονοδιαγράμματος, προσέγγιση και καταμερισμός εργασίας.

Βήμα τρίτο : Επίσημη υιοθέτηση του προγράμματος ΟΔΠΖ από την κυβέρνηση

- Θέσπιση του διυπουργικού συντονιστικού μηχανισμού.
- Έγκριση για αλλαγές στη στελέχωση και όπου αλλού απαιτούνται στην οργάνωση.
- Υιοθέτηση πολιτικών, στόχων, νέων διαχειριστικών μέτρων αλλά και του αρχικού προγράμματος.
- Θέσπιση, πιθανώς μέσω νομοθεσίας, ορίων όσον αφορά στη διαχείριση της παράκτιας ζώνης και αν είναι εφικτό σε αυτό το στάδιο, καταμερισμό σε ζώνες.
- Έγκριση της κατανομής της χρηματοδότησης για το πρόγραμμα βιώσιμης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης.

Βήμα τέταρτο : Επιχειρησιακή φάση

Το πρόγραμμα ΟΔΠΖ γίνεται λειτουργικό όταν :

- Ένα διυπηρεσιακό συντονιστικό σώμα ξεκινά την επίβλεψη της διαδικασίας του προγράμματος ΟΔΠΖ.
- Νέα ή αναθεωρημένα προγράμματα τεθούν σε ισχύ.
- Επιμέρους τομεακοί οργανισμοί συνεχίζουν να εκτελούν τις κανονιστικές και διαχειριστικές τους ευθύνες, αλλά πλέον ως μέρος του προγράμματος ΟΔΠΖ.
- Έχουν καταρτιστεί και αναληφθεί ειδικά σχέδια σε σχέση με τις νέες οικονομικές δυνατότητες και ευκαιρίες στην παράκτια ζώνη.
- Νέοι μηχανισμοί διαχείρισης εκτελούνται από την κατάλληλη αρχή.
- Ενεργοποιείται ένα πρόγραμμα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Κάποια από τα σημαντικότερα βήματα που αναφέρθηκαν, αναλύονται εκτενέστερα παρακάτω. (Chua T.E., 1993)

2.2.1 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΜΟΡΦΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

Στο μέτρο του δυνατού, η ομάδα διατύπωσης και μορφοποίησης του σχεδίου, θα πρέπει να συντίθεται από εγχώριο (ντόπιο) προσωπικό, αποσπασμένο από τους σημαντικότερους κυβερνητικούς οργανισμούς, κατέχοντας ουσιαστικό ρόλο στη διαχείριση όσον αφορά τους παράκτιους πλουτοπαραγωγικούς πόρους και την παράκτια ζώνη. Όλοι οι οργανισμοί “κλειδιά”, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο πρέπει να εκπροσωπούνται. Ιδανικά, η ομάδα πρέπει να κατευθύνεται από

κάποιον που αντιπροσωπεύει το ανώτερο πολιτικό επίπεδο στην κεντρική κυβέρνηση (π.χ. τον εθνικό οργανισμό σχεδιασμού, τον εθνικό οργανισμό ανάπτυξης, το προεδρικό ή πρωθυπουργικό γραφείο). Ζητήματα όπως η νομική αρχή, η τεχνική αρμοδιότητα, οι μηχανισμοί επιβολής και η πρόσβαση σε κεφάλαια, πρέπει να καθοριστούν ξεκάθαρα και να αξιολογηθούν.

2.2.2 ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.

Ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα βιώσιμης διαχείρισης παράκτιας ζώνης, θα πρέπει να βασίζεται πάνω σε επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τις φυσικές, οικονομικές, κοινωνικές, οικολογικές και κυβερνητικές πτυχές της εν λόγω παράκτιας περιοχής. Κάποια απ' αυτά τα δεδομένα και πληροφορίες μπορεί να είναι διαθέσιμα στα υπάρχοντα αρχεία της χώρας, στα εθνικά σχέδια δράσης για το περιβάλλον, στα εθνικά πλάνα ανάπτυξης, σε ειδικευμένες απογραφές των πόρων και σε άλλες παρόμοιες πηγές αντίστοιχων πληροφοριών, περιλαμβάνοντας κυβερνητικούς οργανισμούς (εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς), πανεπιστήμια και άλλα ερευνητικά ιδρύματα, ιδιωτικές εταιρίες σχετικές με την έρευνα και σε κάποιες περιπτώσεις, σχετικούς διεθνείς οργανισμούς. Μια καινούργια πρωτοβουλία για τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων θα πρέπει να αναλαμβάνεται μόνο στις λίγες σχετικά περιπτώσεις όπου δεδομένα θεμελιώδους σημασίας για την διαδικασία ανάπτυξης του προγράμματος ΟΔΠΖ λείπουν.

Η παρακάτω λίστα υποδεικνύει το είδος των πληροφοριών που απαιτούνται για τη διατύπωση και μορφοποίηση ενός προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης. Όλες αυτές οι πληροφορίες δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν δοσμένες εκ των προτέρων, πριν την έναρξη του έργου της ανάλυσης και αξιολόγησης. Πράγματι, καθώς το πρόγραμμα ΟΔΠΖ προοδεύει, κάποια από τα κενά στα δεδομένα και στην πληροφόρηση δύναται να καλυφθούν σχετικά με τα ακόλουθα θέματα :

- Ζητήματα διαχείρισης που προκάλεσαν και ενεργοποίησαν την απόφαση για τη διαμόρφωση του προγράμματος ΟΔΠΖ.
- Τους ρόλους, τις αρμοδιότητες-ευθύνες, την αποτελεσματικότητα και τη νομική εξουσία των θεσμικών οργάνων που διαχειρίζονται αυτή τη στιγμή τους παράκτιους πόρους και τη χρήση τους.

Τη φύση και τα χαρακτηριστικά του ευρύτερου πολιτικοοικονομικού και πολιτιστικού

περιβάλλοντος-πλαισίου, εντός του οποίου διεξάγονται και λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες της παράκτιας ζώνης. (Clark, J.R., 1996)

2.2.3 ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

- Υπάρχοντες παράκτιοι πόροι (παραλίες, υγρότοποι, εκβολές ποταμών, μακρόβια δάση).
- Παρούσα χρήση των παράκτιων πόρων (αλιεία, αναψυχή, εξόρυξη).
- Παρούσα κατάσταση των παράκτιων πόρων (περιλαμβάνοντας ποιοτική αξιολόγηση του νερού, του εδάφους, του αέρα).
- Δυνατότητα για τρέχουσα και μελλοντική χρήση.

2.2.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ.

- Ύπαρξη και χαρακτήρας των ανθρώπινων οικισμών (χώρια, πόλεις).
- Η οικονομική βάση για τους ανθρώπινους οικισμούς.
- Η ύπαρξη ιθαγενών και οι παραδοσιακές τους, σχετικές με την παράκτια ζώνη δραστηριότητες.
- Κοινωνικά ζητήματα.

2.2.5 ΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.

- Περιβαλλοντολογικά κανονιστικά προγράμματα.
- Προγράμματα διαχείρισης της αλιείας και άλλα προγράμματα διαχείρισης των παράκτιων πλουτοπαραγωγικών πόρων.
- Προγράμματα προστατευόμενων περιοχών.
- Προγράμματα για τη διαχείριση της διάβρωσης στις παραλίες.
- Προγράμματα ελέγχου της μόλυνσης.
- Άλλα προγράμματα περιβαλλοντικής διαχείρισης.

2.2.6 ΘΕΣΜΙΚΗ, ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ.

- Σχετικά ιδρύματα που λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο.
- Σχετικά ιδρύματα που λειτουργούν σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο.
- Καταγραφή και επισκόπηση των νομικών αρχών, σχετικών με τις παράκτιες και ωκεάνιες δραστηριότητες.
- Υφιστάμενες προσπάθειες για την ανάπτυξη ικανοτήτων, περιλαμβάνοντας

εκείνες που χρηματοδοτούνται από εξωτερικές πηγές.

2.2.7 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ.

Μία από τις αποφάσεις “κλειδί” για τη διαμόρφωση ενός προγράμματος ΟΔΠΖ είναι το μέγεθος της προς διαχείριση περιοχής. Ιδανικά, η ζώνη διαχείρισης θα πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους παράκτιους πόρους οικονομικού, περιβαλλοντικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος και όλες τις δραστηριότητες που δύναται να επηρεάσουν τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους και τα νερά της παράκτιας ζώνης. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να οδηγήσει σε μια ζώνη που εκτείνεται στην ενδοχώρα, από το ανώτερο τμήμα των παράκτιων υδάτινων εκβολών και προς τη θάλασσα, έως το όριο των χωρικών υδάτων που έγκειται στη δικαιοδοσία ενός κράτους. (συνήθως το όριο των 12 ναυτικών μιλίων). Όσον αφορά το όριο διαχείρισης της ζώνης της ενδοχώρας, πολλές κυβερνήσεις κατάληξαν ότι είναι πιο πρακτικό να χρησιμοποιήσουν μία υπάρχουσα διοικητική ή πολιτική υποδιαίρεση από μία υποδιαίρεση με σημείο αναφοράς τις υδάτινες λεκάνες και τα ποτάμια. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να βασιστεί σε διάφορες δραστηριότητες των ανώτερων τμημάτων των παράκτιων υδάτινων εκβολών της ενδοχώρας, όπως τη διαχείριση των λεκανών απορροής, τον έλεγχο της διάβρωσης ή τον περιορισμό της χρήσης φυτοφαρμάκων με σκοπό την προφύλαξη της παράκτιας ζώνης από απορροή κακής ποιότητας. Παρόμοιος, παρόλο που σημαντικοί θαλάσσιοι πόροι με οικονομικό ενδιαφέρον για το παράκτιο κράτος μπορούν να υπάρχουν εντός της αποκλειστικής οικονομικής του ζώνης των 200 ναυτικών μιλίων (EEZ), τα έθνη συνήθως βρίσκουν βοηθήματα και τρόπους να συντονίσουν τις δραστηριότητες ωκεάνιων πόρων με τις προσπάθειες τους για διαχείριση της παράκτιας ζώνης (π.χ. αλιεία, εξόρυξη πετρελαίου στην ανοικτή θάλασσα και δραστηριότητες φυσικού αερίου), εκτός από το να “συνορεύουν” την παράκτια ζώνη διαχείρισης με τα εξωτερικά όρια της αποκλειστικής τους ζώνης εκμετάλλευσης (EEZ). (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.2.8 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ.

Σε χώρες όπου η κυβερνητική εξουσία είναι περιορισμένη, ιδίως σε απόμακρες παράκτιες περιοχές, ο ιδιωτικός τομέας και οι τοπικές κοινότητες ενδέχεται να έχουν έναν ουσιαστικό ρόλο στη διαχείριση των παράκτιων πόρων. Σε πολλές περιπτώσεις, ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και η βιωσιμότητα δεν αποτελούν το βασικό πεδίο ενδιαφέροντος του ιδιωτικού τομέα. Δημιουργώντας κίνητρα για βιώσιμη διαχείριση,

η κυβέρνηση μπορεί να βοηθήσει τον ιδιωτικό τομέα και τις τοπικές κοινότητες να υποστηρίξουν μακροπρόθεσμους αναπτυξιακούς στόχους. Αυτό συνήθως προϋποθέτει θέσπιση και νομική προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, κατάλληλα δημοσιονομικά μέτρα και συστήματα κατοχής των παράκτιων πλουτοπαραγωγικών πόρων που θα διασφαλίζουν τα οφέλη σε βάθος χρόνου για τους ιδιοκτήτες και τους χρήστες. Η κυβέρνηση μπορεί τότε να συγκεντρώσει τους σπάνιους πόρους της σχετικά με την εφαρμογή και την επιβολή των υφιστάμενων κανόνων και των πρόσφατα διαμορφωμένων καθεστώτων διαχείρισης. (Gaudian, G. and others, 1993)

2.2.9 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ.

Ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, αυτό το σημαντικό κομμάτι της ανάλυσης θα εξετάσει και θα αξιολογήσει τις νέες δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης στην παράκτια ζώνη. Πρέπει να τεθούν προτεραιότητες βασισμένες πάνω σε σαφώς σχεδιασμένες μελέτες των αγορών και της πιθανής ζήτησης, σε αναλύσεις του κόστους παραγωγής και των ανταγωνιστικών πτυχών και σε άλλα σχετικά ζητήματα. Οι επιπτώσεις και ο κίνδυνος των προτεινόμενων έργων ανάπτυξης για το παράκτιο και θαλάσσιο περιβάλλον, πρέπει να αντιμετωπιστεί με τρόπο που να εξασφαλίζει τον μεγαλύτερο δυνατό μετριασμό τους και φυσικά να περιλαμβάνει και το αντίστοιχο κόστος γι' αυτές τις ενέργειες.

2.3 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

2.3.1 Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΕ ΣΤΑΔΙΑ.

Δεδομένου του χρόνου που είναι συνήθως απαραίτητος για τη λήψη των απαιτούμενων θεσμικών και εκτελεστικών εγκρίσεων, κάποια τμήματα του προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης ενδέχεται να αρχίσουν να λειτουργούν νωρίτερα από άλλα. Κύριες νομοθετικές πρωτοβουλίες δεν απαιτούνται πάντα. Σε κάποιες χώρες, ένα διοικητικό διάταγμα είναι αρκετό. Εξάλλου, η ανάπτυξη της βάσης δεδομένων και οι εργασίες απογραφής μπορούν να γίνουν πριν από τις νομοθετικές ρυθμίσεις. Τα υπάρχοντα συστήματα χρήσης γης και διαχωρισμού σε ζώνες, μπορούν συχνά να χρησιμοποιηθούν σε προσωρινή βάση για να διευθύνουν άμεσα τη χρήση γης στην παράκτια ζώνη. (Hayden B.P., G.C. Ray.

And R. Dolan, 1984)

2.3.2 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΔΠΖ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ.

Με τις απαραίτητες επίσημες εγκρίσεις από κυβερνητικά πολιτικά σώματα και την απαιτούμενη νομοθεσία, το πρόγραμμα ΟΔΠΖ θεσπίζεται επίσημα και η εφαρμογή του ξεκινάει. Τα περισσότερα κράτη δεν επιλέγουν τη δημιουργία ενός παράκτιου υπεροργανισμού εντός του οποίου όλες οι σχετικές με την παράκτια ζώνη και τον ωκεανό δραστηριότητες θα λαμβάνουν χώρα.

Οι πιθανότητες για αποτελεσματική εφαρμογή του προγράμματος βιώσιμης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης ενισχύονται εάν :

- Θεματικές βελτιώσεις μπορούν να επιτευχθούν στα αρχικά στάδια του προγράμματος.
- Οι πολιτικές που πρόκειται να ακολουθηθούν από το πρόγραμμα είναι ξεκάθαρες και διευκρινίζονται απερίφραστα.
- Οι στόχοι του συνολικού προγράμματος και οι δευτερεύοντες στόχοι των διάφορων στοιχείων του προγράμματος καθορίζονται, “αρθρώνονται” ξεκάθαρα και εκφράζονται σε ποσοτικούς μετρήσιμους όρους.
- Στα ιδρύματα και τους οργανισμούς που εμπλέκονται στο πρόγραμμα ΟΔΠΖ έχουν ανατεθεί σαφείς εργασίες και ευθύνες και η υποχρέωση τους να λογοδοτούν για τις εκάστοτε ενέργειες τους.
- Υπάρχουν επαρκείς και διαθέσιμοι ανθρώπινοι και χρηματοοικονομικοί πόροι για την εφαρμογή του προγράμματος.
- Το ευρύ κοινό είναι πλήρως ενήμερο και πληροφορημένο για το πρόγραμμα ΟΔΠΖ, τους στόχους και τις πολιτικές που ακολουθεί, και υποστηρίζει την συνολική προσπάθεια.

Δοθούν επαρκείς πόροι και στήριξη σε δραστηριότητες παρακολούθησης (επιτήρησης), αξιολόγησης και επιβολής του προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.4 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΒΟΛΗ.

2.4.1 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.

Τα αποτελέσματα του προγράμματος ΟΔΠΖ πρέπει να υπόκεινται σε τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση ως μια μορφή συνεχούς βελτίωσης της διαδικασίας.

Είναι άρα ιδιαίτερα σημαντικό, οι συνολικοί στόχοι του εγχειρήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης και ο στόχοι -σκοποί των μεμονωμένων σχεδίων διαχείρισης και δράσης να καθορίζονται και να διευκρινίζονται όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρα και σε ποσοτικούς όρους, ειδάλτως η αξιολόγηση σχετικά με το κατά πόσο επετεύχθησαν είναι εξαιρετικά δύσκολη.

Η διαδικασία παρακολούθησης πρέπει να περιλαμβάνει : αναγνώριση και προσδιορισμό της αναμενόμενης απόδοσης, αξιολόγηση και μέτρηση της πραγματικής απόδοσης του προγράμματος, αναγνώριση των διακυμάνσεων της απόδοσης (π.χ. ελλείψεις ή υπερβολές), και διαδικασία για επικοινωνιακές διακυμάνσεις που υπερβαίνουν τα προκαθορισμένα όρια της κατάλληλης διαχείρισης και την επιβολή και εφαρμογή των αρχών.

2.4.2 ΕΠΙΒΟΛΗ.

Η επιβολή των υφιστάμενων κανόνων και κανονισμών είναι ένα από τα δυσκολότερα εγχειρήματα τόσο για τις αναπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Ο στόχος θα πρέπει να είναι η ύπαρξη κανονισμών που να είναι ευρέως αποδεκτοί από την πλειοψηφία του κοινωνικού συνόλου όπου επιβάλλονται. Οι πιθανότητες για να επιτευχθεί αυτό εξαρτώνται από το γνωστικό επίπεδο του κοινού και την αξιοπιστία των κυβερνητικών προγραμμάτων. Ισχυρή και αντικειμενική (αμερόληπτη) επιβολή συχνά απαιτείται, ιδίως όταν τα εμπλεκόμενα μέρη αποκτούν ξεκάθαρα οικονομικά οφέλη παραβιάζοντας τους κανόνες.

2.5 ΟΔΠΖ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΤΥΧΕΣ.

Τα προγράμματα βιώσιμης ανάπτυξης και διαχείρισης της παράκτιας ζώνης έχουν επιπτώσεις για τα προϋπάρχοντα εθνικά πλάνα και προγράμματα, όπως επίσης και για τη διεθνή δικαιοδοσία.

2.5.1 ΕΝΣΩΜΑΤΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΔΠΖ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

Από την οπτική της οικονομικής ανάπτυξης ο απόλυτος στόχος του προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης είναι να γίνει ένα αναπόσπαστο κομμάτι των οικονομικού αναπτυξιακού σχεδιασμού, τόσο σε εθνικό όσο και σε

τοπικό επίπεδο. Για τη επίτευξη αυτού του στόχου κρίνεται απαραίτητη η υποστήριξη των προσώπων που χαράσσουν την πολιτική γραμμή, εκείνων που αποτελούν τον κυβερνητικό πυρήνα και τους έχει ανατεθεί η ευθύνη του σχεδιασμού και της επιβολής-εφαρμογής των κυβερνητικών επιλογών. Τα περισσότερα εθνικά και τοπικά (περιφερειακά) προγράμματα, διαμορφώνονται και διατυπώνονται μέσω των σχετικών οργανισμών σχεδίασης, όπως μία κρατική υπηρεσία σχεδιασμού, μία οικονομική αναπτυξιακή μονάδα ή μία εθνική αρχή οικονομικής ανάπτυξης, που όλες τείνουν να λειτουργούν σε διατομεακό επίπεδο.

2.5.2 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.

Μεγάλα ποσά νέων χρηματοδοτήσεων, δεν είναι σε γενικές γραμμές απαραίτητα για να τεθεί σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα ΟΔΠΖ. Η ανάπτυξη ενός σχεδίου ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης μπορεί αρχικά να επιτευχθεί από επιτελείο εξουσιοδοτημένο από υφιστάμενους οργανισμούς, αρκεί μόνο να αντιπροσωπεύονται οι κατάλληλοι επαγγελματικοί κλάδοι και ειδικότητες από πεπειραμένα στελέχη. Ωστόσο, κάποια καινούργια χρηματοδότηση είναι συνήθως απαραίτητη για την πλήρωση των επιλεγμένων νέων θέσεων και για την κάλυψη των κενών πάνω σε ιδιαίτερος σημαντικά δεδομένα και ερευνητικά πεδία. Η χρηματοδότηση γι' αυτό το σκοπό πρέπει να μπορεί να παρέχεται από την εθνική κυβέρνηση ή με βοήθεια από διεθνείς οργανισμούς.

Μεγαλύτερα χρηματικά ποσά θα απαιτηθούν για ορισμένους τύπους σχεδίων και έργων στην παράκτια ζώνη. Εξωτερικές πηγές για τη χρηματοδότηση τέτοιων εγχειρημάτων πρέπει επίσης να ληφθούν υπ' όψιν. Ωστόσο, οι εξωτερικοί δωρητές και οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί ίσως είναι περισσότερο πρόθυμοι να στηρίζουν τέτοια αιτήματα εάν αποτελούν και οι ίδιοι μέρος της ολοκληρωμένης διαχειριστικής προσπάθειας.

2.5.3 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ.

Καθώς τα προγράμματα ΟΔΠΖ περικλείουν και αντιμετωπίζουν τα ζητήματα ωκεάνιων πόρων, αναγκαστικά “παρασύρονται” στο διεθνές προσκήνιο. Διακρατικά ζητήματα σχετικά με το ωκεάνιο και το παράκτιο περιβάλλον συνήθως επιζητούν τη συλλογική προσπάθεια των ενδιαφερόμενων κυβερνήσεων για την ανάπτυξη μέτρων διαχείρισης που θα επιλύουν τις διαμάχες σχετικά με την χρήση των πόρων, για τη μείωση και μετρίαση των αρνητικών επιπτώσεων της μόλυνσης και των ανθρώπινων

δραστηριοτήτων και για την ανάπτυξη κοινών προτύπων και διαδικασιών όσον αφορά την παρακολούθηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων βιώσιμης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης. Τα περισσότερα διακρατικά ζητήματα που έχουν να κάνουν με κοινά αποθέματα αλιείας και τη μόλυνση λαμβάνουν χώρα σε πολύ μεγάλα θαλάσσια οικοσυστήματα, όπως σε μεγάλους κόλπους και σε ημίκλειστες θάλασσες. Κοντά στην ακτή, τα περιβαλλοντικά θέματα γίνονται διακρατικά όταν ένα δεδομένο οικοσύστημα εμπίπτει εντός δύο ή περισσότερων δικαιοδοσιών. Όπως τα αποδημητικά αποθέματα αλιείας, η θαλάσσια μόλυνση δεν αναγνωρίζει πολιτικά σύνορα. Τα ενδιαφερόμενα παράκτια κράτη πρέπει να αναγνωρίσουν τις αμοιβαίες επιπτώσεις των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων. Έτσι, για παράδειγμα, η καταστροφή της λειτουργίας φυτωρίου των μακρόβιων υπό τη δικαιοδοσία ενός έθνους, δύναται να επηρεάσει την αναπαραγωγή των γαρίδων και των ψαριών ενός κοντινού αλιευτικού πεδίου που βρίσκεται κάτω από άλλη δικαιοδοσία. Στο μέτρο του δυνατού, το “υδάτινο σώμα” πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ενιαίο και με τρόπο παρόμοιο με ένα υδάτινο περιβάλλον της ενδοχώρας όσον αφορά τη διαχείριση. Η συν-διαχείριση μεταξύ των κρατών που επηρεάζονται πρέπει να αποτελεί κατευθυντήρια αρχή, παρόλο που η επιτυχία του εγχειρήματος βιώσιμης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης θα εξαρτηθεί από τις πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές προτεραιότητες των ενδιαφερόμενων-εμπλεκόμενων εθνών κρατών. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

2.5.4 ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ.

Οι διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες παίζουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στη διαχείριση του περιβάλλοντος. Προς το σκοπό αυτό, οι οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών είναι επιμελείς στη σφυρηλάτηση ενός αριθμού συμφωνιών και πρωτοκόλλων που προωθούν την διεθνή, την περιφερειακή και τη διμερή-αμφίπλευρη συνεργασία και σύμπραξη μεταξύ των παράκτιων κρατών. Αυτά περιλαμβάνουν συμφωνίες όπως το δίκαιο της θαλάσσιας σύμβασης (LOS 1982), το πρωτόκολλο του Montreal για τις χερσαίες πηγές ρύπανσης (1987), τη σύμβαση του Λονδίνου (1972) και τη MARPOL (73/79).

2.5.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ.

Τα επιστημονικά σώματα και οργανισμοί έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν

επιστημονικές συμβουλές πάνω σε θέματα σχετικά με τη χρήση και τη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων σε συγκεκριμένους περιοχές. Το διεθνές συμβούλιο για την εξερεύνηση των θαλασσών και ο οργανισμός αλιείας παρέχουν τέτοιου είδους γνωμοδότηση για τη περιοχή του Βόρειου ατλαντικού και Ειρηνικού ωκεανού. Περιφερειακά προγράμματα όπως το περιφερειακό θαλάσσιο πρόγραμμα που περιλαμβάνεται στο περιβαλλοντικό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP), μπορεί να εκτελέσει παρόμοιες δράσεις και λειτουργίες και σε άλλες περιοχές. Τα παράκτια κράτη έχουν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν στην αποτελεσματικότητα τέτοιων προσπαθειών, αναθέτοντας σε αρμόδιο και εφοδιασμένο με τα κατάλληλα προσόντα επιστημονικό προσωπικό τη συμμετοχή σε περιφερειακά προγράμματα και μεταφέροντας τις συλλογικές επιστημονικές γνωμοδοτήσεις και συμβουλές στη διαδικασία χάραξης πολιτικής και στις διαχειριστικές αποφάσεις που επηρεάζουν την εν λόγω περιοχή. (Jan C. Post and Carl G. lundin, 1996)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.

3.1 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ.

Οι παράκτιες ζώνες της Ευρώπης αντιμετωπίζουν ορισμένα αλληλένδετα βιοφυσικά και ανθρώπινα προβλήματα. Ως ένα πολύπλοκο, δυναμικό φυσικό σύστημα, η παράκτια ζώνη υπόκειται στις δυνάμεις των υδάτινων ρευμάτων, των ροών των προσχωματικών υλικών και των συχνών καταιγίδων. Είναι επίσης ιδιαίτερα ευαίσθητη στις άτοπες και τις υπερβολικές ανθρώπινες επεμβάσεις. Μέσω του προγράμματος επίδειξης για την ΟΔΠΖ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρακολούθησε συγκεκριμένα προβλήματα σε 35 αντιπροσωπευτικές χώρες σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τα εν λόγω σημεία ενδεχομένως δεν καλύπτουν το σύνολο των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι παράκτιες ζώνες και η μελέτη άλλων περιοχών θα μπορούσε αναμφίβολα, να εντοπίσει περαιτέρω ειδικά προβλήματα. Παρ' όλα αυτά, τα εν λόγω σχέδια παρέχουν μια γενική εικόνα από την οποία μπορούν να εξαχθούν παραδείγματα.

Το βασικό βιοφυσικό πρόβλημα στις παράκτιες ζώνες συνίσταται στο γεγονός ότι η ανάπτυξη δεν περιορίζεται εντός των ορίων της τοπικής περιβαλλοντικής φέρουσας ικανότητας. Ορισμένες από τις συνηθέστερες εκφάνσεις του προβλήματος είναι :

- Εκτεταμένη παράκτια διάβρωση που συχνά επιδεινώνεται από ακατάλληλη ανθρώπινη υποδομή (συμπεριλαμβανομένης της υποδομής που αποσκοπεί στην “παράκτια άμυνα”) και ανάπτυξη πολύ κοντά στην ακτογραμμή. Τα τεχνικά έργα σε ορισμένες λιμενικές περιοχές συνέβαλαν στην ταχύτερη ανάπτυξη της παρακείμενης ακτογραμμής επειδή δεν έλαβαν επαρκώς υπόψη τους τη δυναμική και τις διεργασίες της παράκτιας ζώνης. Η άντληση φυσικού αερίου αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα που μπορεί να προκαλέσει παράκτια διάβρωση.
- Καταστροφή ενδιαιτημάτων ως αποτέλεσμα ανεπαρκούς οικοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού ή αξιοποίησης των θαλασσών. πρόβλημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε χώρες με ταχεία οικονομική ανάπτυξη, όπως οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.
- Απώλεια βιολογικής ποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης των αποθεμάτων ιχθύων, τόσο των παράκτιων όσο και εκείνων της ανοικτής θαλάσσης,

ως αποτέλεσμα της καταστροφής των παράκτιων τόπων αναπαραγωγής. Τα περιφερειακά σχέδια δράσης για τη βιολογική ποικιλότητα έχουν προσδιορίσει ως και 30 δράσεις που απαιτούνται για την πρόληψη νέων απωλειών ενδιαιτημάτων και την αντιμετώπιση της μείωσης των ειδών σε ορισμένες παράκτιες περιοχές της βορειοδυτικής ευρωπαϊκής μητροπολιτικής περιοχής.

- Μόλυνση των χερσαίων και των υδάτινων πόρων ως αποτέλεσμα της διάχυσης της ρύπανσης από θαλάσσιες ή χερσαίες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των χώρων υγειονομικής ταφής ,προς την ακτογραμμή. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η μεταφερόμενη από τους ποταμούς ρύπανση που προέρχεται από γεωργικές εκροές γειτονικών χωρών στον άνω ρου των ποταμών επηρεάζει την ποιότητα των παράκτιων υδάτων.

- Προβλήματα που αφορούν στην ποιότητα και στην ποσότητα των υδάτων, καθώς η ζήτηση υπερκαλύπτει τις δυνατότητες της παροχής ή της επεξεργασίας λυμάτων. Η διείδυση αλμυρών υδάτων από την υπερεκμετάλλευση των παράκτιων υδροφόρων οριζόντων αποτελεί κύριο πρόβλημα σε πολλές περιοχές της λεκάνης της Μεσογείου. Η ζημιά στον υδροφόρο ορίζοντα έχει συνήθως ως αποτέλεσμα τη μόνιμη μείωση των διαθέσιμων υδάτινων πόρων.

Σε πολλές περιπτώσεις, τα εν λόγω φυσικά και βιολογικά προβλήματα προκάλεσαν ή επιδείνωσαν τα ανθρώπινα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι παράκτιες ζώνες, καθώς αυξάνει ο αριθμός και η ένταση των ανθρώπινων χρήσεων, ήτοι :

- Ανεργία και κοινωνική αστάθεια που προκύπτουν από την παρακμή των παραδοσιακών ή περιβαλλοντικά συμβατών τομέων, όπως της παράκτιας αλιείας μικρής κλίμακας. Σε πολλές περιοχές, η επαγγελματική παράκτια αλιεία αντιμετωπίζει δυσκολίες όσον αφορά τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της.

- Ανταγωνισμός μεταξύ χρηστών για πόρους, Η μικρή διαθεσιμότητα χώρων για υδατοκαλλιέργεια, ως αποτέλεσμα της διάθεσης χώρου για άλλες χρήσεις, αποτελεί σημαντικό περιοριστικό παράγοντα για την επέκταση της εν λόγω δραστηριότητας.

- Καταστροφή της πολιτισμικής κληρονομιάς και διάλυση του κοινωνικού ιστού ως αποτέλεσμα της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης (ιδίως του τουρισμού). Πολλές από τις νήσους της Ευρώπης- από τις Κανάριες νήσους ως το αρχιπέλαγος της Σουηδίας και της Φινλανδίας- αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα.

- Απώλεια περιουσίας και δυνατοτήτων ανάπτυξης ως αποτέλεσμα της παράκτιας διάβρωσης. Σε τοπικό επίπεδο, η παράκτια διάβρωση θεωρείται ως η

σημαντικότερη απειλή για τη διατήρηση των εισοδημάτων σε πολλές περιοχές που ζουν και βιοπορίζονται από τον τουρισμό.

- Απώλεια ευκαιριών σταθερής απασχόλησης ως αποτέλεσμα της υποβάθμισης των πόρων. Τα σκάφη για αλιεία αναψυχής απορρυπαίνονται συχνά με τριβουτυλοκασσίτερο που μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις για τον κλάδο της υδατοκαλλιέργειας.
- Περιθωριοποίηση και μετανάστευση που επιδεινώνονται από την έλλειψη κατάλληλης υποδομής, συμπεριλαμβανομένων δικτύων επικοινωνιών και μεταφορών που λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Το ανεπαρκές οδικό δίκτυο και η ελλιπής συνολική ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας σε πολλές περιφερειακές και απομονωμένες παράκτιες περιοχές αποτέλεσε αιτία μετανάστευσης, η οποία με τη σειρά της έχει ως αποτέλεσμα χαμηλού επιπέδου εγκαταστάσεις που συμβάλλουν στην προσέλκυση και στη διατήρηση μιας δραστήριας τοπικής οικονομίας.

Αυτά τα παραδείγματα καταδεικνύουν ότι οι στοιχειώδεις φυσικοί πόροι και η κοινωνική δομή υποβαθμίζονται ανεπανόρθωτα σε πολλές από τις παράκτιες ζώνες της Ευρώπης. (www.eur-lex.europa.eu)

3.2 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ.

Οι παράκτιες ζώνες είναι μεγάλης σημασίας για την Ευρώπη καθώς κατοικούνται από την πλειοψηφία των πολιτών μας και συγκεντρώνουν ένα αυξανόμενο ποσοστό των οικονομικών μας δραστηριοτήτων. Οι παράκτιες ζώνες επιτελούν σημαντικές οικονομικές, μεταφορικές, οικιστικές λειτουργίες και λειτουργίες αναψυχής, οι οποίες στο σύνολο τους εξαρτώνται από τα φυσικά χαρακτηριστικά τους, το ευχάριστο τοπίο, την πολιτιστική κληρονομιά, τους φυσικούς πόρους και τον πλούτο της θαλάσσιας και της χερσαίας βιολογικής ποικιλότητας (και των έμβιων πόρων). Αυτοί οι στοιχειώδεις πόροι αποτελούν συνεπώς το θεμέλιο της ευημερίας και της οικονομικής βιωσιμότητας του σήμερα και των μελλοντικών γενεών κατοίκων της παράκτιας ζώνης.

Ωστόσο, δεν πρόκειται απλώς για ένα πρόβλημα που αφορά άτομα που εργάζονται ή διανέμουν στις παράκτιες ζώνες. Στη σημερινή πολύπλοκη οικονομία, οι περισσότεροι Ευρωπαίοι- συμπεριλαμβανομένων εκείνων που κατοικούν μακριά από την παράκτια ζώνη ή σε μεσογειακές χώρες-διατηρούν δεσμούς με την παράκτια

ζώνη. Όλοι σχεδόν οι Ευρωπαίοι χρησιμοποιούν τους πόρους της ακτής ως πηγή τροφής και πρώτων υλών, ως σημαντική αγορά αγαθών ή ως ζωτικής σημασίας σύνδεση για τις μεταφορές και το εμπόριο. Επιπλέον η παράκτια ζώνη αποτελεί προσφιλή τόπο αναψυχής και θέση ορισμένων εκ των πλέον πολύτιμων ενδιαιτημάτων και τοπίων. Η επίλυση των προβλημάτων της παράκτιας ζώνης έχει συνεπώς στρατηγική σημασία για όλους τους Ευρωπαίους.

3.3 ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Παρ' όλο που κάθε παράκτια ζώνη αντιμετωπίζει διαφορετικά ειδικά προβλήματα, τα προβλήματα αυτά μπορούν σε γενικές γραμμές να αποδοθούν στα ίδια βαθύτερα αίτια. Τα βασικά αίτια των εν λόγω προβλημάτων συνίστανται στο γεγονός ότι :

- Η διαχείριση της ακτής στερείται προοπτικής και βασίζεται στην εξαιρετικά περιορισμένη κατανόηση των παράκτιων διεργασιών και της παράκτιας δυναμικής. Οι τελικοί χρήστες δεν έχουν πρόσβαση στην επιστημονική έρευνα και στη συλλογή δεδομένων.
- Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων στη διατύπωση και την υλοποίηση λύσεων για τα παράκτια προβλήματα υπήρξε ανεπαρκής.
- Οι ακατάλληλες και μεμονωμένες αποφάσεις τομεακού σχεδιασμού έχουν συχνά λειτουργήσει σε βάρος των μακροπρόθεσμων συμφερόντων της αειφόρου διαχείρισης των παράκτιων ζωνών.
- Τα δύσκαμπτα γραφειοκρατικά συστήματα και ο ελλιπής συντονισμός μεταξύ των σχετικών διοικητικών φορέων έχει περιορίσει την τοπική δημιουργικότητα και προσαρμοστικότητα.
- Οι τοπικές πρωτοβουλίες για την αειφόρο διαχείριση των ακτών δεν διέθεταν επαρκείς πόρους και υποστήριξη από τα υψηλότερα επίπεδα της διοίκησης.

3.3.1 ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΝ ΛΟΓΩ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΜΕΣΩ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ :Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Σε σύνθετους τομείς πολλαπλών χρηστών, όπως οι παράκτιες ζώνες, οι μη συντονισμένες τομεακές πολιτικές τείνουν να αναιρούν η μία την άλλη, ενδέχεται δε να επιδιώκουν τους ίδιους σκοπούς, προκαλώντας αδιέξοδο πολιτικής. Ο καλύτερος τρόπος για την αποφυγή αυτού του αδιεξόδου και τη διασφάλιση της αποτελεσματικής υλοποίησης πολλών επιμέρους τομεακών στόχων της Ε.Ε. είναι η

ολοκληρωμένη περιφερειακή προσέγγιση.

Μια τέτοια προσέγγιση επιδιώκει να μεγιστοποιήσει τη γενική μακροπρόθεσμη οικονομική, περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτιστική ευημερία της παράκτιας ζώνης και των χρηστών της μέσω της ταυτόχρονης εξέτασης των πολυάριθμων διαφορετικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η παράκτια ζώνη. Συνεπώς, αυτή η προσέγγιση προωθεί τις τρεις διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης

Η ΟΔΠΖ είναι μια διαδικασία που απαιτεί έναν νέο τρόπο διακυβέρνησης, ο οποίος βασίζεται στη συμμετοχή και στη συνεργασία όλων των τμημάτων της κοινωνίας των πολιτών. Η ΟΔΠΖ επιζητεί τη συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων στην παράκτια ζώνη κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός αμοιβαία επωφελούς αναπτυξιακού μοντέλου.

Ωστόσο αυτή η συνεργασία δεν πρέπει να περιορίζεται στη συμμετοχή των ενδιαφερομένων που είναι εγκατεστημένοι στη στενή παράκτια λωρίδα. Επειδή πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η παράκτια ζώνη μπορούν να λυθούν μόνο μέσω μιας πολύ ευρύτερης ολοκληρωμένης προσέγγισης, απαιτείται επίσης η συμμετοχή πολλών φορέων από άλλες περιοχές της ίδιας λεκάνης απορροής ή της ενδοχώρας. Για παράδειγμα, τα προβλήματα ευτροφισμού στην παράκτια ζώνη πρέπει να επιλύονται σε συνεργασία με τους χρήστες ή τους παράγωγους των νιτρικών που καταλήγουν στην ακτή με τη μορφή ρύπων. Ομοίως. Η επίλυση των προβλημάτων της συγκέντρωσης τουριστών στην ακτή περιλαμβάνει την ενθάρρυνση λιγότερο επικεντρωμένων μορφών τουρισμού που συμπεριλαμβάνουν και την ενδοχώρα.

Είναι σημαντικό ότι το πρόγραμμα επίδειξης καταδεικνύει ότι οι ολοκληρωμένες λύσεις για συγκεκριμένα προβλήματα μπορούν να προσδιοριστούν και να υλοποιηθούν μόνο σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Ωστόσο, η ενοποίηση των πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο καθίσταται εφικτή μόνο όταν τα υψηλότερα επίπεδα διοίκησης παρέχουν ένα ολοκληρωμένο νομικό και θεσμικό πλαίσιο και λαμβάνουν μέτρα προκειμένου να ενθαρρύνουν τις τοπικές και τις περιφερειακές δράσεις. (www.eur-law.eu)

Το πρόγραμμα επίδειξης καταδεικνύει τη σημασία της διασφάλισης της συμβατότητας και της συμπληρωματικότητας των δράσεων στα διάφορα επίπεδα της διοίκησης. Αν και υπάρχουν διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά τις συγκεκριμένες αρμοδιότητες των επιμέρους διοικητικών επιπέδων και άλλων παραγόντων, οι αρμοδιότητες των διαφορετικών επιπέδων διοίκησης, μπορούν σε γενικές γραμμές, να σκιαγραφηθούν ως ακολούθως :

3.3.2 ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στο τοπικό επίπεδο υλοποιούνται συγκεκριμένες δράσεις ολοκλήρωσης στο πλαίσιο του λεπτομερούς σχεδιασμού, της επίλυσης προβλημάτων και της περιφερειακής διοίκησης. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι ο πλέον ενδεδειγμένος φορέας προκειμένου να συλλέγει πληροφορίες σχετικά με τις τοπικές συνθήκες, να προωθεί τη συναίνεση ή να παρέχει διαιτησία και να διασφαλίζει τη βέλτιστη συνήθη εφαρμογή της ολοκλήρωσης. Σε αυτό το επίπεδο πραγματοποιούνται προσεγγίσεις “από τη βάση προς την κορυφή” με συμμετοχή των πολιτών και των χρηστών των παράκτιων ζωνών που αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της ολοκληρωμένης διαχείρισης.

3.3.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.

Όπου υφίσταται, το περιφερειακό επίπεδο διακυβέρνησης διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό και στη διαχείριση της παράκτιας ζώνης. Αυτό το επίπεδο διακυβέρνησης εξακολουθεί να έχει επίγνωση του ειδικού επιτόπιου πλαισίου, έχει ωστόσο επαρκώς ευρείες αρμοδιότητες ώστε να χαράσσει μια στρατηγική προοπτική. Αυτό το επίπεδο χρησιμεύει για την προώθηση του συντονισμού μεταξύ των τοπικών δήμων και είναι σε θέση να διασφαλίζει ένα ευρύτερο, σφαιρικό περιφερειακό πλαίσιο για τις δραστηριότητες των τοπικών πρωτοβουλιών. Οι κατευθυντήριες γραμμές αυτού του επιπέδου διοίκησης μπορούν να αντισταθμίσουν τα ισχυρά βραχυπρόθεσμα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα που ενδέχεται να προωθούν σε τοπικό επίπεδο μη βιώσιμες αποφάσεις. Σε συνεργασία με την εθνική δημόσια διοίκηση, αυτό το επίπεδο οφείλει να διασφαλίζει τη συντονισμένη εφαρμογή της νομοθεσίας της Ε.Ε. και του εθνικού δικαίου, καθώς και τη συνεργασία με τους φορείς των γειτονικών χωρών για την επίλυση διασυνοριακών προβλημάτων.

3.3.4 ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.

Το εθνικό επίπεδο οφείλει να παρέχει κατάλληλο νομικό και θεσμικό πλαίσιο που θα καθιστά δυνατή την υλοποίηση της ΟΔΠΖ στα κατώτερα επίπεδα διοίκησης. Για το σκοπό αυτό οφείλει να διασφαλίζει τη συνεκτικότητα της εθνικής νομοθεσίας και των προγραμμάτων που έχουν επιπτώσεις στην παράκτια ζώνη- διαδικασία που συνεπάγεται τη συνεργασία και τη συμμετοχή ενός ευρέως φάσματος τομεακών κλάδων της διοίκησης. εθνική κυβέρνηση οφείλει επίσης να προωθήσει ένα εθνικό όραμα προκειμένου να παράσχει κατευθυντήριες γραμμές και στήριξη για την

προώθηση συνεκτικών δραστηριοτήτων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

3.3.5 ΕΠΠΗΕΛΟ Ε.Ε.

Παρά τις ολοένα και μεγαλύτερες προσπάθειες που καταβάλλονται σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, οι δράσεις αυτές καθαυτές δεν επαρκούν για την επίλυση των αυξανόμενων προβλημάτων της παράκτιας ζώνης.

Σε δύο ψηφίσματα του, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρατηρεί ότι η παράκτια ζώνη αποτελεί “εύθραυστη και ζωτική κοινή κληρονομιά” και έχει “κεφαλαιώδη σημασία η διασφάλιση της βιολογικής της πολυμορφίας, της αξίας της ως τοπίου, της περιβαλλοντικής ποιότητας και της ικανότητας της να στηρίζει τη ζωή, την υγεία, τις οικονομικές δραστηριότητες και την κοινωνική ευημερία”. Για τους λόγους αυτούς, και λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της επικουρικότητας, το Συμβούλιο προσδιόρισε τη “σαφή ανάγκη κοινοτικής στρατηγικής για ολοκληρωμένο προγραμματισμό και διαχείριση των παράκτιων ζωνών”, πρόσκληση που επαναλαμβάνεται στην πρόσφατη γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών που αφορά το έγγραφο “Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ)-Γενικές αρχές και επιλογές πολιτικής”.

Ειδικότερα, επειδή πολλά από τα προβλήματα της παράκτιας ζώνης δεν περιορίζονται εντός των εθνικών συνόρων (ή/και οφείλονται σε παράγοντες πέραν αυτών), τα εν λόγω προβλήματα μπορούν να λυθούν μόνο με συντονισμένες ενέργειες σε κοινοτικό επίπεδο.

Η Ε.Ε. σκοπεύει να μεριμνήσει για τις παράκτιες ζώνες της, ενόψει των σημαντικών επιπτώσεων των υφιστάμενων πολιτικών και προγραμμάτων της Ε.Ε. στις εν λόγω περιοχές. Οι διάφορες τομεακές και περιφερειακές πολιτικές της Ε.Ε. αποσκοπούν πάντα στη βελτίωση των συνθηκών, σε γενικές δε γραμμές το επιτυγχάνουν στην πλειοψηφία των περιπτώσεων. Ωστόσο, λόγω της ελλιπούς κατανόησης της παράκτιας δυναμικής, και κατά συνέπεια, όλων των πιθανών επιπτώσεων των παρεμβάσεων, οι πολιτικές της Ε.Ε. είχαν ενίοτε ανεπιθύμητες αρνητικές επιπτώσεις στην ακτή. Η Επιτροπή οφείλει να συνεχίσει το έργο της για την ελαχιστοποίηση αυτών των επιπτώσεων.

Συνεπώς, για τη βελτίωση των συνθηκών στις παράκτιες ζώνες, οφείλουμε να διασφαλίσουμε το συνεκτικό σχεδιασμό σε επίπεδο Ε.Ε. των κοινοτικών πολιτικών που επηρεάζουν την παράκτια ζώνη καθώς και τη συνεκτική υλοποίηση αυτών των πολιτικών μέσω του ολοκληρωμένου σχεδιασμού και της διαχείρισης σε τοπικό

επίπεδο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με μία εξειδικευμένη και συντονισμένη προσπάθεια όλων των επιπέδων της δημόσιας διοίκησης στην Ε.Ε.

Ο γενικός ρόλος της Ε.Ε. συνίσταται στην παγίωση της ηγετικής της θέσης και στην παροχή κατευθυντήριων γραμμών μέσω της θέσπισης ενός πλαισίου που θα καθιστά δυνατή τη δράση σε άλλα επίπεδα. Το πρόγραμμα επίδειξης κατέδειξε ότι ο καλύτερος τρόπος για να επιτύχει τον εν λόγω στόχο η Ε.Ε. είναι μέσω μέτρων που έχουν σχεδιαστεί για:

- Την προώθηση δραστηριοτήτων ΟΔΠΖ στα κράτη μέλη και στο επίπεδο των “περιφερειακών θαλασσών”.
- Την εναρμόνιση της τομεακής νομοθεσίας και των πολιτικών της Ε.Ε. με την ΟΔΠΖ.
- Την προώθηση του διαλόγου μεταξύ των ευρωπαϊών ενδιαφερομένων στις παράκτιες ζώνες.
- Την ανάπτυξη βέλτιστης πρακτικής για την ΟΔΠΖ.
- Την υποστήριξη της παραγωγής πραγματικών δεδομένων και γνώσης σχετικά με την παράκτια ζώνη.
- Τη διάδοση πληροφοριών και την ευαισθητοποίηση του κοινού. (www.ec.europa.eu)

3.4 Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΥ ΜΕΣΩΝ

Η διαχείριση των παράκτιων ζωνών απαιτεί την αξιοποίηση πολλαπλών μέσων, συμπεριλαμβανομένου ενός συνδυασμού νομικών και οικονομικών μέσων, προαιρετικών συμφωνιών, παροχής πληροφοριών, τεχνολογικών λύσεων, έρευνας και εκπαίδευσης. Οι κανονισμοί και οι οικονομικές παρεμβάσεις δύνανται να αποτελέσουν σημαντικά μέσα για την άρση των αντιθέσεων μεταξύ των δράσεων. Ο κατάλληλος συνδυασμός σε μια δεδομένη περιοχή εξαρτάται από τα συγκεκριμένα προβλήματα και από το θεσμικό και το πολιτισμικό πλαίσιο. Ωστόσο, σε όλες τις περιπτώσεις, η διαχείριση της παράκτιας ζώνης πρέπει να επιδιώκει τη διασφάλιση της συνεκτικότητας μεταξύ των νομικών μέσων και των διοικητικών στόχων, καθώς και μεταξύ του σχεδιασμού και της διαχείρισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4-ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

4.1 ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα, με μια χερσαία έκταση 131.957 τετραγωνικών χιλιομέτρων και μια ακτογραμμή που εκτείνεται στα 15.21 χιλιάδες χιλιόμετρα (εκ των οποίων το 73% αφορά τα νησιά), είναι η χώρα με την πιο εκτεταμένη ακτογραμμή από όλες τις χώρες της Μεσογείου. Η παράκτια περιοχή κατανέμεται ομοιόμορφα ανάμεσα στο ηπειρωτικό τμήμα και στα νησιά. Η χώρα είναι κατά τα δύο τρίτα της ορεινή ενώ 20% αυτής διαιρείται σε περισσότερα από 130 νησιά. Περίπου 30% της γής καλλιεργείται, 40% αποτελεί βοσκότοπους, 22% καλύπτεται από δάση, 2,5% καλύπτεται από εσωτερικά ύδατα και 3,5% έχει χτιστεί και το υπόλοιπο είναι βραχώδης έκταση. Η Ελλάδα είναι επίσης η χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό νησιών, μερικά από τα οποία είναι πολύ μικρά και διάσπαρτα πάνω στις θάλασσες του Αιγαίου και του Ιονίου. Μπορεί κανείς να αναγνωρίσει τρεις κύριους τύπους παράκτιων περιοχών με βάση τις οικονομικές και ανθρώπινες δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτές.

- Αστικοποιημένες περιοχές με ή χωρίς δευτερεύουσες δραστηριότητες.
- Τουριστικές περιοχές.
- Περιοχές με υπαίθρια ανάπτυξη ή φυσικές περιοχές χωρίς σημαντικές ανθρώπινες δραστηριότητες.

4.1.1 ΤΟ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Τρεις κύριοι τύποι ακτών μπορούν να αναγνωριστούν καθ' όλη την έκταση της χώρας: παραλίες, βραχώδεις ακτές και παράκτιοι υγρότοποι.(ποτάμια δέλτα, λιμνοθάλασσες κτλ.).

- **Παραλίες:** Ποικιλία γλωρίδας και πανίδας συναντάται σε αυτές τις περιοχές. Λόγω των φυσικών τους χαρακτηριστικών (βιοτικών και αβιοτικών) αντιπροσωπεύουν τις περιοχές όπου λαμβάνουν χώρα οι περισσότερες ανθρώπινες δραστηριότητες. Μόνο κατά την τελευταία δεκαετία αναγνωρίστηκε ευρέως η αξία αυτών των οικοσυστημάτων και δεν έχουν υιοθετηθεί ακόμα σημαντικά μέτρα για την προστασία των εν λόγω περιοχών.

- **Βραχώδεις ακτές:** Αποτελούν το 70% των ελληνικών ακτογραμμών. Η

πανίδα και κυρίως η γλωρίδα αυτών των περιοχών παρουσιάζει σημαντικές διαφορές, αλλά φαίνεται ακόμα να είναι υψηλής βιοποικιλότητας.

- **Υγρότοποι:** Διάφορες μορφές υγροτόπων μπορούν να βρεθούν καθ' όλη την έκταση της χώρας. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την πλειοψηφία του συνόλου των υγροτόπων, είτε εάν βρίσκονται στην ακτή είτε όχι. Πρέπει να σημειωθεί ότι κάποιοι από τους υγροτόπους πρέπει να θεωρούνται ως ομάδες που περιλαμβάνουν άλλους μικρότερους υγρότοπους. Με βάση τον συνολικό τους αριθμό, υπολογίζεται ότι υπάρχουν 408.

Με σκοπό να αντιμετωπιστούν τα μείζονα προβλήματα, ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1991 το ελληνικό κέντρο βιότοπων και υγρότοπων με κοινή δράση της Ευρωπαϊκής επιτροπής και του μουσείου φυσικής ιστορίας Γουλανδρή, με την έγκριση και την υποστήριξη του ελληνικού υπουργείου περιβάλλοντος, φυσικού σχεδιασμού και δημοσίων έργων με οικονομική βοήθεια από την ελληνική αντιπροσωπεία της WWF. Η Ελλάδα σχεδίασε 10 εθνικά πάρκα που καλύπτουν συνολική έκταση 350.000 εκτάρια.

Παράκτια δάση: παράκτιες περιοχές που ανέρχονται σε 10.000 εκτάρια, αντιπροσωπεύοντας το 76% της συνολικής χερσαίας έκτασης. Τα παράκτια δάση αποτελούν το 60% του συνόλου των ελληνικών δασών. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες αλλεπάλληλες πυρκαγιές κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου κατέστρεψαν τεράστιες δασικές εκτάσεις. Ένα σημαντικό μέρος αυτών των εκτάσεων αποτελούν παράκτιες περιοχές. Από τη στιγμή που η νομοθεσία και ο κανονισμός για τα δάση και τις δασικές περιοχές δεν είναι καλά συντονισμένος και οι μηχανισμοί ελέγχου δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικοί, οι καμένες περιοχές περιστασιακά μόνο μετατρέπονται σε βοσκότοπους και εντέλει χτίζονται και αστικοποιούνται. Η έλλειψη μιας συστηματικής καταγραφής και απογραφής όλων των περιοχών που αποτελούν κρατική περιουσία και η έλλειψη παρακολούθησης ενθαρρύνει τις παράνομες ενέργειες. Μια πολύ μεγάλη προσπάθεια έχει ξεκινήσει αρκετά πρόσφατα με την κτηματογράφηση της χώρας.

Νησιά: Τα νησιά αποτελούν ειδικές περιπτώσεις παράκτιων περιοχών που απαιτούν ειδικές πρακτικές διαχείρισης. Εκτός από τις εξαιρέσεις κάποιων πολύ μεγάλων νησιών όπως η Κρήτη, η Εύβοια, η Μυτιλήνη, η Χίος όπου και άλλες δραστηριότητες πέρα απ' τον τουρισμό μπορούν να αναπτυχθούν, όλα τα μικρότερα νησιά εξαρτώνται σχεδόν αποκλειστικά από τον τουρισμό για τη μελλοντική τους ανάπτυξη. Οι βασικοί παράγοντες προσέλκυσης των Ελληνικών νησιών είναι οι φυσικοί τους πόροι και η

φυσική και πολιτιστική τους κληρονομιά: ο ήλιος, οι παραλίες, οι καθαρές θάλασσες, όπως επίσης και το δομημένο περιβάλλον τους: τα γραφικά χωριά, η κατάλληλα προσαρμοσμένη στο τοπίο αρχιτεκτονική, και φυσικά οι άνθρωποι: η ανοιχτή τους στάση, η φιλικότητα που τους χαρακτηρίζει και ο γενικότερος τρόπος ζωής τους. Μια πιθανή υποβάθμιση ή απώλεια αυτών των πόρων και στοιχείων είναι βέβαιο ότι θα επηρεάσει τον τουρισμό αυτό κάθε αυτό, και συνεπώς το μέλλον της κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας των νησιών με μη επανορθώσιμο τρόπο. Τα νησιά, περισσότερο από άλλες τοποθεσίες βασίζονται σε μια λεπτή ισορροπία μεταξύ περιβάλλοντος, οικονομίας και κοινωνίας. Είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε αλλαγές αυτών των παραγόντων λόγω της μικρής τους κλίμακας και της δυσκολίας στην πρόσβαση, περιλαμβάνοντας υψηλότερο κόστος συναλλαγών και διεξαγωγής αναπτυξιακών δραστηριοτήτων. Το κόστος της ανόρθωσης είναι επίσης πολύ υψηλότερο στα νησιά και η αποκατάσταση της ισορροπίας τείνει να διαρκεί αρκετά παράπανω. Για να διασφαλίσουν μία διαρκή και αδιάσπαστη σε βάθος χρόνου τουριστική δραστηριότητα, είναι απαραίτητο ο σχεδιασμός να γίνει με ολοκληρωμένο τρόπο με σκοπό να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη και να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος (το ρίσκο). Η διαχείριση των υδάτινων πόρων, ο έλεγχος της χερσαίας ανάπτυξης, η διατήρηση των παραδοσιακών συνοικισμών, η παροχή επαρκών υποδομών και η διασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου παροχής υπηρεσιών αποτελούν πτυχές θεμελιώδους σημασίας και υψηλής προτεραιότητας. (www.library.tee.gr)

4.1.2 Ο ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ.

Εκτιμάται ότι ένα ποσοστό της τάξης του 57% της χώρας ζει σε παράκτιες περιοχές. Τέσσερις στις πέντε νομαρχίες (διοικητικές διαιρέσεις) βρίσκονται στις ακτές, καλύπτοντας συνολική έκταση 100.278 τετραγωνικών χιλιομέτρων, αντιπροσωπεύοντας το 76.03% της συνολικής έκτασης. Η Ελλάδα με πληθυσμό γύρω στα 11 εκατ. Ανθρώπους χαρακτηρίζεται από τη συγκέντρωση στις παράκτιες περιοχές. Πιο συγκεκριμένα ο πληθυσμός που ζει σε μια σχετικά στενή λωρίδα γης πλάτους ενός με δύο χιλιομέτρων (σε παράκτιους δήμους) είναι γύρω στους 3.5 εκατ. αντιπροσωπεύοντας το 33% του συνολικού πληθυσμού. Εάν κάποιος αναλογιστεί τον πληθυσμό που έχει πρόσβαση στην ακτή (έως 50 χιλιόμετρα μακριά), τότε ο παράκτιος πληθυσμός ανέρχεται στα 9 εκατ. ανθρώπους, αριθμός που αποτελεί το 85% του συνόλου. Το υπόλοιπο 15% ζει στο εσωτερικό της χώρας. Η πυκνότητα στην παράκτια ζώνη ανέρχεται σε 88 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, ενώ ο μέσος

όρος της χώρας δεν ξεπερνά τους 75 κατοίκους, στατιστικό στοιχείο που υποδεικνύει πώς το εσωτερικό της χώρας είναι αρκετά πιο αραιοκατοικημένο.

Οι προοπτικές υποδηλώνουν μία μέτρια πληθυσμιακή αύξηση, αλλά τα γεωγραφικά μοτίβα ποικίλουν ευρέως από τόπο σε τόπο. Οι παράκτιες περιοχές και τα τουριστικά θέρετρα είναι πιθανό να βιώσουν σημαντική πληθυσμιακή αύξηση, παράλληλα με τη διακύμανση του αριθμού των κατοίκων από εποχή σε εποχή. Σύμφωνα με εκτιμήσεις για τον παράκτιο πληθυσμό της Ελλάδας, υπολογίζεται ότι θα αυξηθεί μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, παρότι από δημογραφική σκοπιά προβλέπεται μια μικρή πληθυσμιακή μείωση σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Εκτιμάται ότι το 62% του συνολικού πληθυσμού ζει σε αστικές περιοχές, ενώ κατά το έτος 2025 υπολογίζεται πως αυτό το ποσοστό θα αντιπροσωπεύει το 79% του συνόλου. Η αστικοποίηση σχετίζεται άμεσα με την αστική συγκέντρωση. Η πλειοψηφία των μεγαλύτερων αστικών κέντρων βρίσκονται στην ακτή. Ο παρακάτω πίνακας τις πρώτες δεκαπέντε πόλεις όπως αυτές κατατάσσονται σύμφωνα με το πληθυσμιακό τους μέγεθος. Δύο στις τρεις βρίσκονται σε παράκτια περιοχή. Οι περισσότερες απ' αυτές τις πόλεις είναι επίσης σημαντικοί λιμένες, με εξαίρεση την πόλη της Ρόδου που αποτελεί επίσης ένα σημαντικό τουριστικό θέρετρο της Ελλάδας και της Μεσογείου.

Η συνολική αστικοποιημένη παράκτια περιοχή υπολογίζεται γύρω στα 1315 τετραγωνικά χιλιόμετρα, νούμερο που αντιπροσωπεύει το 1.31% της συνολικής έκτασης της χώρας. Αυτό αναπαριστά το μεγάλο βαθμό χρήσης της γης λαμβάνοντας υπ' όψιν τη γεωμορφολογία της χώρας. Οι προοπτικές για την παράκτια αστικοποίηση υποδεικνύουν μία περαιτέρω αύξηση σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο (έτος 2025). Το ποσοστό του παράκτιου αστικού πληθυσμού αναμένεται να αυξηθεί από 59.37% το έτος 1985 μέχρι 86.47% σύμφωνα με το χειρότερο σενάριο. Η αστικοποίηση στις παράκτιες περιοχές δεν αναμένεται να είναι χαμηλότερη από 67.84% μέχρι το έτος 2000 (πανεπιστήμιο Αιγαίου 1993).

Παρόλο την αύξηση τόσο του παράκτιου πληθυσμού ευρύτερα, όσο και του αστικού παράκτιου πληθυσμού προπαντός, η πληθυσμιακή πυκνότητα παραμένει χαμηλότερη σε σύγκριση με άλλες χώρες της Μεσογείου. Συγκρινόμενη με την υπόλοιπη Ευρώπη, η Ελλάδα θα συνεχίζει να παρουσιάζει χαμηλότερους βαθμούς αστικοποίησης, παρόλο που στο μακρινό μέλλον οι διαφορές αναμένεται να είναι μικρότερες. Παρά την υψηλή αστική συγκέντρωση στην ακτή, τις τελευταίες δεκαετίες διαφαίνεται επίσης μία ισχυρή τάση προς μία αστική ανάπτυξη που εκτείνεται κατά μήκος της ακτής όχι απαραίτητα με υψηλά επίπεδα πυκνότητας. Αυτή η διαδικασία

ενθαρρύνεται και ενισχύεται από την τουριστική ανάπτυξη και από την επέκταση στις κατασκευές εξοχικών κατοικιών. Αυτό υποδηλώνει ότι σε μακροπρόθεσμο επίπεδο η αστικοποίηση της ακτής θα συνεχίσει να αυξάνεται σε όρους πυκνότητας, αφού τέτοιες περιοχές είναι πιθανό να μετατραπούν σε περιοχές πρώτης κατοικίας, ιδίως αυτές που βρίσκονται κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα. Αυτό είναι ένα αναμενόμενο αποτέλεσμα της αυξανόμενης τάσης των ανθρώπων να αναζητούν κατοικία σε περιοχές “περιβαλλοντικής τέρψης”, και η ακτή έχει πολλά να προσφέρει σ' αυτό το πλαίσιο. Ως αποτέλεσμα, οι απαιτήσεις για επαρκείς υποδομές σ' αυτές τις περιοχές θα γίνουν πιο έντονες στο άμεσο μέλλον, ενεργοποιώντας περαιτέρω συγκέντρωση δραστηριοτήτων και ανθρώπων, τονώνοντας της αστική ανάπτυξη κατά μήκος της ακτής. (www.library.tee.gr)

4.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΩΤΗΤΕΣ

4.2.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.

Γεωργία: Η παράκτια γη θεωρείται ως υψηλής παραγωγικότητας, πλούσια σε υδάτινους πόρους. Η παράκτια γεωργική γη καλύπτει το 35% της συνολικής παράκτιας έκτασης, περιλαμβάνοντας κάποιες περιοχές με υψηλό παραγωγικό δυναμικό. Παρόλο που το παράκτιο περιβάλλον είναι κατάλληλο για κάθε σχεδόν είδος καλλιέργειας λόγω του γενικά εύκρατου κλίματος του, το μέλλον της παράκτιας γεωργίας αμφισβητείται. Οι διαμάχες για τη χρήση γης συνήθως προκύπτουν μεταξύ της γεωργικής και της τουριστικής ανάπτυξης. Η έλλειψη ενός αποτελεσματικού κανονιστικού πλαισίου για τη γεωργική γη, παράλληλα με τα τεράστια οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την ανάμειξη των ανθρώπων σε τουριστικές δραστηριότητες, ωθούν προς την εγκατάλειψη της γεωργικής γης και την βαθμιαία μετατροπή της.

Οι αγροτικές- γεωργικές περιοχές που βρίσκονται κοντά με τα μεγάλα αστικά κέντρα, φαίνεται να ακολουθούν μία σταδιακή διαδικασία μετατροπής, όπου οι γεωργικές δραστηριότητες βαθμιαία αντικαθίστανται από δραστηριότητες του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα, ή γίνονται περιοχές δεύτερης-εξοχικής κατοικίας. Αυτή η διαδικασία είναι πιο έντονη στις παράκτιες περιοχές.

Πέρα από τις διαμάχες πάνω στη χρήση γης, άλλη αιτία μιας αναμενόμενης μελλοντικής μείωσης αυτής της δραστηριότητας μπορεί να είναι η εφαρμογή της κοινοτικής γεωργικής πολιτικής και η συνειδητοποίηση της ενιαίας Ευρωπαϊκής

αγοράς. Σε μακροπρόθεσμο επίπεδο είναι δυνατόν προσπάθειες μετασχηματισμού και εκσυγχρονισμού να έχουν θετικό αντίκτυπο ιδίως σε περιοχές με μεγάλες πεδιάδες όπως η Κρήτη, η νότια Πελοπόννησος, η Θεσσαλία και η ανατολική Μακεδονία. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, εκτός εάν ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα, κάποιες οριακές γεωργικές δραστηριότητες θα αντικατασταθούν, προκαλώντας έναν ανεπανόρθωτο

περιβαλλοντικό μετασχηματισμό, όχι πάντα επιθυμητό. Αυτό είναι ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα για τα μικρότερα νησιά.

Κτηνοτροφία: Οι παράκτιες περιοχές περιλαμβάνουν τόπους όπου η βιομάζα είναι πολύ υψηλή ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο την ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας, παρόλο που στην Ελλάδα η κτηνοτροφία σχετίζεται κυρίως με τα βουνά (εκτροφή γιδιών και προβάτων).

Αλιεία/Υδατοκαλλιέργεια: Η παράκτια αλιεία είναι μία σημαντική δραστηριότητα. Περίπου 40.000 άνθρωποι απασχολούνται σ' αυτόν το τομέα, χρησιμοποιώντας γύρω στα 6.000 αλιευτικά σκάφη. Ωστόσο, η παράκτια αλιεία δεν μπορεί να καλύψει ολόκληρη τη ζήτηση παρά μόνο ένα μικρό μέρος αυτής. Έτσι, πέρα από την αλιεία μια άλλη δραστηριότητα που αναπτύσσεται ραγδαία την τελευταία δεκαετία είναι η υδατοκαλλιέργεια. Υπάρχουν διάφορες εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας σε όλη την Ελλάδα σε νησιά όπως η Δήμος, η Μυτιλήνη, η Κρήτη, η Λέρος, η Κεφαλονιά, η Ιθάκη κτλ, αλλά επίσης και στις ακτές της ηπειρωτικής χώρας όπως στην ανατολική Μακεδονία, την Πελοπόννησο και τη Θράκη. Σε γενικές γραμμές οι κατάλληλες περιοχές για την ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών είναι οι λιμνοθάλασσες, τα δέλτα και οι εκβολές των ποταμών που από άποψη περιβαλλοντικής προστασίας και διατήρησης αποτελούν περιοχές ενδιαφέροντος. Η χωροθέτηση τους υπόκειται σε μια διαδικασία διοικητικής επανεξέτασης. Ωστόσο, σε μερικές περιπτώσεις υπάρχουν ισχυρές συγκρούσεις προτεραιοτήτων παράλληλα με περιστασιακές διαμάχες με τους ντόπιους ψαράδες.

Αλυκές και παραγωγή αλατιού: Η παραγωγή αλατιού αποτελούσε μία σημαντική παράκτια δραστηριότητα κυρίως για τις λιμνοθάλασσες κατά το παρελθόν, αλλά βαθμιαία οι περισσότερες τοποθεσίες εγκαταλείφθηκαν λόγω των αρνητικών οικονομικών κλίμακας που σχετίζονται με την μικρής κλίμακας παραγωγή. Υπάρχουν διάφορες αλυκές καθ' όλη την έκταση της χώρας: Αττική, Λέσβος, Λευκάδα, Μεσολόγγι, Ζάκυνθος, Κρήτη, Χαλκιδική, Πιερία, Κέρκυρα, Μύλος, Θεσσαλονίκη, Ξάνθη, Σάμος, Χαλκίδα, Ροδόπη κτλ. λόγω του ότι η παραγωγή άλατος έχει έντονα

εποχιακό χαρακτήρα (καλοκαίρι), οι αλυκές χρησιμοποιούνται ευρέως από μεταναστευτικά πτηνά για χειμερινές ή ενδιάμεσες στάσεις. Η πρόσφατη εμπειρία υποδηλώνει μια ισχυρή αρμονία και συμβατότητα της παραγωγής άλατος και της περιβαλλοντικής διατήρησης-προστασίας (π.χ. Μεσολόγγι). (www.eur-lex.europa.eu)

4.2.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.

Εξόρυξη και βιομηχανία: Περισσότερο από το 80% των βιομηχανικών δραστηριοτήτων λαμβάνουν χώρα στην παράκτια ζώνη. Συνήθως οι βιομηχανίες που προτιμούν την παράκτια περιοχή είναι αυτές που χρειάζονται το νερό ως συστατικό της παραγωγικής τους διαδικασίας, ή χρειάζονται την πρόσβαση σε νερό για μεταφορικούς λόγους. Στην Ελλάδα όμως έχει αναπτυχθεί μία έντονη βιομηχανική συγκέντρωση στις παράκτιες περιοχές λόγω της παράκτιας τοποθεσίας πολλών κύριων αστικών κέντρων, του παραδοσιακά ισχυρού ρόλου που κατέχει η ναυτιλία όσον αφορά τη μεταφορά των βιομηχανικών προϊόντων (π.χ. εξόρυξη πρώτων υλών, τσιμέντο κτλ.), αλλά επίσης λόγω του πρότυπου τοποθεσίας του κύριου μεταφορικού άξονα από την Πάτρα προς την Καβάλα, σε εγγυή με την ακτογραμμή περιοχή, για γεωμορφολογικούς λόγους.

Οι τοποθεσίες εξόρυξης βρίσκονται συνήθως κοντά στην ακτή, προκαλώντας έντονες συγκρούσεις και διαμάχες όσον αφορά τη χρήση γης σε κάποιες περιοχές με άλλες δραστηριότητες, κυρίως σε τουριστικά θέρετρα. Οι βιομηχανικές περιοχές έχουν αποτελέσει κατά το παρελθόν επίσης αιτίες σύγκρουσης σχετικά με περιβαλλοντικά ζητήματα και φυσικά με ζητήματα που αφορούν τη χρήση της γης στις παράκτιες τοποθεσίες, ιδίως οι βιομηχανίες που σχετίζονται με την επεξεργασία πρώτων υλών (εργοστάσια αλουμίνας, διυλιστήρια και εργοστάσια τήξης και επεξεργασίας χρυσού).

Οι βιομηχανικές τοποθεσίες είναι σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένες με την οδική μεταφορά αφού τα μεγάλα αστικά κέντρα είναι αρκετά διάσπαρτα στη χώρα. Στο μέλλον, ο διεθνής ανταγωνισμός σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο, οι υποδομές, οι απαιτούμενες υπηρεσίες, οι επενδύσεις σε άλλους τομείς κτλ., είναι πιθανόν να ευνοήσουν τοποθεσίες κοντά σε περιοχές αγροτικής παραγωγής ή σε μεγάλα αστικά κέντρα. Μεγάλες και μεσαίου μεγέθους πόλεις που βρίσκονται κυρίως στη βόρεια Ελλάδα φαντάζουν κατάλληλες. Λίγοι παράκτιοι τόποι ευνοούνται για μια τέτοιου είδους ανάπτυξη.

Ναυτιλία και πλοήγηση: Λιμάνια υπάρχουν σε όλη τη χώρα με του Πειραιά και της

Θεσσαλονίκης να αποτελούν τα σημαντικότερα μεταξύ όλων. Κάθε νησί έχει και το δικό του μικρό λιμένα. Περιβαλλοντικές συγκρούσεις και διαμάχες μπορούν να προκύψουν από ατυχήματα που απειλούν με σοβαρά προβλήματα μόλυνσης.

4.2.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία των παράκτιων περιοχών, προσελκύουν κάθε χρόνο ένα μεγάλο αριθμό τουριστών. Η Ελλάδα υποδέχτηκε 11.649.945 τουρίστες το 1993 με την πλειοψηφία αυτών να προέρχονται από το εξωτερικό. Φυσικά τη μερίδα του λέοντος κατέχουν τα Ελληνικά νησιά. Οι τουριστικές δραστηριότητες καλύπτουν ένα μεγάλο τμήμα της Ελληνικής παράκτιας ζώνης. Συγκεκριμένα το 90% του συνόλου των τουριστικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων αναψυχής λαμβάνουν χώρα στην ακτή. Αυτή η συγκέντρωση δικαιολογείται από τον τύπο του τουρισμού που αναπτύχθηκε και αναπτύσσεται στην Ελλάδα, δηλαδή τον μαζικό τουρισμό σε συσχέτιση με τον ήλιο, τις θάλασσες την άμμο, που συνήθως συνδέεται και με επισκέψεις σε πολιτιστικά αξιοθέατα. Ένα πολύ μικρό ποσοστό της τουριστικής κίνησης και εγκατάστασης μπορεί να φανεί και σε άλλα μέρη. Τα τελευταία χρόνια οι προσπάθειες τόσο των κυβερνήσεων όσο και των επενδυτών προσανατολίζονται προς μια διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος και πρὸς μια βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ωστόσο, αυτές οι προσπάθειες δεν συνιστούν σε καμία περίπτωση μια ριζοσπαστική αλλαγή στο τουριστικό προϊόν αυτό κάθε αυτό. Ένα μεγάλο μέρος μελλοντικών δραστηριοτήτων σχετικών με τον τουρισμό αναμένεται να λάβουν χώρα κατά μήκος της ακτής.

Η τουριστική πυκνότητα-τουρίστες ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο- κατά μήκος της ακτής είναι 13, τη στιγμή που ο αντίστοιχος μέσος όρος για το σύνολο των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου ανέρχεται σε 15.6, ενώ η τουριστική ενασχόληση-τουρίστες ανά μέτρο ακτογραμμής-ώς ένα μέτρο της τουριστικής ανάπτυξης κατά μήκος της ακτής ανέρχεται σε 0.1, με την αντίστοιχη ενασχόληση στη Μεσόγειο να φτάνει το 0.41, στοιχείο που υποδηλώνει πώς παρά την έντονη τουριστική της ανάπτυξη η Ελλάδα δεν αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα συνοστισμού στην τουριστική της ανάπτυξη. Ο δείκτης κοινωνικής πίεσης, δηλαδή η αναλογία των τουριστών με τον ντόπιο πληθυσμό είναι της τάξης του 0.14, ίσος με τον αντίστοιχο μεσογειακό μέσο όρο.

Ο διεθνής τουρισμός είναι μόνο ένα σκέλος των σχετικών με τον τουρισμό προβλημάτων που αντιμετωπίζουν πολλές παράκτιες περιοχές. Ο εγχώριος τουρισμός

συχνά ανακόπτει κάποιες σημαντικές επιπρόσθετες απειλές, εκτιμώμενες σχετικά με παρόμοια επίπεδα διεθνούς τουρισμού, παρότι η εμπειρία ποικίλει ευρέως από μέρος σε μέρος. Ο εγχώριος τουρισμός συμβάλει επίσης στην αστικοποίηση των παράκτιων περιοχών ως αποτέλεσμα της ζήτησης για δεύτερη κατοικία ή για ενοικίαση διαμερισμάτων.

Οι περιοχές που χαίρουν μεγάλης ωφέλειας από την γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού είναι βασικά μεγάλες παράκτια και νησιωτικά μέρη όπως η Κρήτη, η Ρόδος, η Κως, οι Κυκλάδες, η Κέρκυρα η Χαλκιδική, η Αργολίδα κτλ. υπάρχει ακόμα μεγάλη δυνατότητα για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη σ' αυτές τις περιοχές η οποία πραγματοποιείται σταδιακά καθώς νέες δημόσιες επενδύσεις κυρίως σε υποδομές (οδικό δίκτυο, αεροδρόμια, λιμάνια) επιτρέπουν την ευκολότερη πρόσβαση και την παροχή καλύτερων υπηρεσιών (διαχείριση υγρών αποβλήτων, υπηρεσίες τηλεπικοινωνίας κτλ.). Οι προοπτικές δείχνουν πώς η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να αυξηθεί ακόμα παραπάνω ακόμα και κατά τις πιο απαισιόδοξες προβλέψεις παρά τις κάποιες πιθανές βραχυπρόθεσμες διακυμάνσεις.

Πέρα από τα οικονομικά οφέλη, η τουριστική ανάπτυξη έχει συμβάλει ωστόσο στην βαθμιαία υποβάθμιση της περιβαλλοντικής ποιότητας μέσω της αστικοποίησης κατά μήκος της ακτής και στην υποβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος, ιδίως στις περιπτώσεις των παραδοσιακών οικισμών. Παρόλο που η Ελλάδα δεν χαρακτηρίζεται από εγκαταστάσεις τουρισμού μεγάλης κλίμακας στην έκταση που έχουν αναπτύξει άλλοι μεσογειακοί προορισμοί, ωστόσο σε αρκετές περιπτώσεις οι επιπτώσεις του τουρισμού που σχετίζονται με την αστική ανάπτυξη και εξάπλωση έχουν μεταβάλει την κλίμακα και τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα των παραδοσιακών οικισμών, έναντι της δημιουργίας κανονισμών αισθητικού έλεγχου, όπως συμβαίνει συχνά στους μικρούς ανθρώπινους οικισμούς κάποιων νησιών που αποτελούν δημοφιλή τουριστικά θέρετρα.

Τα σχετικά με τον τουρισμό προβλήματα δεν περιορίζονται στον έλεγχο της αστικής ανάπτυξης αλλά επίσης και σε λειτουργικά προβλήματα για τους ανθρώπινους οικισμούς. Η συμφόρηση στις υπηρεσίες, στην παράδοση πόσιμου νερού, στη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, ο θόρυβος και η κυκλοφοριακή συμφόρηση μπορούν να θεωρηθούν ως χαρακτηριστικά προβλήματα αρκετών τουριστικών περιοχών, υπερβαίνοντας συχνά την οργανωτική και οικονομική δυνατότητα των τοπικών κοινοτήτων να αντιμετωπίσουν και να ανταποκριθούν σ' αυτά τα ζητήματα.

Σε μεγάλο βαθμό τέτοια προβλήματα προκαλούνται από τον έντονα εποχιακό χαρακτήρα του Ελληνικού τουρισμού. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού η πληθυσμιακή συγκέντρωση είναι πολύ υψηλή, συχνά υπερβαίνοντας τη φέρουσα ικανότητα τόσο του φυσικού οικοσυστήματος, των οργανωτικών δομών(υποδομών και υπηρεσιών) προκαλώντας σοβαρές επιπτώσεις, με όχι πάντα αναστρέψιμα αποτελέσματα. Αυτή η υπερσυγκέντρωση απαιτεί επενδύσεις για την παροχή των απαιτούμενων υποδομών που πέρα απ' ότι θα βελτιώσουν την κατάσταση και θα ενισχύσουν περαιτέρω την ελκυστικότητα των τουριστικών περιοχών, συχνά οδηγούν και σε νέο κύκλο επενδύσεων, αστικοποίησης, συμφόρησης, υποβάθμισης και ούτω καθ' εξής.

Τα νησιά και κυρίως τα μικρότερα, αλλά επίσης και πολλά παράκτια θέρετρα αντιμετωπίζουν συχνά σοβαρά προβλήματα εποχιακής υπερφόρτωσης και εγκατάλειψης, κάνοντας την τουριστική διαχείριση δύσκολη από πολλές απόψεις (www.eur-lex.europa.eu)

4.3 ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ.

Παρότι μερικά από τα πιο σημαντικά περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά ζητήματα έχουν ήδη αναφερθεί στη περασμένη ενότητα μια σύντομη παρουσίαση στις σχετικές με τα περιβαλλοντικά προβλήματα συνιστώσες, επαναλαμβάνονται παρακάτω.

4.3.1 ΤΟ ΝΕΡΟ

Η υποβάθμιση του νερού αποτελεί πρόβλημα σε ορισμένες παράκτιες περιοχές ιδίως σ' εκείνες όπου οι υδάτινοι πόροι είναι περιορισμένοι, όπως τα νησιά. Παρόλο που δεν υπάρχουν εκτενή δεδομένα για την κατάσταση των υπογείων υδάτινων πόρων, υπάρχουν στοιχεία για μόλυνση τους λόγω της ανεξέλεγκτης απόθεσης υγρών αποβλήτων και προβλήματα υφαλμύρωσης λόγω της υπεράντλησης.

Σε ορισμένους υγροτόπους και ποτάμια δέλτα, προβλήματα μόλυνσης μπορεί να εμφανίζονται κυρίως λόγω της έντονης γεωργικής ανάπτυξης, συναφή με μία μη ορθολογική κατανάλωση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων. Αυτό το γεγονός συχνά οδηγεί σε αυξημένα επίπεδα συγκέντρωσης χημικών ενώσεων, οργανική μόλυνση και προβλήματα ευτροφισμού.

4.3.2 Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Η θαλάσσια μόλυνση βασικά εντοπίζεται ανά τόπους. Τα επίπεδα μόλυνσης είναι πολύ υψηλά σε κάποια μέρη εγγυή σε μεγάλα αστικά κέντρα και βιομηχανικές περιοχές. Η αστικοποίηση της ακτής σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκών υποδομών όπως π.χ. Αποχετευτικού συστήματος, συμβάλουν σε κάποια μέρη στη χειροτέρευση της ποιότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ευτυχώς στις περισσότερες περιπτώσεις η κατάσταση δεν χαρακτηρίζεται ως μη αναστρέψιμη. Προπαντός 27 παράκτιες πόλεις (με περισσότερους από 10.000 ανθρώπους) με συνολικό πληθυσμό που ξεπερνά τα 4.568.000 άτομα, θα κατασκευάσουν στο προσεχές μέλλον εγκαταστάσεις επεξεργασίας, που ίσως ρίξουν τα επίπεδα της θαλάσσιας μόλυνσης χαμηλότερα.

4.3.3 Η ΓΗ

Πιθανόν οι πιο σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις σχετίζονται με τη μόνιμη μεταβολή και αλλαγή στη χρήση της γης και τις συνέπειες της στα αγροτικά οικοσυστήματα. Η αστικοποίηση της ακτής έχει προκαλέσει ριζικές αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον με πολλούς τρόπους. Η εκτεταμένη και συνεχής ανάπτυξη κατά μήκος της ακτής, προκάλεσε απώλειες σε καλλιεργήσιμη γη και ανοιχτούς χώρους που μπορούν επίσης να χρησιμεύσουν ως οικιστικές περιοχές και τόπους αναψυχής. Αυτό το φαινόμενο συναντάται συχνά σε τουριστικές περιοχές, όπου οι ρυθμοί απώλειας της καλλιεργήσιμης γης είναι αρκετά υψηλοί.

4.3.4 ΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ

Η έντονη καλλιέργεια, η παράνομη εκτροφή σε δασικές περιοχές, η τουριστική ανάπτυξη, η ανεξέλεγκτη οικοδόμηση, τα δημόσια έργα κτλ. , αποτελούν συχνά αιτίες χειροτέρευσης και υποβάθμισης των παράκτιων οικοσυστημάτων. Οι αμμόλοφοι έχουν πληγεί ιδιαίτερα.

4.3.5 Η ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΔΙΑΒΡΩΣΗ

Αυτή φαίνεται ιδιαίτερα έντονη σε κάποιες περιοχές όπου διάφορες μορφές δημόσιων έργων όπως π.χ. μικροί λιμενοβραχίονες, λαμβάνουν χώρα ακριβώς πάνω στην ακτογραμμή χωρίς τις απαραίτητες μελέτες, ή σε περιπτώσεις όπου τέτοια έργα έχουν έμμεσες επιπτώσεις, παρεμβαίνοντας με πατέντες απόθεσης χώματος ή άμμου (π.χ. παράκτιοι δρόμοι).

4.3.6 ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Η χειροτέρευση της αισθητικής σχετίζεται με την αστική ανάπτυξη αλλά επίσης με την εξόρυξη και τις εγκαταστάσεις των λατομείων.

Παρόλο που η Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες διατηρεί τις ακτές της σε σχετικά καλή κατάσταση, η ραγδαία ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών θέτει ανησυχητικές ενδείξεις όσον αφορά την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Οι μη αναστρέψιμες συνέπειες σε κάποιες περιοχές απαιτούν την αναθεώρηση των πρακτικών και των πολιτικών προς τις βασικές αρχές της βιωσιμότητας.

4.4 Η ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.4.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ

Η βιοποικιλότητα αναφέρεται στην ποικιλία των μορφών της ζωής, δηλαδή στα διάφορα φυτά, τα ζώα και τους μικροοργανισμούς (είδη), στα γονίδια που περιέχουν οι οργανισμοί αυτοί (γενετική) και στα οικοσυστήματα που αυτοί σχηματίζουν, ενώ είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της ζωής απάνω στη Γη, διότι παρέχει στον άνθρωπο και σε όλους τους ζωντανούς οργανισμούς τη δυνατότητα προσαρμογής σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Επηρεάζει τη λειτουργία και τη δυναμική των οικοσυστημάτων και ως εκ τούτου ζωτικής σημασίας υπηρεσίες και αγαθά από τα οποία εξαρτάται η υγεία και η ευημερία, όπως η διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους, η παραγωγή τροφίμων, η ανακύκλωση των θρεπτικών ουσιών, η ποιότητα της ατμόσφαιρας, η παραγωγή φαρμάκων και βεβαίως η ρύθμιση του κλίματος. Ιδιαίτερη σημασία έχει η διατήρηση της βιοποικιλότητας των παράκτιων ζωνών της χώρας μας λόγω των πλούσιων πόρων (ενβίων ή μη) και των μεγάλων παραγωγικών δυνατοτήτων που προσφέρουν, ιδίως εάν αναλογιστούμε την πραγματικά εντυπωσιακή έκταση των ακτογραμμών στη χώρας μας.

4.4.2 ΤΟ ΜΕΙΖΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ : ΓΙΑΤΙ ΧΑΝΕΤΑΙ Η ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ.

Από την αξιολόγηση των οικοσυστημάτων της χλιετίας που πραγματοποίησε ο ΟΗΕ το 2005 με τη συμβολή περίπου 1300 ειδικών διαπιστώθηκε ότι η βιοποικιλότητα μειώνεται παγκοσμίως, ο δε ρυθμός εξαφάνισης των ειδών είναι μεγαλύτερος από ποτέ με ταυτόχρονη μείωση της έκτασης των βιοτόπων τους και ιδίως στις παράκτιες περιοχές που λόγω των της μεγάλης αξίας των πόρων τους (ένβιων και μη) υπερεκμεταλλεύονται. Η απώλεια αυτή συνεπάγεται την υποβάθμιση των υπηρεσιών και των αγαθών που παρέχουν τα οικοσυστήματα και φυσικά την επιδείνωση των

συνθηκών διαβίωσης, με αντίκτυπο την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Παράλληλα διακυβεύεται η ικανότητα των οικοσυστημάτων και κυρίως των παράκτιων να υποστηρίξουν τις επόμενες γενιές.

Οι κυριότεροι λόγοι που ευθύνονται για τη απώλεια της βιοποικιλότητας είναι οι εξής: 1) Η υποβάθμιση και ο κατακερματισμός των βιοτόπων 2) Η κλιματική αλλαγή δεδομένου ότι κατά κύριο λόγο η αύξηση της θερμοκρασίας επηρεάζει την βιολογία πολλών ειδών 3) Η εισβολή ξενικών χώρο-κατακτητικών ειδών, δηλαδή η εισαγωγή ξενικών ειδών σε νέες περιοχές, με αποτέλεσμα αυτά να ανταγωνίζονται τα ντόπια είδη για τους ίδιους πόρους με έμμεσες επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στην οικονομία 4) Η μη αειφορική άσκηση δραστηριοτήτων και η υπερεκμετάλλευση των ειδών (π.χ. εντατικοποίηση της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, η υπεραλίευση, οι υπέρμετρες δραστηριότητες εξόρυξης) οι οποίες δεν επιτρέπουν τη φυσική ανανέωση των πόρων και οδηγούν σταδιακά στην εξάντληση τους 5) Η ρύπανση του νερού, του εδάφους και της ατμόσφαιρας (αστικά απόβλητα που συχνά διοχετεύονται σε παράκτιες περιοχές, γεωργικά, βιομηχανικά, τοξικά) που προκύπτουν από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. (www.library.tee.gr)

4.4.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Η εθνική στρατηγική που παρουσιάζεται σήμερα θέτει το πλαίσιο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πιέσεων στη βιοποικιλότητα μέσα από έναν ενιαίο, συγκροτημένο και ολοκληρωμένο σχεδιασμό. Διέπεται ιδίως από τις 27 θεμελιώδεις αρχές της Διεθνούς Διάσκεψης του Ρίο, που πραγματοποιήθηκε το 1992 στο Ρίο ντε Τζανέιρο και καθοδηγούν έκτοτε τις προσπάθειες τουλάχιστον 178 κρατών, (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας) για αειφορική ανάπτυξη. Επίσης για την εκπόνηση της, ελήφθησαν υπ' όψιν και όλες οι άλλες διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας μας όπως η σύμβαση Ραμσάρ, η Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα της Ε.Ε. καθώς και άλλων κρατών-μελών, το ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2013, το γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού καθώς και πολλές μελέτες που αφορούν στη βιοποικιλότητα στην Ελλάδα.

Κεντρικός στόχος της στρατηγικής είναι η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας στη χώρα μας, ενώ ο χρονικός ορίζοντας εφαρμογής της είναι η δεκαεπενταετία 2009-2023. Ο συνολικός αυτός σκοπός αναλύεται σε 23 γενικούς σκοπούς οι οποίοι προέκυψαν από την ανάλυση της κατάστασης της βιοποικιλότητας

στην Ελλάδα και των συγκεκριμένων απειλών που αυτή αντιμετωπίζει, έχει δε ληφθεί υπόψη το υφιστάμενο θεσμικό και δικοιητικό πλαίσιο και το πλαίσιο πολιτικών και προγραμμάτων. Οι 23 γενικοί σκοποί μπορούν να ενταχθούν θεματικά σε τέσσερις κατηγορίες :

1) Η πρώτη κατηγορία αφορά στα τρία επίπεδα της βιοποικιλότητας, δηλαδή τη γενετική, των ειδών και των οικοσυστημάτων. Εδώ εντάσσονται 10 γενικοί σκοποί οι οποίοι αναφέρονται :

A) Στη διατήρηση των γενετικών πόρων καθώς και στη διατήρηση των σημαντικών ειδών φυτών (κεφαλληνιακή ελάτη, ζώων όπως η αρκούδα, η μεσογειακή φώκια, ο γυπαετός, η λεπτομούτα, η βαλτοτόπια, ο αρχιπελεκάνος, όλες οι χερσαίες χελώνες, ο αφρικανικός χαμελαίων, η σαλαμάνδρα, ο πηλοβάτης, διάφορα είδη κυπρινοειδών και περκών).

B) Στη διατήρηση τύπων οικοτόπων κοινοτικού και εθνικού ενδιαφέροντος. (δάση, υγρότοποι και παράκτιοι).

Γ) Στην διατήρηση των οικοσυστημάτων (αγροτικά οικοσυστήματα, υγροτοπικά, δασικά, φρύγανα και μακκί, ορεινά, παράκτια και θαλάσσια).

Δ) Στην αειφορική διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών (ολοκλήρωση του δικτύου Natura 2000), και στην προστασία και διατήρηση των τοπίων.

2) Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει θέματα τομεακά. Εδώ εντάσσονται 4 γενικοί σκοποί οι οποίοι αναφέρονται στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και στην υποστήριξη της δυνατότητας προσαρμογής της βιοποικιλότητας σ' αυτήν, στην ενσωμάτωση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό καθώς και στον τουρισμό. Επίσης εδώ περιλαμβάνεται και η διεθνής και διακρατική συνεργασία για την προστασία της βιοποικιλότητας.

3) Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει θέματα οριζόντια. Εδώ εντάσσονται 7 γενικοί σκοποί οι οποίοι αναφέρονται στο στην έρευνα για τη βιοποικιλότητα ώστε να καλυφθούν τα κενά γνώσης και να υποστηριχθεί πιο αποτελεσματικά η διατήρηση της, στην πρόληψη και αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας, στη θέσπιση κινήτρων για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, στην ενδυνάμωση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων κατά τη λήψη των αποφάσεων για θέματα βιοποικιλότητας, στη χρηματοδότηση για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και στην ενδυνάμωση

της δημόσιας διοίκησης για την εφαρμογή πολιτικών και δράσεων διατήρησης της.

4) Η τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει ειδικά θέματα. Εδώ εντάσσονται 2 γενικοί σκοποί οι οποίοι αναφέρονται στην αντιμετώπιση της εξάπλωσης των ξενικών χωροκατακτητικών ειδών (π.χ. ξενιστές που μεταφέρονται από τροπικές θάλασσες στη Μεσόγειο μέσω του θαλάσσιου έρματος των εμπορικών πλοίων) και στην πρόληψη πιθανών επιπτώσεων από γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς. (www.eur-lex.europa.eu)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΟΔΠΖ

5.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο το γεγονός ότι ενώ η εργασία αφορά την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης και συγκεκριμένα αυτής της νήσου Κέρκυρας, η συνέντευξη από τον πρώην νομάρχη αναφέρεται στον Κερκυραϊκό τουρισμό και τη βιωσιμότητα του. Ο λόγος που συνέβη αυτό είναι διπλός. Κατ' αρχάς ο πρώην νομάρχης έγινε σαφής λέγοντας ότι οι σε βάθος γνώσεις του περιορίζονται στις τουριστικές δραστηριότητες και δεν θα μπορούσε να αναφερθεί σε άλλες δραστηριότητες της παράκτιας ζώνης του νησιού για τις οποίες δεν έχει ολοκληρωμένη άποψη. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι από τη συνολική δραστηριότητα της Κερκυραϊκής οικονομίας που διενεργείται στην παράκτια ζώνη, η τουριστική βιομηχανία κατέχει τη συντριπτική πλειοψηφία σε ποσοστό που αγγίζει το 80% του συνόλου των παραγωγικών και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων. Τέλος είναι πολύ σημαντικό να διευκρινιστεί ότι ο λόγος (όσον αφορά το κομμάτι της εργασίας που αναφέρεται στον τουρισμό, αλλά και τη συνέντευξη του πρώην νομάρχη) που αναφέρεται γενικά στην τουριστική βιομηχανία και όχι συγκεκριμένα στην παράκτια τουριστική δραστηριότητα, δεν είναι άλλος από το γεγονός ότι τουρισμός της Κέρκυρας λαμβάνει χώρα σε ποσοστό υψηλότερο του 90% στην παράκτια ζώνη της νήσου, οπότε είναι εύλογο ο όρος βιώσιμος τουρισμός να είναι σχεδόν ταυτόσημος με τον όρο βιώσιμος τουρισμός της παράκτιας ζώνης. Κατ' επέκταση θα μπορούσα να προσθέσω αναγνωρίζοντας τον κίνδυνο της γενίκευσης, πως για το συγκεκριμένο νησί, οι όροι της ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ) ή βιώσιμης ανάπτυξης της παράκτιας ζώνης, σίγουρα απέχουν αλλά όχι και πάρα πολύ από αυτόν του βιώσιμου τουρισμού.

Με αυτά τα δεδομένα και λαμβάνοντας υπόψη την τεράστια σημασία που κατέχει σε οικονομικό, κοινωνικό και αναπτυξιακό επίπεδο η τουριστική βιομηχανία στην υπόθεση εργασίας μου (νήσος Κέρκυρα), αλλά και στην συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνικών νησιών, θεωρώ απαραίτητο να αφιερώσω ένα μέρος της εργασίας στην ανάλυση της τουριστικής βιομηχανίας και της βιωσιμότητάς της τόσο σε τοπικό-περιφερειακό, όσο και σε εθνικό-διεθνές επίπεδο.

Σκοπός ενός μέρους αυτής της εργασίας είναι να διερευνήσει ποικίλες πτυχές της τουριστικής βιομηχανίας στην Κέρκυρα που επί το πλείστο λαμβάνει χώρα στην

παράκτια ζώνη του νησιού, σε συσχέτιση με τον περιβάλλοντα χώρο και να αναδείξει τη σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης ως ένα ενεργό και ουσιαστικό στοιχείο προς την επιβίωση ή την επιτυχία της τοπικής τουριστικής βιομηχανίας, που παράλληλα σέβεται και προστατεύει τους φυσικούς πόρους, τον πολιτισμό και την κοινωνία ευρύτερα. Ο Butler(1999) δίνει ίσως τον καταλληλότερο ορισμό τόσο για το βιώσιμο τουρισμό, όσο και για τη βιώσιμη ανάπτυξη, απαντώντας στη σύγχυση που είχε προκύψει λόγω της συχνής παρερμηνεύσης τους.

“Ο τουρισμός που διατηρείται και αναπτύσσεται σε μια περιοχή(κοινότητα, περιβάλλον) με τέτοιο τρόπο και σε τέτοια κλίμακα που παραμένει ζωτικός για ένα απεριόριστο χρονικό διάστημα και δεν υποβαθμίζει ή αλλοιώνει το περιβάλλον (ανθρώπινο, φυσικό) στο οποίο λαμβάνει χώρα σε τέτοιο βαθμό που να είναι απαγορευτικός για την επιτυχή ανάπτυξη και την ευημερία άλλων δραστηριοτήτων και διαδικασιών”.

Ο Butler επίσης συζητάει την ευρεία ερμηνεία της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό, και καταφέρνει να εξάγει τούς παρακάτω παράγοντες που παρέχουν μια καλή βάση για την ερμηνεία αυτού του όρου, καθώς όπως δηλώνει υπάρχει μεγάλη ασάφεια γύρω απ' αυτό τον όρο. Αυτή η ασάφεια μπορεί πιθανώς να παρερμηνευθεί κάθε τουριστική μορφή ως βιώσιμη παράγοντες που υπογραμμίζει ο Butler (1999) και πρέπει να ληφθούν υπ' όψη ως ουσιώδεις για να δοθεί ένας σωστός ορισμός περιλαμβάνουν: α) ο βιώσιμος τουρισμός πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των υπαρχόντων τουριστών και των περιφερειών υποδοχής ενώ προστατεύει και ενισχύει τις ευκαιρίες για το μέλλον, β) την ενσωμάτωση του ανθρώπινης και της κοινωνικής συνιστώσας σε αυτόν τον ορισμό απ το να προτιμηθεί η εστίαση αποκλειστικά στο περιβαλλοντικό στοιχείο, γ) την κατανόηση των ορίων που είναι συναφή με την ανάπτυξη και τα οποία μπορεί να μην είναι δυνατόν να υπολογιστούν αριθμητικά, δ) θεσπίζοντας τη φέρουσα δυνατότητα και αναγνωρίζοντας πώς κάθε πλαίσιο έχει μια σχετική ικανότητα, που ποικίλει σχεδόν σε κάθε σενάριο, ε) διασφαλίζοντας ότι η παρακολούθηση και η επίβλεψη αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ανάπτυξης, να είναι βέβαιο ότι η επέκταση(διόγκωση) γίνεται με βιώσιμο τρόπο, στ) κατανοώντας τη σχέση μεταξύ βιώσιμης ανάπτυξης και μαζικού τουρισμού, ενώ ο μαζικός τουρισμός συχνά θεωρείται ως μη βιώσιμος (ιδίως σε περιβαλλοντικούς όρους) αλλά μπορεί να είναι βιώσιμος με κάποια άλλη έννοια (π.χ. οικονομικά επιτυχής για μια μεγάλη χρονική περίοδο) και ζ) διασφαλίζοντας πώς όλοι οι έχοντες συμφέρον ενδιαφερόμενοι (stakeholders) συμμετέχουν οικιοθελώς στη διαδικασία.

5.2 ΤΥΠΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Με τον όρο βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη εννοείται “κάθε είδους ανάπτυξη, εγκατάσταση ή τουριστική δραστηριότητα που σέβεται και προστατεύει τους φυσικούς, πολιτιστικούς και κοινωνικούς πόρους σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, και συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη και την ευμάρεια των ανθρώπων που ζουν και εργάζονται σε αυτές τις περιοχές”.(Charter of durable tourism 2001). Σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό τουρισμού(WTO 2004), ως βιώσιμος τουρισμός ορίζεται η προβλεπόμενη διαχείριση όλων των πόρων με τέτοιο τρόπο ώστε να πληρούνται οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες ενώ ταυτόχρονα διατηρείται η πολιτιστική ακεραιότητα, οι ουσιώδεις οικολογικές διαδικασίες, η βιοποικιλότητα και τα συστήματα που υποστηρίζουν τη ζωή. Ο ευρύτερος όρος του τουρισμού περιλαμβάνει όλα τα τμήματα της βιομηχανίας με κατευθυντήριες γραμμές προς την αναζήτηση τρόπων για μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κυρίως τη χρήση μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, χρησιμοποιώντας μετρήσιμα κριτήρια και αφορά τη βελτίωση της τουριστικής συνεισφοράς στην βιώσιμη ανάπτυξη και στη διατήρηση του περιβάλλοντος.

Ο όρος “πράσινος τουρισμός” παρομοίως προσαρμόζεται στον ορισμό του WTO για βιωσιμότητα και έτσι αναφέρεται σε τέσσερις βασικούς πυλώνες: την περιβαλλοντική υπευθυνότητα, την τοπική οικονομική ζωτικότητα, την πολιτιστική ευαισθησία και την εμπειρική ευμάρεια.(Blackstone Corporation 1996). Εκτενέστερα όρος “πράσινη ανάπτυξη” θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως “βιώσιμη ή υγιής ανάπτυξη”.

Eco-tourism, ή “οικολογικός τουρισμός”, είναι ένας τύπος βιώσιμου τουρισμού που δίνει έμφαση στη διατήρηση της φύσης και τη βελτίωση του επιπέδου ζωής των ντόπιων σε αγροτικές και απομονωμένες περιοχές. Η διεθνής κοινότητα οικολογικού τουρισμού(TIES 1990) ορίζει ως “eco-tourism το υπεύθυνο ταξίδι σε φυσικές περιοχές διατηρώντας το περιβάλλον και βελτιώνοντας την ευμάρεια των κατοίκων”.

Με άλλα λόγια ο όρος eco-tourism αναφέρεται σε ένα τμήμα εντός του τουριστικού τομέα, ενώ οι αρχές της βιωσιμότητας πρέπει να εφαρμόζονται σε κάθε τύπο τουριστικής δραστηριότητας, λειτουργίας και επιχείρησης, περιλαμβάνοντας τόσο τις συμβατικές όσο και τις εναλλακτικές μορφές.

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, για το σκοπό αυτής της έρευνας, θα πρέπει να αναφερθούμε στο θέμα του βιώσιμου τουρισμού, ως τον τύπο εκείνο περιβαλλοντικού τουρισμού που περιλαμβάνει και υπερκαλύπτει τις έννοιες “eco-tourism”(οικολογικός

τουρισμός), “durable tourism”(βιώσιμος τουρισμός), “green tourism”(πράσινος τουρισμός) και “rural tourism”(αγροτουρισμός), σε μια αναζήτηση συμβατότητας μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής προστασίας σε όλες τις πτυχές της τουριστικής βιομηχανίας.

5.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο Inskoop (1992) δίνει κάποιες συστάσεις για την ανάπτυξη των τουριστικών θέρετρων με τρόπο τέτοιο που να διασφαλίζει τη μελλοντική τους ασφάλεια και επιτυχία. Αυτός ο οδηγός βιωσιμότητας περιλαμβάνει: α) επαρκή ανάπτυξη υποδομών, τόση ώστε να διατηρείται το φυσικό περιβάλλον και παράλληλα να παρέχονται ικανοποιητικές υπηρεσίες στους επισκέπτες, β) την εφαρμογή με συγκεκριμένη χρήση γης, ανάπτυξη και σχεδιαστικά πρότυπα που συμβάλουν στη διατήρηση της ποιότητας και του χαρακτήρα του τουριστικού θέρετρου, γ) την πρόνοια για ευρεία γκάμα τουριστικών εγκαταστάσεων, δραστηριοτήτων και υπηρεσιών μέσα και γύρω από το θέρετρο, με σκοπό τη μεγιστοποίηση του επιπέδου ικανοποίησης των επισκεπτών και την ποικιλία αγοραστικών πηγών, δ) ένα υψηλού επιπέδου τουριστικό προϊόν με υψηλού επιπέδου υπηρεσίες θα πρέπει να αναπτύσσεται και να διατηρείται μέσω καλής διαχείρισης (management), ε) σχεδιάζοντας και προνοώντας για επόμενα αναπτυξιακά στάδια ένα τουριστικό θέρετρο πρέπει να παραμείνει ευέλικτο και να μπορεί να ανταποκριθεί στις αλλαγές της αγοράς, υπό την προϋπόθεση πώς οι όποιες τροποποιήσεις πρέπει να σέβονται το αρχικό σχέδιο-ιδέα της τουριστικής μονάδας, στ) το τουριστικό θέρετρο θα πρέπει να σχεδιάζεται εντός του περιφερειακού του πλαισίου και ιδανικά έχοντας πραγματοποιήσει σχεδιαστικές μελέτες τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Οι τοπικές υποδομές και άλλες βελτιώσεις είναι συχνά απαραίτητες ως κομμάτια του αναπτυξιακού σχεδιασμού μιας τουριστικής μονάδας, ζ) η επαρκής πρόσβαση στο θέρετρο και στη περιοχή γύρω του είναι ουσιαστική για να προσελκύσει τις επιθυμητές τουριστικές αγορές. Επιπρόσθετα είναι επίσης σημαντικός ένας λεπτομερής σχεδιασμός του περιβάλλοντα χώρου του θέρετρου λαμβάνοντας υπόψη πιθανή ανάπτυξη και διόγκωση του τουρισμού στην περιοχή η) υπάρχει ανάγκη για συνεργασία μεταξύ πολλών διαφορετικών μερών που εμπλέκονται στην ανάπτυξη τουριστικών μονάδων, όπως επίσης μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Αυτές οι συστάσεις προέκυψαν από συγκεκριμένες 'case studies' σε τουριστικά

θέρετρα που είτε πέτυχαν, είτε συνάντησαν κάποιου είδους εμπόδια στην ανάπτυξη τους. Έτσι, είναι δυνατόν για τις νεότερες μονάδες να αποφύγουν τέτοιου είδους προβλήματα και να αναπτυχθούν με τρόπο προοδευτικό και βιώσιμο. Ωστόσο γεννάται το ερώτημα κατά πόσο αυτό μπορεί να εφαρμοστεί στη πράξη, και αν αυτό είναι δυνατόν, σε ποιά έκταση είναι ικανοί οι σχεδιαστές και οι διαχειριστές να ελέγξουν την τύχη των τουριστικών μονάδων. Στην περίπτωση των ήδη καθιερωμένων θέρετρων, οι σχεδιαστές και οι διαχειριστές έχουν αυτές τις συστάσεις υπό την κατοχή τους, γεγονός που τους δίνει κάποια δικαιοδοσία στο να καθορίζουν αν η ανάπτυξη τους θα προοδεύσει με εξελικτικό τρόπο, εφαρμόζοντας οποιαδήποτε από τις παραπάνω συστάσεις ως μέρος της συνεχούς σχεδιαστικής διαδικασίας, ή με τη μορφή ενός στρατηγικού πλάνου (Inskoop 1992).

Σύμφωνα με τους Briassoulis και van der Straaten (2000), ο τουρισμός αλληλεπιδρά με το περιβάλλον σε ένα πλαίσιο μιας αμφίδρομης διαδικασίας : οι περιβαλλοντικοί πόροι παρέχουν τα βασικά συστατικά για την παραγωγή του τουριστικού προϊόντος και ο τουρισμός παράγει μια ποικιλία αρνητικών περιβαλλοντικών εξωτερικότητων. Η χρήση των περιβαλλοντικών πόρων από τον τουρισμό έχει δύο βασικές συνέπειες. Πρώτον, η ποσότητα των διαθέσιμων πόρων μειώνεται και ως αποτέλεσμα, οι από φυσικής και οικονομικής σκοπιάς μη-αυξανόμενοι πόροι (π.χ. παραλίες) να θέτουν όρια σε περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη. Δεύτερον, η ποιότητα αυτών των πόρων χειροτερεύει και αυτό το γεγονός έχει από μόνο του αρνητική επίδραση στον τουρισμό.

Ως αποτέλεσμα, ακόμα και αν εκτελέστηκαν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές , οι τοπικές κοινωνίες είναι ακόμα αντιμέτωπες με ποικίλες αρνητικές επιπτώσεις (με συχνότερο σημείο προστριβής τις αλλαγές στο δικαίωμα χρήσης της γης), με αποτέλεσμα να αποτυγχάνουν στο να δώσουν υποσχέσεις για επωφελείς κοινωνικές παροχές, να ζημιώνεται το περιβάλλον και να δημιουργούνται επιπτώσεις με ευρύτερο κοινωνικό αντίκτυπο. Επιπρόσθετα, ο μαζικός τουρισμός έχει εξαιρετικά εποχιακό χαρακτήρα, γεννώντας έτσι περαιτέρω προβλήματα για έναν βιώσιμο προορισμό. Αυτό δημιουργεί προβλήματα αρχικά σε όρους απασχόλησης, όπου ο υπερπληθυσμός κατά τους καλοκαιρινούς μήνες μπορεί να έχει επιζήμιες συνέπειες για το φυσικό περιβάλλον.

Με σκοπό να αποφευχθούν αυτές οι αρνητικές επιπτώσεις, δείχνει επιτακτική η ανάγκη ο τουρισμός να σχεδιάζεται με τέτοιο τρόπο που δεν θα διαταράσσει τη σχέση ισορροπίας του με το περιβάλλον. Σύμφωνα με τους Briassoulis και van der Straaten

(2000), η σχέση περιβάλλοντος-τουρισμού οφείλει να κατέχει κεντρική θέση στο να καθοδηγεί και να ορίζει τα όρια της μεγέθυνσης και της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων. Η επιτυχής και βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη εξαρτάται από τη σωστή διαχείριση αυτής της σχέσης (σε κάθε της έκφανση) εννοώντας ένα ολοκληρωμένο τουριστικό και περιφερειακό σχεδιασμό που να παρέχει και να διασφαλίζει τη βέλτιστη κατανομή των περιβαλλοντικών πόρων.

5.3.1 Η ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Έχει αναφερθεί ότι η βιωσιμότητα είναι ένας όρος όχι συναφής με τον μαζικό τουρισμό, λόγω των αρνητικών επιπτώσεων που έχει αυτός στο περιβάλλον. Αυτό υπογραμμίζεται ως παρανόηση από τον Butler (1999), που δίνει έμφαση στο ότι ακόμα και αν ο πληθυσμός άλλων μορφών τουρισμού συνεχώς αυξάνεται με ποσοστό υψηλότερο απ' ό,τι στο μαζικό τουρισμό, αυτή η τελευταία μορφή τουρισμού υπερβαίνει κατά πολύ τόσο τα νούμερα των τουριστών που επισκέπτονται μια περιοχή και επιπρόσθετα αυξάνεται πληθυσμιακά με μεγαλύτερο ρυθμό σε αριθμητικούς όρους.

Είναι ευρέως αποδεκτό από τους ανθρωπολόγους πώς με σκοπό να γίνει η οικονομική ανάπτυξη συμβατή με την προστασία του περιβάλλοντος, είναι σημαντικό να ληφθεί υπ' όψιν η συμπεριφορά σε ατομικό επίπεδο (Carrier 2005). Αυτό είναι μείζονος σημασίας όταν εξετάζουμε περιπτώσεις μαζικού τουρισμού, όπου υπάρχει μεγάλη οικονομική άνθηση, αλλά συχνά ασκείται μια ανεξέλεγκτη και πολύ δυνατή πίεση στις αγροτικές/ παράκτιες ζώνες και στις περιοχές με φυσικό πλούτο που δεν είναι έτοιμες να δεχτούν μαζική τουριστική ροή. Από την άλλη πλευρά, θα μπορούσε κάποιος να πει ότι είναι οι ίδιες οι φυσικές ιδιαιτερότητες που αυξάνουν την τουριστική δυναμική μιας περιοχής. Ωστόσο αυτή η δυνητικότητα σύμφωνα με τους Totaro και Simeone (2001), θα πρέπει να αναπτύσσεται και να ελέγχεται συνδέοντας με κάποιο τρόπο 'τη φυσική βιοποικιλότητα με την πολιτιστική βιοποικιλότητα, ως αποτέλεσμα της ανθρώπινης ιστορίας'. Πιο συγκεκριμένα, 'ο νέος τουριστικός πολιτισμός πρέπει να στοχεύει σε νέα "τουριστική ηθική" σχετίζοντας τους λειτουργούς με τους τουρίστες, αναλογιζόμενοι εξίσου τόσο τις προσδοκίες τους όσο και τις περιβαλλοντικές ανάγκες της περιοχής'. Οι τουρίστες σήμερα θα πρέπει να είναι πιο ευαίσθητοι και σεβαστικοί όσον αφορά τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής που επισκέπτονται και αυτό πρέπει να αντανακλάται στη συμπεριφορά τους.

Ένας θεμελιώδης παράγοντας σε αυτή τη συζήτηση είναι η 'φέρουσα ικανότητα' μιας τουριστικής περιοχής, που προφανώς έχει κάποια όρια. Οι Totaro και Simeone (2001, p.238) αναφέρουν ότι 'ο τουρίστας προσφέρει και τα τουριστικά αναπτυξιακά πλάνα πρέπει να είναι ολοκληρωμένα/ενοποιημένα σε ένα ευρύτερο πολιτικοοικονομικό πλαίσιο, συνδεδεμένο με σωστή πολιτική και διαχείριση των μεταφορών με κατεύθυνση τη δημιουργία συνθηκών για την ανάπτυξη και εφαρμογή πραγματικού eco-tourism. Προωθούν την αποσυμφόρηση και απόσυμπίεση των υπερφορτωμένων περιοχών, και ταυτόχρονα καθορίζουν τις συνθήκες για την ανάπτυξη των απομακρυσμένων και υπανάπτυκτων περιοχών, που είναι εξίσου προικισμένες σε φυσικούς πόρους και κουλτούρα.' Υποστηρίζουν πως είναι δυνατή η μεταμόρφωση μιας πόλης-κωμόπολης σε ένα προστατευόμενο και παραγωγικό σύστημα για περιβαλλοντικό και πολιτιστικό τουρισμό-αυτή η πόλη θα πρέπει να έχει ένα κέντρο πλούσιο σε ιστορικά μνημεία και τοπίο πλούσιο σε φυσική ομορφιά αλλά υποβαθμισμένο που συνεχώς προσβάλλεται από την κυκλοφοριακή συμφόρηση, τα απόβλητα και την κάθε είδους μόλυνση.

5.3.2 Η ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στο αγροτικό πλαίσιο, η βιωσιμότητα είναι συχνά πιο δύσκολο να επιτευχθεί απ' ό,τι σε αστικές συνθήκες διότι οι τουριστικές επιχειρήσεις μικρομεσαίου και μικρού μεγέθους και συχνά στερούνται των πόρων (κυρίως από άποψη χρόνου και τεχνογνωσίας) που θα τους επέτρεπε να αναμειχθούν σε διαδικασίες στρατηγικού σχεδιασμού και μακροπρόθεσμα οράματα. Γι' αυτό το λόγο, ο ρόλος του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην τουριστική ανάπτυξη είναι εξαιρετικά σημαντικός αν θέλουμε η βιωσιμότητα να είναι ένας εφικτός στόχος και όχι να παραμένει ένα όραμα. Προς το παρόν η τουριστική βιομηχανία είναι κυρίως δραστηριότητα του ιδιωτικού τομέα. Η ανάμειξη του δημόσιου τομέα περιορίζεται συνήθως στη διαφήμιση, στην προώθηση του τουριστικού προϊόντος, στις υποδομές, σε ζητήματα τεχνικής και οικονομικής βοήθειας, στην προστασία των πόρων και στην απορρόφηση όπου μπορεί να εφαρμοστεί.

Ο Sharpley θεωρεί ότι υπάρχει μια αμοιβαίως εξαρτώμενη σχέση μεταξύ τουρισμού, του αγροτικού περιβάλλοντος και του πολιτισμού μέσα στο οποίο αναπτύσσεται (2001). Σύμφωνα με αυτόν, μία από τις βασικότερες προκλήσεις στην εφαρμογή του βιώσιμου τουρισμού είναι το ζήτημα του ελέγχου. Αυτή είναι η προσέγγιση της

“τοπικής κοινότητας”, που αναζητάει τρόπους για τη βελτιστοποίηση των ωφελειών του τουρισμού προς όλους τους εμπλεκόμενους σε αυτή τη δραστηριότητα. Επομένως, στο στάδιο του σχεδιασμού, η εργασία, η σύμπραξη και συνεργασία όπως επίσης και το να λαμβάνονται υπ όψιν τα τρία βασικά στοιχεία – οικολογία, πολιτισμός και οικονομία- είναι σημαντικοί παράγοντες για την επίτευξη βιώσιμου τουρισμού. Φυσικά, η εκπαίδευση κατέχει κομβικό ρόλο, όταν αναπτύσσονται και εξελίσσονται προϊόντα και υπηρεσίες με βιώσιμη όψη. Βασικές αρχές όπως η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μίας χώρας, η εκτίμηση για τα έθιμα και τις παραδόσεις των ντόπιων, και ο σεβασμός προς την ηρεμία και την αξιοπρέπεια αυτών των ανθρώπων είναι μερικά από τα πιο ουσιαστικά στοιχεία για την επιτυχία ως περιβαλλοντικός λειτουργός. Από την άλλη μεριά, η επιμόρφωση των τουριστών για τις τοπικές παραδόσεις και άλλα σχετικά ζητήματα αποκτά επιτακτικό χαρακτήρα. (Sharpley 2001).

Το πρόγραμμα για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ε.Ε. Όσον αφορά τον τουριστικό τομέα δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην εκπαίδευση και την έρευνα ως θεμελιώδη στοιχεία που παρέχουν πληροφορίες για την ανάπτυξη προϊόντων προς αυτή τη κατεύθυνση. Οι επιχειρηματίες που ασχολούνται με τον αγροτουρισμό από την άλλη πλευρά, μπορούν να κάνουν τις δικές τους περιβαλλοντικές στρατηγικές, ακλουθώντας το παράδειγμα που εφαρμόστηκε στο γεωγραφικό πάρκο Rokua στη Φινλανδία. Στο πάρκο Rokua χορηγήθηκε το πρώτο περιβαλλοντολογικό πιστοποιητικό ISO 14001 το έτος 2001. Αποτελεί το τέλειο παράδειγμα ενός επιτυχημένου περιβαλλοντικού συστήματος που ορίστηκε για να ενισχύσει την περιβαλλοντική και φυσική προστασία, να παρέχει στην περιοχή επισκέπτες με περιβαλλοντική πληροφόρηση, να προωθήσει τις περιβαλλοντικές επενδύσεις μεταξύ των τοπικών επιχειρήσεων και να συνθέσει έναν περιβαλλοντικό οδηγό γι' αυτούς που επισκέπτονται την περιοχή. Ο περιβαλλοντολογικός έλεγχος και η περιβαλλοντολογική πολιτική είναι τα εργαλεία που οι τοπικοί επιχειρηματίες εφάρμοσαν σε επίπεδο εταιρίας και ανταποκρίθηκαν.

5.4 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΩΤΗΤΑΣ

Σύμφωνα με το περιβαλλοντικό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (2009), μέχρι το 2035, η συνεισφορά/επιρροή του τουρισμού στην κλιματική αλλαγή θα έχει αυξηθεί σημαντικά. Ο παγκόσμιος τουρισμός αναμένεται να διογκωθεί σε ποσοστό της τάξης του 179 τις εκατό και η νυχτερινή διαμονή κατά 156 τις εκατό. Τα χιλιόμετρα που διανύουν οι ταξιδιώτες αναμένεται να αυξηθούν κατά 222 τις εκατό, ενώ οι εκπομπές

CO₂ θα αυξηθούν κατά 152 τις εκατό ! Σε λιγότερο από τρία χρόνια και αν δεν ληφθούν άμεσα μέτρα, οι εκπομπές CO₂ που θα δημιουργούνται από την τουριστική βιομηχανία θα είναι τριπλάσιες από σήμερα.

Αναλογιζόμενοι τις παραπάνω τρομακτικές προβλέψεις, οι ειδικοί πάνω σε θέματα βιωσιμότητας και οι εκπρόσωποι της τουριστικής βιομηχανίας ανέπτυξαν τον τελευταίο χρόνο τις βασικές προϋποθέσεις και αρχές για τον παγκόσμιο βιώσιμο τουρισμό, με στόχο την οριοθέτηση ενός ελάχιστου επιπέδου προϋποθέσεων και υποχρεώσεων που απαιτείται από τις σχετικές με τον τουρισμό επιχειρήσεις. (Environmental News Network 2009). Από περιβαλλοντική σκοπιά, τα κριτήρια απαιτούν από τις επιχειρήσεις τη μείωση και τον έλεγχο στην κατανάλωση ενέργειας π.χ. αλλάζοντας τον χαρακτήρα του ταξιδιού, τη μείωση της χρήσης του νερού, τον περιορισμό της δημιουργίας αποβλήτων και την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου και την αλλαγή στις επιχειρηματικές πρακτικές. Οι αρχιτέκτονες αυτού του κατευθυντήριου οδηγού περιβαλλοντικής πρακτικής, ισχυρίστηκαν ότι απέφυγαν τη χρήση πιο αυστηρών μέτρων και κριτηρίων τα οποία θα ήταν δύσκολο να εφαρμοστούν από τις επιχειρήσεις. Συνεπώς, τα δεδομένα και οι προϋποθέσεις εμφανίζονται διαφορετικά ανά τον κόσμο, για να ταιριάζουν με το βαθμό ελαστικότητας και τις ειδικές συνθήκες της κάθε χώρας.

Επιπρόσθετα, μηχανισμοί της αγοράς, κίνητρα, ειδικοί φόροι και εθελοντικές πρωτοβουλίες απαιτούνται για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα αντιστρέψει την αυξητική τάση της εκπομπής αερίου του θερμοκηπίου που παρατηρείται στις τουριστικές δραστηριότητες. Ως αποτέλεσμα, νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες έρχονται στην επιφάνεια, αφού νέες αγορές με ζήτηση για low-carbon (χαμηλό σε εκπομπές άνθρακα) πράσινο τουρισμό αναμένεται να ανθήσουν στο μέλλον. Φαίνεται, πως το να λειτουργεί μια τουριστική επιχείρηση με κριτήρια και κανόνες βιωσιμότητας στην εποχή της κλιματικής αλλαγής που διανύουμε, δεν είναι απλώς πολιτικά και ηθικά σωστό αλλά αποτελεί επίσης και ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

5.5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με τον Νίκο Αγγελόπουλο, πρόεδρο της ένωσης τουριστικών επιχειρήσεων Ελλάδος, η μόνη πολιτική που θα μπορούσε να αποδειχθεί επωφελής τόσο για τον τομέα όσο και για τη χώρα ως σύνολο, είναι η διά νόμου υποχρεωτική εφαρμογή των

επιδοτούμενων μέτρων και πρακτικών που συνεισφέρουν στην προστασία του περιβάλλοντος και στη σωστή διαχείριση των πόρων στον τουριστικό τομέα. Τα παραπάνω, προσθέτει, μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν ο πρωθυπουργός επιληφθεί σε βάθος της συντονιστικής διαδικασίας με σκοπό την εκκαθάριση από τις παρατυπίες που έχουν παρατηρηθεί κατά την ανάπτυξη και βελτίωση του τουριστικού προϊόντος. (The Daily, Dec. 2008).

Εν' όψη των συνεχιζόμενων κλιματικών αλλαγών, υπάρχουν κάποιες βασικές προκλήσεις που ο ελληνικός τουρισμός καλείται να αντιμετωπίσει, σύμφωνα με τον Αγγελόπουλο (The Daily, Dec. 2008) :

α) Η σημαντική αύξηση της μέγιστης θερμοκρασίας σε πολλές περιπτώσεις και η σημαντική πτώση της θερμοκρασίας σε άλλες, είναι οι κύριες αιτίες της συρρίκνωσης της τουριστικής σεζόν στην χώρα μας.

β) Η άνοδος της στάθμης της θάλασσας βαθμιαία συρρικνώνει το εύρος των αμμουδερών παραλιών και αυτό τελικά οδηγεί στην κάλυψη από τη θάλασσα ολόκληρων κομματιών ξενοδοχειακών μονάδων της παράκτιας ζώνης.

γ) Η μη αποδοτική μέθοδος της χρήσης υδροφόρων και τελικά η ανεπαρκής παροχή νερού στις τουριστικές περιοχές λόγω της έλλειψης κατάλληλων υποδομών ύδρευσης.

δ) Αφού η Ελλάδα είναι πλήρως εξαρτημένη στον τουρισμό διά της αερομεταφοράς και εφόσον οι μεταφορές και η ενέργεια είναι οι κύριες αιτίες της εκπομπής αερίων, αναμένεται να αντιμετωπίσει δυσκολίες στο να διατηρήσει και να αυξήσει τη συχνότητα των πτήσεων που απαιτούνται για την εξυπηρέτηση των τουριστικών προορισμών.

Ο Αγγελόπουλος δηλώνει ότι λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω οι ελληνικές τουριστικές επιχειρηματικές μονάδες πρέπει άμεσα να προβούν σε ενέργειες όπως :

- Η υιοθέτηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας.
- Η επανεξέταση όλων εκείνων των δραστηριοτήτων που επιβαρύνουν και επιδεινώνουν το περιβάλλον, εφαρμόζοντας πρακτικές όπως η ανακύκλωση και η χρήση νέας τεχνολογίας που θα μειώσει την σπατάλη νερού και ενέργειας.
- Η ουσιαστική μείωση της χρήσης χημικών, συνθετικών και φυσικών πόρων που οδηγούν στην εξουθένωση των φυσικών πόρων.

Όσον αφορά την τρέχουσα οικονομική κρίση, ο Αγγελόπουλος αναφέρει ότι το ελληνικό τουριστικό προϊόν είναι βέβαιο πώς θα επηρεαστεί σημαντικά αφού η πλειοψηφία της πελατείας του προέρχεται από τις ισχυρές οικονομίες της δύσης που

πλήττονται σοβαρά .Οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης, ιδίως η Ρωσία και η Ουκρανία, απαλλάσσονται απ' αυτή την υπόθεση. Έως τώρα, δεν είναι δυνατόν κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, ακόμα και μία σημαντική αύξηση της τουριστικής ροής από τις χώρες αυτές να ισοσταθμίσει έστω και μια όχι και τόσο μεγάλη μείωση της αντίστοιχης ροής από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Εν τω μεταξύ, το γεγονός ότι οι ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου “βυθίζουν” το εμπόριο σε δολάρια προσφέροντας προϊόντα αντίστοιχα με τα ελληνικά σε σαφέστατα πιο ελκυστικές τιμές αποτελεί προσθετικά άλλον έναν παράγοντα προβληματικής.

Σύμφωνα με τον Σπύρο Κοκοτό, C.E.O. του γνωστού θέρετρου Elounda Luxury Hotels and Resorts, 'ο πληθυσμός αυξάνεται και η ανεξέλεγκτη οικιστική και κυρίως βιομηχανική ανάπτυξη καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον για πάντα. Αυτή η πραγματικότητα, με την υποστήριξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης έχει αρχίσει να εισχωρεί στη συνείδηση του σύγχρονου ανθρώπου και φυσικά στον καταναλωτή του τουριστικού προϊόντος που σταδιακά λογαριάζει τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος ως μείζον παράγοντα για την επιλογή προορισμού. Εν τω μεταξύ, οι επιχειρήσεις έχουν αρχίσει έστω και δειλά να αναλαμβάνουν δράσεις σχετικές με τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και αναπτύσσουν πιο προσεκτική και ενδεδειγμένη μελετημένη διαχείριση των φυσικών πόρων. Ακόμα, ο βασικός υπεύθυνος, δηλαδή το κράτος, αποφεύγει την ανάληψη ουσιαστικής δράσης, καταφεύγοντας σε προσευχές και μη λειτουργικά γραφειοκρατικά μέτρα. Δεν έχουν γίνει βήματα για τον καθορισμό και διαχωρισμό της οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης, 'όπως επίσης δεν έχουν παρθεί αποφάσεις για το πώς μπορεί αυτή η ανάπτυξη να επιτευχθεί ή πώς δύναται να συνυπάρξει με τον περιβάλλοντα χώρο και να καλύψει τις ανάγκες της αγοράς'.

Πίνακας 5.5
 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ποικιλία στην κατανάλωση του τουριστικού προϊόντος με μια κλίση προς το θεσμικό, εναλλακτικό και “εμπειρικό” τουρισμό • Η διεύρυνση της Ε.Ε ενισχύει την τουριστική κινητικότητα • Σημαντική η αναβάθμιση της προσβασιμότητας λόγω της ολοκλήρωσης της κατασκευής της Εγνατίας Οδού • Κίνητρα και οικονομική ενίσχυση παρέχονται σε εκείνους που ενδιαφέρονται για την απόκτηση ειδικών ικανοτήτων και γνώσεων • Δυνατότητα Ευρωπαϊκής χρηματοδότησης σε νέες ή υπάρχουσες επενδύσεις τόσο ιδιωτικής όσο και δημόσιας φύσης • Ικανότητα ανάπτυξης διπολικού τουρισμού 	<ul style="list-style-type: none"> • Έντονος ανταγωνισμός από ανερχόμενους τουριστικούς προορισμούς χαμηλότερου κόστους με πολιτιστικό και περιβαλλοντικό χαρακτήρα • Καθυστερήσεις δημοσίων έργων που αφορούν τον εκσυγχρονισμό βασικών υποδομών • Η τρέχουσα οικονομική κρίση επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα • Η τρέχουσα οικονομική κρίση αποδυναμώνει την αγοραστική ικανότητα των τουριστών • Οι κοινωνικές εντάσεις μεταξύ ντόπιων και τουριστών-επισκεπτών λόγω έλλειψης τουριστικής παιδείας

5.6 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ

‘Οι διοικήσεις των νησιών και ο ιδιωτικός τομέας έχουν εδώ και καιρό αναγνωρίσει το ρόλο που μπορεί να παίξει η τουριστική βιομηχανία στην οικονομική ποικιλοτροπία. Ο τουρισμός έχει γίνει η μεγαλύτερη δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών σε πολλά νησιά και αποτελεί ένα βασικό παράγοντα στην οικονομική ανάπτυξη. Γι’ αυτούς τους λόγους έχουν θεσπιστεί μέτρα που ενθαρρύνουν την επέκταση του τουρισμού στο πλαίσιο του σχεδιασμού της οικονομικής ανάπτυξης των νησιών’. (Lockhart 1997, p.21)

Πολλά νησιά έχουν αντιτεθεί στην ιδέα του μαζικού τουρισμού και έχουν γι’ αυτό το λόγο δώσει μεγάλη έμφαση στη δημιουργία στρατηγικών που αποτρέπουν τέτοιας μορφής ανάπτυξη. Η περίπτωση του Μαυρίκιου είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, όπου ο Brown (1997) αναφέρει ότι οι διεθνείς τουριστικές αγορές

προσελκύονται από υψηλής ποιότητας παράκτια τουριστικά θέρετρα σε εξωτικές περιοχές. Το υψηλό επίπεδο διαμονής και υπηρεσιών που παρέχεται συμπληρώνεται από πολιτικές όπως η προώθηση της χώρας ως τουριστικός προορισμός υψηλής κλάσης και η απαγόρευση των πτήσεων charter. Σύμφωνα με τον Brown (1997), οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν στα πλαίσια του κυβερνητικού στρατηγικού σχεδιασμού περιλαμβάνουν την προσέλκυση των ομάδων του πληθυσμού που ξοδεύει περισσότερο σε όλες τις εκφάνσεις της αγοράς, το να λαμβάνουν υπ' όψιν την παραδοσιακή Ευρωπαϊκή αγορά παράλληλα με την προσπάθεια για διεξόδου σε νέες αγορές, τη θέσπιση ανώτατου ορίου στον αριθμό των τουριστικών αφίξεων βασισμένου σε μια αναλογία host-to-guest της τάξης του 3 :1, την αποσυμφόρηση των παράκτιων περιοχών με την ενθάρρυνση δραστηριοτήτων σχετικών με τον τουρισμό στην ενδοχώρα και την εφαρμογή ελέγχων όσον αφορά το μέγεθος και τον χαρακτήρα των σχεδίων ανάπτυξης με στόχο την ελαχιστοποίηση περαιτέρω περιβαλλοντικών ζημιών.

Από την άλλη μεριά, τα νησιά που αποτελούν ήδη θέρετρα μαζικού τουρισμού πρέπει να υιοθετήσουν μια διαφορετική προσέγγιση στο σχεδιασμό, και επί τούτου ο Butler θεωρεί πως είναι πολύ πιο εύκολο μια μικρή τουριστική κλίμακα να εξελιχθεί σε μαζικό τουρισμό απ' ότι το αντίστροφο. Γι' αυτό το λόγο, τέτοιοι προορισμοί θα πρέπει καλύτερα να αποδεχτούν αυτή τη μορφή τουρισμού και να αναπτύξουν ένα τουριστικό πλάνο γύρω απ' αυτή, από το να προσπαθούν να την αλλάξουν. Έχοντας υπ' όψιν πως ο τουρισμός στα νησιά και ιδίως ο μαζικός τουρισμός έχει μεγάλη επιρροή στις τοπικές κοινότητες, είναι θεμελιώδους σημασίας η ανάμειξη και συμμετοχή του δημόσιου τομέα στον αναπτυξιακό σχεδιασμό. Παράλληλα, τη στιγμή που η κυβερνητική χρηματοδότηση μπορεί να μην είναι άμεσα διαθέσιμη για την τουριστική βιομηχανία, γίνεται επιτακτική η ανάγκη για μεγάλα ποσά επενδύσεων από ιδιώτες. Ο Poetschke (1995, p.57) απαντά σε αυτό αναφέροντας κάποιες σημαντικές ωφέλειες που προκύπτουν από τη συνεργασία και σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.) :

1.)Ο μειωμένος ανταγωνισμός :ανάμεσα στους δύο τομείς που συμμετέχουν όσον αφορά το σχεδιασμό, όπως επίσης και προς την τουριστική βιομηχανία στο σύνολο της, μειώνοντας τις αντιθέσεις και την αντιπαλότητα.

2)Πιο αποτελεσματική χρήση των πόρων (χρόνος/ χρήμα) :αφού η ολοκλήρωση φέρνει στην επιφάνεια 'ένα πεδίο συνδυασμένης τεχνογνωσίας και εμπειρίας' από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, και συνάμα αμοιβαία καθοδηγούμενες στρατηγικές και

μεθόδους όπου το κάθε μέρος θα μπορεί να ενσωματώσει στο δικό του σχεδιαστικό πλάνο.

3) Αυξημένη δυνατότητα χρηματοδότησης : προκύπτει μέσω 'της μείωσης στην καταβολή διπλής προσπάθειας' από τα εμπλεκόμενα μέρη, όπως επίσης και από το γεγονός ότι οι πιο σίγουρες επενδύσεις από τη μεριά του ιδιωτικού τομέα θα παίξουν σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο ανάπτυξης εντός του οποίου θα λαμβάνουν χώρα.

Τέλος, είναι μείζονος σημασίας για πολλά θέρετρα να αναδιαμορφωθούν και να ανταποκριθούν στις ξαφνική και ανεξέλεγκτη ανάπτυξη που έλαβε χώρα κατά το πρόσφατο παρελθόν. Γι' αυτό το λόγο το βασικό τους μέλημα θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη ενός αναζωογονητικού σχεδιαστικού πλάνου που να περιλαμβάνει τη συνεργασία και συνεργία όλων των εμπλεκόμενων μερών.

Πίνακας 5.6
 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ- ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ, ΑΠΕΙΛΕΣ

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Αυξημένο ενδιαφέρον και στρατηγική από την Ε.Ε. για την διαχείριση των φυσικών πόρων στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης • Διαθέσιμη Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση για την προστασία και παραγωγή του περιβάλλοντος • Παγκόσμια αναγνώριση της σημασίας του περιβάλλοντος, ξύπνημα της συνείδησης όσον αφορά την περιβαλλοντική προστασία, ολοκλήρωση όσον αφορά τις περιβαλλοντικές ανησυχίες σε όλες τις πολιτικές αποφάσεις • Ο χαρακτήρας των φυσικών περιοχών “ Natura area” διασφαλίζει την προστασία τους και την εφαρμογή ήπιων παρεμβάσεων με σκοπό την προβολή τους. • Η ενσωμάτωση των κοινωνικών και ολόκληρων περιοχών στο πρόγραμμα “agenda 21”. • Η χρησιμοποίηση περιβαλλοντικά διακεκριμένων περιοχών για τη δημιουργία “ πράσινου οικισμού ” • Λειτουργίες ανώτερων εκπαιδευτικών σχολών στην περιφέρεια, οι άνθρωποι πόροι που θα προκύψουν από αυτές δύνανται να συνεισφέρουν σημαντικά στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιπρόσθετη ζημιά στο φυσικό περιβάλλον λόγω έλλειψης ευαισθησίας για το φυσικό περιβάλλον για ένα μεγάλο μέρος επισκεπτών • Μόλυνση της θάλασσας λόγω συνεχούς κυκλοφορίας πλοίων στον άξονα Αδριατικής- Ιονίου • Αναπόφευκτες συνέπιες από τη γωνία περιβαλλοντικής υποβάθμισης του πλανήτη • Απομάκρυνση των ντόπιων κατοίκων και ιδίως των νέων ανθρώπων απο το φυσικό περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

6.1. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Σύμφωνα με την νεοϊδρυθείσα επιστημονική εταιρία τουρισμού (2009) του νησιού, 'η τουριστική βιομηχανία στην Κέρκυρα έχει εισέλθει σε ένα στάδιο ωριμότητας, πράγμα που πρακτικά σημαίνει πώς δεν αποτελεί πλέον έναν ελκυστικό προορισμό'. Οι βασικές αδυναμίες της τοπικής βιομηχανίας που προβάλλονται από την εταιρία συνοψίζονται στις ακόλουθες προτάσεις :

α) Η μονοδιάστατη ανάπτυξη του τύπου “θάλασσα, ήλιος και άμμος” στοχεύει κυρίως στις αγορές χαμηλού εισοδήματος.

β) Η έλλειψη δημόσιων υποδομών.

γ) Η παρουσία τουριστικών επιχειρήσεων που δημιουργήθηκαν για να παρέχουν ποσότητα υπηρεσιών αντί για υψηλή ποιότητα.

δ) Η διαχρονική απουσία μιας ενοποιημένης πολιτικής ανάπτυξης σχετικά με τον τουρισμό από την πλευρά της πολιτείας.

ε) Η απουσία της ίδρυσης ενός επιστημονικού ιδρύματος που θα μελετά την εξέλιξη της τουριστικής βιομηχανίας και θα σχεδιάζει τη στρατηγική για ποιοτικό τουρισμό που δεν θα ασκεί τόσο μεγάλη περιβαλλοντική πίεση στην παράκτια ζώνη του νησιού.

Όλα τα παραπάνω, έχουν δημιουργήσει σύμφωνα με την επιστημονική εταιρία, ένα φαύλο κύκλο που καθιστά την Κέρκυρα ευάλωτη στις ανταγωνιστικές δυνάμεις των γειτονικών της προορισμών, οδηγώντας στην υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος που παρέχεται και επιτρέποντας πιέσεις για περαιτέρω μείωση των τιμών ενώ ταυτόχρονα το νησί έρχεται αντιμέτωπο με την ύφεση στις τουριστικές ροές και τις αφίξεις επισκεπτών. Οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν έχουν άλλη επιλογή από το να κάνουν περικοπές σε προσωπικό, να αντικαταστήσουν τους εξειδικευμένους υπαλλήλους με φθηνότερο μη ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και να αναζητήσουν πόρους μικρότερου κόστους ενώ παλεύουν να διατηρήσουν την επιχείρησή τους. Έτσι, η ποιότητα του τουριστικού προϊόντος χειροτερεύει ακόμα περισσότερο. Όσον αφορά τη Ρώσικη αγορά όπου πολλοί ξενοδόχοι του νησιού πόνταραν ότι με κάποιο τρόπο θα αντισταθμίσει τις απώλειες αφίξεων από τη Μεγάλη Βρετανία (8-10%), γρήγορα συνειδητοποίησαν ότι κάτι τέτοιο δεν πρόκειται να συμβεί. Ο αριθμός των τουριστικών αφίξεων ήταν πολύ μικρότερος από αυτόν που περίμεναν, και

αναμένεται να είναι ακόμα μικρότερος για το 2010. (Κερκυραϊκά Νέα, Οκτώβριος 2009).

6.2 ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6.2.1 ΕΛΔΑΦΟΣ

Η Κέρκυρα βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά της χώρας με πληθυσμό της τάξης των 111.975 κατοίκων. Η νήσος της Κέρκυρας αποτελεί μέρος της νομαρχίας Κερκύρας και προλαμβάνει δεκατρείς δήμους και τρεις κοινότητες, με τον δήμο Κέρκυρας να είναι ο μεγαλύτερος σε πληθυσμιακούς όρους. Οι τρεις κοινότητες (Ερικούσσα, Μαθράκι και Οθωνοί, σχηματίζουν τους Διαπόντιους νήσους), όπως επίσης και ο δήμος Παξών (περιλαμβάνοντας τα νησιά των Παξών και Αντίπαξων) είναι όλα ξεχωριστά νησιά. Η Κέρκυρα αποτελεί τμήμα της περιφέρειας Ιονίων νήσων η οποία συνίσταται από τέσσερις νομαρχίες, αυτή της Κέρκυρας, τη νομαρχία Ζακύνθου, τη νομαρχία Κεφαλληνίας και Ιθάκης και τέλος αυτή της Λευκάδας. Με την ευρύτερη έκταση του νησιού να υπολογίζεται σε 641 τετραγωνικά χιλιόμετρα, έχοντας μήκος περίπου 64 χιλιομέτρων με μέγιστο πλάτος γύρω στα 32 χιλιόμετρα, η Κέρκυρα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο νησί του Ιονίου συμπλέγματος μετά την Κεφαλονιά και το έβδομο μεγαλύτερο στην Ελλάδα.

6.2.2 ΚΛΙΜΑ ΚΑΙ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Το κλίμα στην περιοχή χαρακτηρίζεται ως Ιόνιο – Μεσογειακό. Σε γενικές γραμμές το κλίμα είναι εύκρατο, υποστηρίζοντας ειδικού τύπου καλλιέργειες όπως το κουμκουάτ και το περγαμότο (είδος πορτοκαλιού), τα οποία χρησιμοποιούνται ευρέως στη παρασκευή γλυκών του κουταλιού και liqueurs. Υπάρχει μεγάλη βροχόπτωση μεταξύ Νοεμβρίου και Μαρτίου. Παρατηρείται επίσης μεγάλος βαθμός ηλιοφάνειας και υγρασίας. Η μέση ετήσια θερμοκρασία στο νησί είναι 17.51 C χωρίς να παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις κατά τη διάρκεια του χρόνου. Λόγω του κλίματος, του εδάφους και της γεωγραφικής της θέσης που επιτρέπουν την ανατροφή φυτών προερχόμενα τόσο από την Ευρώπη όσο και από την Αφρική, ο νομός φιλοξενεί περίπου 6,000 είδη σπάνιας χλωρίδας, 55 είδη άγριας ορχιδέας και πλειάδα αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, παρουσιάζοντας έτσι την πιο πλούσια χλωρίδα ανάμεσα σε όλα τα Μεσογειακά νησιά. Είναι ένας παράδεισος φυσικής ευμάρειας. Ο ι σαύρες *Laudakia stellio* (*Agama stellio*) και οι Ευρωπαϊκές ενυδρίδες (*Lutra Lutra*), που ζουν στην Κέρκυρα περιλαμβάνονται εξίσου σε πρόγραμμα

προστατευόμενων ειδών υπό το διάταγμα 170 για την προστασία των άγριων ζώων (υπηρεσία περιβαλλοντικής προστασίας, νομαρχεία Κέρκυρας, 2009).

Η Κέρκυρα βρίσκεται πολύ κοντά στην ζώνη καταβύθισης του Ιονίου και παρουσιάζει έντονη σεισμική δραστηριότητα. Η γεωλογική εξέλιξη της περιοχής χαρακτηρίζεται από τις αλπικές δομές και τις νεοτεκτονικές ρωγμές (Ινστιτούτο Γεωλογικών Μετρήσεων, 2009).

6.2.3 ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Παρόλο την υψηλή βροχόπτωση, το νησί παρουσιάζει μεγάλη έλλειψη σε υδάτινους πόρους, που οφείλεται κυρίως σε γεωλογικές αιτίες. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Γεωλογικών Μετρήσεων (2009), οι ημερήσιες απαιτήσεις σε ύδρευση κατά τη διάρκεια της περιόδου αιχμής της τουριστικής σεζόν φτάνει τα 30.000 κυβικά μέτρα έναντι των 20.000 κυβικών μέτρων που απαιτούνται κατά τους χειμερινούς μήνες. Ως αποτέλεσμα, η υποβάθμιση των υδάτινων πόρων έχει άμεσο αντίκτυπο στην παροχή νερού που χρησιμοποιείται για άρδευση, περιορίζοντας έτσι την καλλιέργεια. Η δυτική πλευρά του νησιού αντιμετωπίζει ένα μείζον περιβαλλοντολογικό ζήτημα λόγω της παντελούς έλλειψης αποχετευτικού συστήματος. Όλες οι ακαθαρσίες και τα απόβλητα καταλήγουν αφιλτράριστα στη θάλασσα, παραβιάζοντας όλους τους κανόνες υγιεινής, βλάπτοντας την ποιότητα ζωής των ντόπιων κατοίκων και υπονομεύοντας το μέλλον του τουρισμού στην περιοχή όπως και την βιώσιμη ανάπτυξη στην παράκτια ζώνη του νησιού γενικότερα.

6.2.4 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Η νομός φιλοξενεί πολλά αξιοσημείωτα και ευαίσθητα οικοσυστήματα και πολλά τοπία με πληθώρα σπηλαίων και γεωλογικών σχηματισμών, καταρράκτες και εξαιρετικές θέες. Ένα πολύ μεγάλο τμήμα του νομού, μια περιοχή που ξεπερνά τα 10,000 εκτάρια, έχει χαρακτηριστεί προστατευόμενη από διεθνείς συνθήκες λόγω της σημαντικότητας του για τη ζωή στον πλανήτη ως μέρος του προγράμματος Natura 2000, ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο σχεδιασμένο να προστατεύει τα είδη όπως και τις περιοχές που αυτά ζουν και αναπαύονται.

Ακόμα, έστω και αν ο χαρακτηρισμός των περιοχών αυτών ως Natura 2000 θέτει τα θεμέλια για την προστασία τους, υπάρχει μια πλειάδα ζητημάτων που εμπνέουν μεγάλη ανησυχία και με δεδομένη την απουσία αποτελεσματικών μέτρων προστασίας, στο νησί ήδη παρατηρείται μια σοβαρή αλλοίωση στο επίπεδο διατήρησης των

συγκεκριμένων τοποθεσιών. (The Daily, 2008). Τα διευθυντικά όργανα που ορίστηκαν το 2003, έχουν πάψει να λειτουργούν λόγω έλλειψης πολιτικής και οικονομικής στήριξης. Ενώ η Ελλάδα έχει προτείνει ένα ποσοστό της τάξης του 20.99% της ελληνικής επικράτειας για να συμπεριληφθεί στο δίκτυο της Natura 2000, προς το παρόν, μόνο μια μικρή μερίδα βρίσκεται πράγματι υπό την αιγίδα ενός περιεκτικού καθεστώτος προστασίας με αποτελεσματική χρήση γης και συναφή θεσμικό πλαίσιο. Επιπλέον, η χρηματοδότηση για αυτό το σκοπό είναι εξαιρετικά περιορισμένη ακόμα και αυτοί λιγοστοί οικονομικοί πόροι διαχειρίζονται με λάθος τρόπο χωρίς να αποδίδουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Εκτός και αν τα παραπάνω ζητήματα δεν λυθούν, είναι ξεκάθαρο ότι η Habitats Directive (ντιρεκτίβα της Ε.Ε. Που τέθηκε σε ισχύ το 1992 και αφορά τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας) δεν θα καταφέρει να βρει εφαρμογή στην Ελλάδα. Είναι φανερό πως ο ρόλος της Ευρωπαϊκής επιτροπής είναι ουσιαστικός στο να επιφέρει την αλλαγή. (υπηρεσία περιβαλλοντικής προστασίας, νομαρχία Κερκύρας, 2009).

6.3 ΘΕΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η γεώτρηση είναι η πιο διαδεδομένη μέθοδος συλλογής νερού στην περιοχή. Το νερό της επιφάνειας αντλείται επίσης από πηγάδια και στέρνες. Αξίζει να σημειωθεί πως οι Παξοί, η Ερικούσσα, οι Αντίπαξοι, το Μαρθάκι και οι Οθωνοί ικανοποιούν τις ανάγκες τους σε νερό αποκλειστικά από πηγάδια και δεξαμενές. Επιπρόσθετα, το μοναδικό εργοστάσιο απομετάλλωσης λειτουργεί στους Παξούς. Πρέπει να αναφερθεί πως, με κάποιες ελάχιστες εξαιρέσεις, κανένα σύστημα δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή (π.χ. δεξαμενές νερού, φράγματα) για να εκμεταλλευτεί την άφθονη εποχιακή βροχόπτωση. Συνολικά, υπάρχει ένα μόνο φράγμα στην περιοχή της Λευκήμης που δεν βρίσκεται ακόμα σε λειτουργία, και δύο δεξαμενές νερού στο νησί των Παξών. Άλλο ένα ζήτημα εξαιρετικής σημασίας που βασανίζει τους ντόπιους κατοίκους είναι αυτό της διαχείρισης των αποβλήτων. Τα τελευταία επτά χρόνια μία μόνο μονάδα υγειονομικής ταφής λειτουργεί στο νησί και είναι ήδη κορεσμένη. Η δημιουργία νέων εγκαταστάσεων υγειονομικής ταφής έχει καθυστερήσει δραματικά. Σύμφωνα με τον τοπικό οργανισμό διαχείρισης αποβλήτων (2009), μία επιπλέον μονάδα υγειονομικής ταφής αναμένεται να παραδοθεί κατά το έτος 2010 και πολλά άλλα έργα πρόκειται να ακολουθήσουν, με στόχο να παρέχουν μια βιώσιμη λύση στο πρόβλημα για τα επόμενα δέκα χρόνια, σε αντιστοιχία με τις ντιρεκτίβες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εδώ και καιρό επίσης, το πρόγραμμα ανακύκλωσης έχει

δρομολογηθεί από τον Ιούλιο του 2006, όσον αφορά το δήμο Κερκυραίων αρχικά. Από το πρώτο μισό του 2007, άρχισε να απευθύνεται σε ολόκληρο το νομό και είναι λειτουργικό έκτοτε. Δυστυχώς, η ανταπόκριση των ντόπιων κατοίκων σε δραστηριότητες είναι ελλιπής.

6.4 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ : ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μία βασική παράμετρος ενάντια στη διαφοροποίηση του προϊόντος στην περιοχή είναι η εμφανής έλλειψη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που με τη σειρά τους θα χρειάζονταν κατάλληλη συντήρηση και αναβάθμιση, η πλήρης έλλειψη υποδομών που να επιτρέπουν την πρόσβαση σε άτομα με ειδικές ανάγκες και περιορισμένες δυνατότητες και η απουσία ενός σύγχρονου οδικού δικτύου. Πιο συγκεκριμένα, η μεταφορά εντός του νομού έρχεται αντιμέτωπη με μια συστάδα δυσκολιών κυρίως λόγω του ανεπαρκούς εύρους των οικιστικών δρόμων, της κακής κατάστασης του αυτοκινητόδρομου, της έλλειψης σήμανσης, της απουσίας κατάλληλου φωτισμού εκτός των οικιστικών περιοχών και της έλλειψης υποδομών που θα διασφαλίζουν την οδική ασφάλεια. Από την άλλη πλευρά, η μεταφορά προς και από το νησί της Κέρκυρας αντιμετωπίζει ακόμα μεγαλύτερες δυσκολίες που οφείλονται κυρίως στο νησιώτικο χαρακτήρα του μέρους. Ωστόσο, οι δυσκολίες στις μεταφορές πρόκειται να αμβλυνθούν με την επερχόμενη ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού που αναμένεται να αποτελέσει κλειδί στη βόρεια Ελλάδα για τη δημιουργία συνδέσμων με τις χώρες των Βαλκανίων και της Μαύρης Θάλασσας. Επιπλέον, η παράδοση της Ιονίας οδού αναμένεται να προάγει τις μεταφορές και να συμβάλει στην ενίσχυση της εμπορικής και τουριστικής κίνησης.

Το λιμάνι της Κέρκυρας, ένα λιμάνι μεγάλης εθνικής σημασίας συνδέοντας την περιφέρεια των Ιόνιων νήσων με τις χώρες της Αδριατικής θάλασσας και την Ελλάδα με τη Δύση γενικότερα, πρόκειται να αναβαθμιστεί. Το τοπικό αεροδρόμιο βρίσκεται μόλις 2 χιλιόμετρα από το κέντρο. Σύμφωνα με την αρχή πολιτικής αεροπορίας έχει την φέρουσα ικανότητα να εξυπηρετήσει μέχρι και 1,500 ανθρώπους σε καθημερινή βάση. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι κατά το έτος 2001 φιλοξένησε πάνω από 2,230,000 επιβάτες. Αυτό που είναι ιδιαίτερα ενοχλητικό ωστόσο, είναι το γεγονός ότι έχει χτισθεί στην άκρη μιας προστατευόμενης (Natura 2000) τοποθεσίας (παράκτια λωρίδα από το Κανόνι έως τη Μεσσόγνη). Υπάρχουν σχέδια για τη δημιουργία ενός νέου αερολιμένα στη Λευκύμη, ενώ καταβάλλονται προσπάθειες για την εξασφάλιση απευθείας πτήσεων σε κανονική δρομολογιακή βάση προς προορισμούς του

εξωτερικού όπως το Λονδίνο εκτός της θερινής περιόδου, όπως επίσης και για τη δυνατότητα ύπαρξης εναλλακτικών μέσων μεταφοράς όπως υδροπλάνα και ιπτάμενα δελφίνια με στόχο την καταπολέμηση της απομόνωσης και της αποξένωσης.

Και τα επτά νησιά του Ιονίου λαμβάνουν επαρκή προμήθεια ενέργειας από την Ελληνική ενδοχώρα. Ανάμεσα τους η Κέρκυρα χρησιμοποιεί το υψηλότερο ποσοστό ενέργειας για εγχώρια χρήση. Σε όρους τηλεπικοινωνιακών υποδομών, υπάρχει ακόμα πολύ δουλειά να γίνει αφού πολλές περιοχές παραμένουν ακόμα δίχως κάλυψη. Ωστόσο, μόνο στην Κέρκυρα, και συγκεκριμένα στην πόλη της Κοκκίνης, ο τηλεπικοινωνιακός οργανισμός Ελλάδος έχει εγκαταστήσει έναν τηλεπικοινωνιακό κόμβο που συνδέει Αθήνα και Θεσσαλονίκη με την Ιταλία, την Αλβανία, την Κροατία και σύντομα και με την Σερβία.

Άλλο νέο βασικό σημείο ενδιαφέροντος και ανησυχίας αποτελεί η απουσία επαρκών υπηρεσιών υγείας στην περιοχή. Το ένα και μοναδικό δημόσιο νοσοκομείο (μόνο 1,97 κρεβάτια αντιστοιχούν σε 1,000 κατοίκους) στο νομό, φιλοξενείται σε ένα ανεπαρκές κτίριο, παρουσιάζοντας έλλειψη τόσο σε εξειδικευμένο προσωπικό όσο και σε τεχνολογία. Αποτελεί άρα ένα συχνό φαινόμενο η αναγκαστική μετακίνηση ασθενών στην ενδοχώρα προκειμένου να λάβουν την κατάλληλη θεραπεία. Επιπλέον, η ανεπαρκής εκπαίδευση του τοπικού εργατικού δυναμικού σε μορφές απασχόλησης σχετικές με τον τουρισμό και η γενική έλλειψη κουλτούρας φιλοξενίας στην περιοχή, παρόλο που φαίνονται αντιφατικά με την τουριστική φύση του προορισμού, αποτελούν πραγματικότητα και προστίθενται στο πρόβλημα. Εν τέλει, η αναποτελεσματική διαχείριση του τουριστικού προϊόντος, ο περιορισμός του εντός της παράκτιας ζώνης και η εμφανής αποτυχία των τουριστικών αρχών να προάγουν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα του νησιού έναντι άλλων διεθνών προορισμών δεν βοήθησαν την τοπική οικονομία που η βιωσιμότητα και η ανάπτυξη της εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον τουριστικό τομέα.

Πίνακας 6.4
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Άφθονο φυσικό περιβάλλον με πλούσια βιοποικιλότητα • Διαθεσιμότητα φυσικών πόρων με μεγάλη δυνατότητα για περαιτέρω εκμετάλλευση (πχ ελιές) • Οικοσυστήματα μεγάλης σημασίας και ενδιαφέροντος (6 φυσικές περιοχές) • Περιβαλλοντικά σημαντικές περιοχές της ενδοχώρας που έχουν παραμείνει “παρθένες” από ανθρώπινες παρεμβάσεις • Ποικιλία προστατευόμενων ειδών πτηνών και θηλαστικών • Ξεχωριστό υδάτινο περιβάλλον (φυσικά σπήλαια σε παραλίες και υποθαλάσσιοι κόλποι, λιμνοθάλασσες, λίμνες, κανάλια, ποτάμια) • Κόμβοι γεωγραφικής θέσης στον άξονα Αδριατικού - Ιονίου πελάγους που ενισχύει τη συνεργασία σε περιβαλλοντικά ζητήματα με άλλες χώρες της Μεσογείου 	<ul style="list-style-type: none"> • Μόλυνση του εδάφους και του νερού λόγω μη υπαρκτού, σταθερού ονόματος διαχείρισης των αποβλήτων • Έλλειψη διαχείρισης των υδάτινων πόρων • Πολύ αυξημένα επίπεδα μόλυνσης των οικιστικών περιοχών που δημιουργούν αισθητική υποβάθμιση του περιβάλλοντος • Μη ορθολογικές επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, προερχόμενες κυρίως από εγκαταστάσεις τουρισμού • Έλλειψη σεβασμού στα υπάρχοντα οικοσυστήματα (ειδικές δραστηριότητες, ανεπαρκές σύστημα ελέγχου) • Έλλειψη έγκαιρου χωροταξικού σχεδιασμού με τη δημιουργία παράνομων κατασκευών • Έλλειψη ευαισθησίας και εκπαίδευσης των ντόπιων όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και τα συστήματα διαχείρισης • Δεν υπάρχει διαχειριστικό πλάνο για τις προστατευόμενες περιοχές αφού δεν έχουν ενσωματωθεί στις διαχειριστικές αρχές

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ανταγωνισμός, πολυ-πολιτιστικός προορισμός • Αξιομνημόνευτη ιστορική και πολιτιστική κληρονομία • Ελκυστικό φυσικό τοπίο με μεγάλη ποικιλία τόσο στην ενδοχώρα όσο και στις ακτές • Κομβική γεωγραφική θέση • Διαθέσιμες λιμενικές υποδομές • Ικανοποιητικές θεμελιώδεις (βασικές) τουριστικές υποδομές(καταλύματα, τροφοδοσία, ανάπαυση) • Διαθεσιμότητα ανθρώπινων πόρων με εμπειρία στον τουριστικό τομέα και ικανότητες 	<ul style="list-style-type: none"> • Μονοδιάστατη ανάπτυξη τουρισμού (μαζικός και εποχιακός τουρισμός) • Υπερσυγκέντρωση των τουριστικών δραστηριοτήτων στις παράκτιες περιοχές • Μειωμένη προσέλκυση τουριστών υψηλού εισοδήματος • Μειωμένη συνεισφορά των τοπικών παραγόντων για την αύξηση της αξίας των τοπικών προϊόντων (σημαντική δραστηριότητα μη εγχώριων επενδυτών) • Έλλειψη στη διαχείριση και την προβολή των τουριστικών προϊόντων- έλλειψη σύγχρονου και ολοκληρωμένου σχεδιασμού • Έλλειψη σταθερού και ορθολογικού σχεδιασμού για τις παράκτιες ζώνες • Έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης του ντόπιου ανθρώπινου δυναμικού όσον αφορά τον τουρισμό • Οι θεμελιώδεις τουριστικές υποδομές χρειάζονται αναβάθμιση • Έλλειψη επαρκών κοινωνικών υποδομών (σύστημα υγείας, πρόσβαση σε άτομα με ειδικές ανάγκες) • Απαρχαιωμένο οδικό δίκτυο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7- ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΝΟΜΑΡΧΗ

7.1 ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Κάποιοι από τους κυριότερους παράγοντες της αγοράς εκτιμούν ότι η σημαντική μείωση της περυσινής και φετινής χρονιάς όσον αφορά τα εισοδήματα που παράγονται από τον τουρισμό σε συνδυασμό με την συνεχή υποχώρηση του εισοδήματος που προέρχεται απ' τον πρωτογενή τομέα της οικονομίας, έχουν οδηγήσει την Κερκυραϊκή οικονομία σε αδιέξοδο. Εν μέσω της κρίσης, ενστερνίζεστε αυτές τις πεποιθήσεις και αν ναι, τι σκοπεύετε να κάνετε για να επιλυθεί αυτή η δυσάρεστη κατάσταση?

Ο πρώην νομάρχης της Κέρκυρας υποστήριξε τη θέση ότι αυτή η περίοδος είναι πραγματικά κρίσιμη για το νησί, οι συνέπειες της οποίας θα μπορούν να εκτιμηθούν προς το τέλος αυτής της χρονιάς. "Η οικονομία στην Κέρκυρα", ανέφερε, "περνάει από μια μεταβατική περίοδο όπου το νησί πρέπει να βρει τη διέξοδο με το λιγότερο δυνατό τραυματικό τρόπο, πετυχαίνοντας να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις του τουρισμού και στον έντονο ανταγωνισμό της εποχής μας." Βρισκόμαστε πλέον εν μέσω μιας οικονομικής κρίσης την οποία βιώνει έντονα και η Κέρκυρα σε κάθε έκφανση της οικονομικής δραστηριότητας και φανερώνεται έκδηλα σε οποιαδήποτε προσπάθεια ανάπτυξης που λαμβάνει χώρα στο νησί. "Η πρόταση του νομάρχη για να βελτιωθεί η κατάσταση έχει να κάνει με την ενθάρρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην περιοχή και την προώθηση υγιών επιχειρηματικών εγχειρημάτων και δράσεων, όπου θα λειτουργούν ως παράδειγμα και για άλλους προς μίμηση." Αυτό είναι το κύριο θέμα", πρόσθεσε, "που θα συζητηθεί κατά τη διάρκεια του επόμενου συμβουλίου και θα αφορά την διερεύνηση και αναζήτηση βιώσιμων στρατηγικών που θα ορίσουν και θα ενδυναμώσουν την ταυτότητα για μια ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης με πρωτεύουσα βέβαια δραστηριότητα την τουριστική παραγωγή της περιοχής".

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Είναι ευρέως αποδεκτό πώς είναι κυρίως τα "all inclusive" (παντός

περιλαμβανομένου) πακέτα που έχουν βλάψει ανεπανόρθωτα την τουριστική βιομηχανία τα τελευταία 15 χρόνια. Ωστόσο κανένα εξουσιοδοτημένο σώμα δεν έχει προτείνει κάτι για τον περιορισμό αυτού του φαινομένου. Παίρνοντας ως δεδομένο ότι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που παρέχονται από αυτούς που λειτουργούν σε μια βάση με πακέτα προσφορών (που περιλαμβάνουν τα πάντα) είναι χαμηλού επιπέδου και στις περισσότερες περιπτώσεις με σκοπό την παροχή τους στους καταναλωτές λαμβάνουν χώρα μια σειρά από παράνομες πράξεις, δίνεται στη νομαρχία η ευκαιρία να θέσει σε κίνηση τους μηχανισμούς επίβλεψης και παρακολούθησης που διαθέτει προς την εξάλειψη αυτού του φαινομένου. Σκοπεύετε να κινηθείτε προς αυτή την κατεύθυνση, και αν όχι τι άλλες λύσεις προτείνετε?

Ο νομάρχης αναγνώρισε ότι εδώ και μερικά χρόνια , ένας μεγάλος αριθμός ξενοδοχειακών μονάδων που δραστηριοποιούνται στην παράκτια ζώνη και αδυνατούν να αντιμετωπίσουν και να ανταποκριθούν στη μειωμένη ζήτηση, αποφάσισαν να προσελκύσουν τουρισμό χαμηλού εισοδήματος μέσω της παροχής φθηνών “πακέτων”, ζημιώνοντας με αυτό τον τρόπο την τουριστική βιομηχανία της ευρύτερης περιοχής, αναγκάζοντας πολλές επιχειρήσεις να κλείσουν ή να λειτουργούν χωρίς κέρδος.”Είναι λοιπόν δική μας υποχρέωση”, ανέφερε, “να επιβλέψουμε συστηματικά τις ενέργειες που θα διασφαλίσουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο υπηρεσιών στους επισκέπτες του νησιού”.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Παίρνοντας ως δεδομένο ότι η συνεχής παρουσία μας στις περισσότερες τουριστικές και ξενοδοχειακές εκθέσεις τα τελευταία χρόνια δεν απέφερε μεγάλα οφέλη, πιστεύεται πώς πρέπει ίσως να ανακατευθύνουμε τα έξοδα διαφήμισης με πιο άμεσους τρόπους, όπως με τηλεοπτικές διαφημίσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό και δημοσιεύσεις στον διεθνή τύπο?

Σχετικά με την προώθηση της Κέρκυρας, ο νομάρχης υποστήριξε πως αυτή πρέπει να εφαρμοστεί με ποικίλους τρόπους, μέσω του διαδικτύου, μέσω διαφημιστικών φυλλαδίων που εκδίδονται από τις τοπικές δημοτικές αρχές, ή από την εκπροσώπηση της νομαρχίας στις μεγαλύτερες διεθνείς τουριστικές εκθέσεις. Ο νομάρχης υποστήριξε ότι συμπληρωματικές ενέργειες πρέπει να λάβουν χώρα για να προωθήσουν την Κέρκυρα στο εξωτερικό, όχι απαραίτητα μέσω τηλεοπτικών διαφημίσεων, αλλά στοιχεία που αντιπροσωπεύουν τη ζωή στο νησί και ποικίλες

δημοσιεύσεις στον τύπο τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Πιστεύει ωστόσο, ότι ο κύριος παράγοντας που είτε προωθεί είτε δυσφημίζει το νησί είναι η γνώμη που οι ίδιοι οι επισκέπτες αποκομίζουν μετά την επίσκεψή τους.”Το νησί δέχεται πάνω από ένα εκατομμύριο επισκέπτες κάθε χρόνο”, υποστήριξε, “και αυτή είναι η πιο σημαντική παράμετρος όταν πρόκειται για τη διαφήμιση του νησιού μας”.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

ΟΙ άνθρωποι στην Κέρκυρα φοβούνται ότι η ανεπάρκεια και πολλές φορές έλλειψη υποδομών στο νησί -για τη σωστή διαχείριση των αποβλήτων ,το καινούργιο νοσοκομείο που χρειάζεται πολύ καιρό μέχρι να παραδοθεί, ο παραμελημένος τουριστικός τομέας, το απαρχαιωμένο μεταφορικό σύστημα που δεν έχει συγχρονιστεί και χρειάζεται άμεση αναβάθμιση- θα οδηγήσει το νησί σε ακόμα χειρότερες μέρες. Ο ισχυρισμός ότι ακόμα και αν βρέθηκαν λύσεις και γνωστοποιήθηκαν στο κοινό, ακόμα δεν έχουν καταφέρει να εφαρμοστούν και να ξεπεράσουν τα γραφειοκρατικά δεσμά. Οι περισσότεροι πολίτες κατηγορούν τους τοπικούς άρχοντες πως δεν είχαν την ικανότητα να διεκδικήσουν από τις κεντρικές αρχές τα αιτήματα των ανθρώπων που εκπροσωπούν. Τί συμβαίνει κατά τη γνώμη σας?

Σχολιάζοντας την έλλειψη υποδομών στην περιοχή και ειδικά στην παράκτια ζώνη, υποστήριξε ότι πολλές και σημαντικές βελτιώσεις έχουν γίνει, κυρίως όσον αφορά την παροχή νερού και το αποχετευτικό σύστημα. Υπάρχουν πολλά έργα σε εξέλιξη που στοχεύουν στην βελτίωση του οδικού δικτύου και του λιμένα. Επίσης ο νομάρχης δεν παρέλειψε να αναφέρει την παράδοση πριν ένα χρόνο ενός ολοκαίνουργιου νοσοκομείου στο νησί και ότι ο εκσυγχρονισμός ποικίλων ξενοδοχειακών μονάδων κατά μήκος της παράκτιας ζώνης έχει ήδη αρχίσει με σκοπό την αποδοτικότερη λειτουργία τους, την εξοικονόμηση ενέργειας και την φιλικότερη προς το περιβάλλον χρήση και εκμετάλλευσή τους. Πιο συγκεκριμένα, είπε, “οκτώ με δέκα μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες που δραστηριοποιούνται εντός της παράκτιας ζώνης, θα έχουν εντός ολίγου αναβαθμιστεί σύμφωνα με περιβαλλοντολογικά και ενεργειακά κριτήρια” .Ο νομάρχης ωστόσο συμφώνησε ότι “υπάρχει ακόμα πολύς δρόμος , ειδικά όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων, την προστασία του περιβάλλοντος και την διαφύλαξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του νησιού, τόσο στην πόλη όσο και στην παράκτια ζώνη”.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Τί πιστεύετε ότι λείπει από αυτούς που επισκέπτονται την Κέρκυρα, και ποιά είναι τα σχέδια σας για να επανορθώσετε πάνω σ' αυτό?

Όταν ρωτήθηκε το τι είναι αυτό που λείπει για αυτούς που επισκέπτονται την Κέρκυρα, ο νομάρχης υποστήριξε πώς “πρέπει να συνδέσουμε τον επισκέπτη με αυτό που συμβαίνει στο νησί. Οι φιλοξενούμενοι θα πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν στα πολιτιστικά, θρησκευτικά, κοινωνικά και αυθεντικά δρώμενα της κερκυραϊκής ζωής. Με αυτό τον τρόπο, οι επισκέπτες θα συνδέονται με τους κατοίκους και θα αποκτούν εμπειρίες που θα μένουν αξέχαστες στη μνήμη τους. Αυτό θα είναι ακριβώς το στοιχείο που θα τους κάνει να διαφημίσουν το νησί μας και να επιστρέψουν ξανά. Σκοπεύουμε να δημιουργήσουμε λίστα με όλα τα αξιομνημόνευτα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στη νομαρχία και να τα κατατάξουμε στους πίνακες ειδικών εκδηλώσεων, δίνοντας τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίζει ποιά δρώμενα θα δύναται να παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια των διακοπών του”.

7.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

Ο βιώσιμος τουρισμός έχει αποδειχθεί πώς είναι μια πολύ επικερδής αγορά και συνεχίζει να αυξάνεται με εντυπωσιακούς ρυθμούς. Αυτό που έγινε ξεκάθαρο, είναι πώς για να επιτύχει ο περιβαλλοντικός τουρισμός, πρέπει να δημιουργηθεί και να εξασκηθεί μια ηθική και κουλτούρα οικολογικού τουρισμού. Αυτό προϋποθέτει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ανάπτυξης που να μην περιορίζεται στην παράκτια ζώνη, η οποία έχει ανάγκη αποσυμφόρσης και να περιλαμβάνει τη δημιουργία απασχόλησης για την τοπική οικονομία, τη διατήρηση της περιβαλλοντικής παρουσίας και αυξανόμενα έσοδα για τις κυβερνήσεις. Εάν οι αγορές θέλουν να επιτύχουν βιωσιμότητα και μακράς διάρκειας επιτυχία σε αυτή τη βιομηχανία, θα πρέπει να γνωρίζουν ότι αυτή δεν θα έρθει μέσω μεμονωμένης πρωτοβουλίας. Παίχτες κλειδιά όπως το τοπικό και κυβερνητικό προσωπικό και οι επισκέπτες, παίζουν ένα ρόλο ζωτικής σημασίας για την επίτευξη της επιτυχίας. Ακόμα, ο τουρισμός δεν πρέπει να αφηθεί στις κυβερνήσεις ή σε επενδυτές αφού δεν μπορεί να επιβιώσει μέσα σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας, ελλιπούς διαχείρισης και τοπικής δυσαρέσκειας. Οι ντόπιοι πρέπει να αισθάνονται ότι ωφελούνται απ' την τουριστική

βιομηχανία και πως η ποιότητα ζωής τους θα πρέπει βαθμιαία να βελτιώνεται.

Στην περίπτωση της Κέρκυρας, μια ανοιχτόμυαλη προσέγγιση και θεώρηση των πραγμάτων είναι αυτό που χρειάζεται στην παρούσα φάση. Για να επιτύχουν, οι τουριστικοί σχεδιαστές στην Κέρκυρα χρειάζονται όραμα, θέληση και αυτοπεποίθηση τουρισμός είναι μια σοβαρή επιχείρηση που απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό, αξιολόγηση και σωστή διοίκηση, και οι εκάστοτε κυβερνήσεις θα πρέπει να επενδύσουν σοβαρά στην εκπαίδευση σε κάθε επίπεδο με σκοπό να υπερβούν τη στασιμότητα που προκύπτει απ' την ευρεία αποδοχή του μαζικού τουρισμού. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να δοθεί ειδική προσοχή στα βασικά ζητήματα υποδομών στην περιοχή και ιδίως στην παράκτια ζώνη του νησιού. Όσον αφορά τις τηλεπικοινωνίες, τις υπηρεσίες αεροδρομίου, τις λειτουργίες μεταφορών, τη διαχείριση του νερού και των αποβλήτων και τις υπηρεσίες υγείας, είναι τομείς που χρήζουν επείγουσας προσοχής και αναβάθμισης. Οι δημόσιες συγκοινωνίες χρειάζονται επίσης βελτίωση, τόσο σε όρους συχνότητας όσο και ποιότητας της υπηρεσίας. Και όσο η κακή κατάσταση του οδικού δικτύου καθιστά τη χρήση ποδηλάτου σχεδόν αδύνατη, αποκλειστικοί ποδηλατόδρομοι και μονοπάτια στην ενδοχώρα πρέπει να δημιουργηθούν, για την προώθηση των πιο φιλικών προς το περιβάλλον τρόπων μεταφοράς στο νησί. Ένα νέο νοσοκομείο δόθηκε σε λειτουργία πολύ πρόσφατα, πρέπει να δοθεί όμως έμφαση στα διάφορα κέντρα υγείας που βρίσκονται διάσπαρτα γύρω από το νησί, λειτουργώντας με ελλιπέστατο προσωπικό και μηδαμινό επίπεδο εξοπλισμού, όντας έτσι ανήμπορα να προσφέρουν κάποια ουσιαστική θεραπεία ή οδηγία στον επισκέπτη-ασθενή.

Μέσω της κατάλληλης διαχείρισης και του σεβασμού στις τοπικές συνήθειες μπορεί η προστασία μιας περιοχής και η βιώσιμη της ανάπτυξη και απορρόφηση να επιτευχθούν. Οι υποβαθμισμένες από ανθρώπινη παρέμβαση παράκτιες περιοχές πρέπει να αποκαταστηθούν και να επανενταχθούν, το τοπίο χρειάζεται να συντηρηθεί και να προστατευθεί μέσω βιώσιμης χρήσης της γης. Μέτρα σχεδιασμού πρέπει να ληφθούν ώστε να βοηθήσουν στην ελάφρυνση από τις επιπτώσεις του υπερπληθυσμού. Τοποθεσίες ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος πρέπει να προωθούνται κατάλληλα για να προσελκύσουν τις τουριστικές ροές από την ενδοχώρα στην πόλη και από την πόλη στα καταπράσινα παραδοσιακά χώρια της υπαίθρου. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω, μια ποικιλία παλιών παραδοσιακών επαγγελμάτων που αυτή τη στιγμή έρχονται αντιμέτωπα με την εξαφάνιση, μπορούν να επανέλθουν και να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία που θα συνδέουν τον τουρισμό

με τις τοπικές συνήθειες, στηρίζοντας έτσι τον εμπειρικό τουρισμό. Το νησί της Κέρκυρας είναι επίσης ζακουστό για την μουσική του παράδοση και την πληθώρα φιλαρμονικών που διαθέτει, γύρω από τις οποίες ποικίλες μορφές πολιτιστικού τουρισμού και εναλλακτικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες δύναται να αναπτυχθούν. Επιπρόσθετα, πρέπει να γίνουν προσπάθειες για την επίτευξη συνδεσιμότητας μεταξύ των ιονίων νήσων, επιτρέποντας έτσι στην κυκλοφορία των τουριστικών ροών να απολαύσουν τα οφέλη ενός τουριστικού προγράμματος πολλαπλών προορισμών(εναλλαγή νησιών, μικρές κρουαζιέρες κτλ.).

Συνδέοντας την τριτογενή με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, μια μεγάλη ευκαιρία έρχεται στην επιφάνεια για την περιοχή, όπου η ανάπτυξη της ενδοχώρας μπορεί να αντιστρέψει τη φάση στασιμότητας του παράκτιου τουρισμού επιτρέποντας του να επανακτήσει την ταυτότητα του , και από την άλλη πλευρά, ο παράκτιος τουρισμός μπορεί να υποστηρίξει την βιώσιμη ανάπτυξη και την εξωστρέφεια της ενδοχώρας. Η γεωργία και η τοπική βιομηχανία πρέπει επίσης να ενθαρρύνονται και να συνδέονται με το τουριστικό προϊόν. Η τυποποίηση και η προτυποποίηση ως προς την γεωγραφική προέλευση και τα πιστοποιητικά ποιότητας είναι κάποιες απ' τους τρόπους για την ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας των ντόπιων προϊόντων που μπορούν να προωθηθούν κατάλληλα μέσω ενός καλά σχεδιασμένου τουριστικού δικτύου. Για άλλη μια φορά το πρώτο βήμα για τεθεί σε κίνηση αυτός ο δημιουργικός κύκλος είναι η θεμελίωση μιας οικολογικής συνείδησης που να μπορεί να στηρίζει αποτελεσματικές παρεμβάσεις για την προστασία και την προαγωγή του περιβάλλοντος, που με τη σειρά του θα προάγει την τοπική πολιτιστική κληρονομιά. Ακόμα, με σκοπό η Κέρκυρα να διατηρήσει την ταυτότητα της ως ένας διαχρονικά καθιερωμένος διεθνής τουριστικός προορισμός, θα πρέπει να εξελίσσεται παράλληλα με την πρόοδο και τις τάσεις του τουριστικού τομέα και να είναι έτοιμη να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες που αυτή η εξέλιξη δύναται να επιφέρει, όπως και στην τεχνολογική επανάσταση που συνήθως ακολουθεί. Εδώ είναι που τα θέματα υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (π.χ. εμπειρικός τουρισμός) έρχονται στην επιφάνεια χρίζοντας προσοχή. Αξίζει επίσης να αναφερθεί πώς υπάρχουν ακόμα περιοχές που φανερώνουν έλλειψη σε στεγαστικές υποδομές κλασσικής μορφής. Όσο για την πλειοψηφία των υπαρχόντων στεγαστικών μονάδων, τα λεγόμενα νησιώτικα παραδοσιακά σπίτια, χρειάζονται ανακαίνιση, ή ακόμα χειρότερα κατεδάφιση και ανοικοδόμηση. Αυτά τα μέρη είναι κυρίως τα μικρότερα νησιά του νομού όπως οι Παξοί, οι Αντίπαξοι, η Ερικούσσα και το Μαθράκι όπου χαρακτηρίζονται ορεινά και

μειονεκτικά σε πολλές περιπτώσεις.

Η εφαρμογή των παραπάνω φαίνεται τώρα πιο εφικτή από ποτέ, καθώς υπάρχουν πολυάριθμες δράσεις στήριξης της Ε.Ε. διαθέσιμες σε τοπικούς και περιφερειακούς “παίχτες” ,τόσο δημόσιας όσο και ιδιωτικής φύσης. Για τον προγραμματισμό της περιόδου 2007-2013, οι επενδυτές μπορούν να επωφεληθούν από τη διαθέσιμη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για λειτουργούς, φορείς ή επιχειρήσεις, μέσω ενός αριθμού εθνικών ή διακρατικών προγραμμάτων. Υπάρχουν ανά τομέα επιχειρησιακά προγράμματα για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την βελτίωση της προσβασιμότητας, την ανταγωνιστικότητα και επιχειρηματικότητα, την ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων και δυναμικού, την εκπαίδευση και την εφαρμογή τεχνικής υποστήριξης. Επιπρόσθετα, υπάρχουν περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα για τη δυτική Ελλάδα (όπως και για την υπόλοιπη χώρα), και άλλα προγράμματα κοινοτικής πρωτοβουλίας που στοχεύουν στην ενίσχυση της εδαφικής, διακρατικής συνεργασίας (συνδέοντας την Ελλάδα με την Ιταλία, την Αλβανία, την Κύπρο, το FYROM, την Τουρκία και την Βουλγαρία. Σε εθνικό επίπεδο, η Ελλάδα συμμετέχει σε τρία πολύπλευρα διασυνοριακά προγράμματα συνεργασίας(το Αδριατικό πρόγραμμα, το Μεσογειακό πρόγραμμα για τις θαλάσσιες λεκάνες και το πρόγραμμα της Μαύρης θάλασσας), με το νομό Κερκύρας να αποτελεί μια περιοχή επιλογής. Η Ελλάδα συμμετέχει επίσης σε δύο διακρατικά προγράμματα (MEDA και το πρόγραμμα νοτιοανατολικής Ευρώπης), στο INTERREG IV C διαπεριφερειακό πρόγραμμα και άλλα δίκτυα, στοχεύοντας σε μια αύξηση της επιχειρηματικότητας και στην ενίσχυση όλης της επικράτειας και ιδίως των απομακρυσμένων και απομονωμένων περιοχών της χώρας. Η παραπάνω αναθεώρηση του προϋπολογισμού αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για τα υπάρχοντα και μελλοντικά έργα-σχέδια στην περιοχή, για τις επιχειρηματικές μονάδες κάθε κλίμακας να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους και ευρύτερα για τη χώρα να καθιερώσει διασυνοριακές επαφές μακράς διάρκειας με τους γείτονες της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8-Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

8.1 Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

Λόγω της έλλειψης πληθώρας δεδομένων και μετρήσιμων στοιχείων για την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης στην Κέρκυρα (ο δήμος δεν ήταν σε θέση να μου παρέχει ανάλογες πληροφορίες), την εξέλιξη της τις δύο τελευταίες δεκαετίες και φυσικά το “τι μέλλει γενέσθαι”, και λόγω της λεπτής θέσης του πρώην νομάρχη ο οποίος ήταν σε θέση να μιλήσει για την τουριστική βιομηχανία του νησιού μόνο, μην θέλοντας να αναφερθεί σε πράγματα που αφορούν την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης χωρίς να γνωρίζει σε βάθος και φυσικά προσέχοντας τα λεγόμενα του μην θέλοντας να θίξει καταστάσεις και σκοπιμότητες ως πρώην πολιτικό πρόσωπο, έκρινα σκόπιμο να πάρω άλλη μία συνέντευξη από τον Ευάγγελο Μποντούρογλου, ντόπιο κάτοικο, ιδιοκτήτη και διαχειριστή τριών μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων στην παράκτια ζώνη του νησιού και κατά την προσωπική μου άποψη άνθρωπο με μεγάλο σεβασμό προς το συνάνθρωπο και το περιβάλλον. Με αυτή τη συνέντευξη θέλω να δώσω μια ρεαλιστική εικόνα(όσον αφορά την ΟΔΠΖ στην Κέρκυρα) για το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον της αειφόρου-βιώσιμης ανάπτυξης της παράκτιας ζώνης από μια κριτική σκοπιά ενός ανθρώπου που δεν επηρεάζεται από τυπικότητες και θεωρώ ότι κατέχει πλήρως την πραγματική κατάσταση που επικρατεί στο νησί του.

Ερώτηση : Πέραν του τουρισμού, υπάρχουν άλλες αξιόλογες από οικονομικής πλευράς παράκτιες δραστηριότητες στο νησί? Βλέπεται κάποια βελτίωση στη διαχείριση της παράκτιας ζώνης τα τελευταία χρόνια? Σε ποιά σημεία “πονάει” το νησί και πού είναι μεγαλύτερος ο κίνδυνος για τις παράκτιες περιοχές του?

Απάντηση : Για να μην κρυβόμαστε ο τουρισμός (παράκτιος) είναι το άλφα και το ωμέγα για το νησί μας αλλά και στα περισσότερα ελληνικά νησιά θα έλεγα. Περισσότερο από το 90% του Α.Ε.Π. που δημιουργείται στην παράκτια ζώνη της

Κέρκυρας προέρχεται από τον τουρισμό και κυρίως τον μαζικό τουρισμό(ο αγροτουρισμός στην Κέρκυρα είναι ακόμα στα σπάργανα). Από εκεί και πέρα δεν γίνονται εξορύξεις μεταλλευμάτων, δεν υπάρχουν αλυκές στο νησί, η μικρής κλίμακας κτηνοτροφία και μελισσοκομία λαμβάνει χώρα σε ορεινές περιοχές του νησιού, όπως επίσης σε ορεινές περιοχές της ενδοχώρας αναπτύσσονται γεωργικές καλλιέργειες πορτοκαλιών και ελαιόδεντρων. Για τις παράκτιες περιοχές της Κέρκυρας θα μπορούσα να αναφέρω σαν αξιοσημείωτη δραστηριότητα πέραν βέβαια του τουρισμού, τις ιχθυοκαλλιέργειες στην Κασσιόπη όπου η μονάδα αποτελείται από 12 κλωβούς με παραγωγή τσιπούρας και λαβρακίου και το νέο εγχείρημα που αναπτύσσεται στο Γιαλισκάρι όπου μία αντίστοιχη σε μέγεθος μονάδα παράγει πέραν των προαναφερθέντων ειδών και σαργούς, είδος που δύσκολα αναπαράγεται σε συνθήκες εκτροφείου.

Βελτίωση συνολική δεν μπορώ να πω ότι βλέπω για την παράκτια ζώνη της Κέρκυρας. Μεμονωμένα βέβαια έχουν γίνει πολλές προσπάθειες τα τελευταία χρόνια, αλλά με μεμονωμένες προσεγγίσεις δεν υπάρχουν αποτελέσματα. Τα λάθη στη διαχείριση που έχουν γίνει είναι πολύ περισσότερα, αν και θα μου επιτρέψεις να πω ότι λάθος που γίνεται ηθελημένα και επαναλαμβανόμενα παύει να είναι λάθος. Σίγουρα στα θετικά στοιχεία συγκαταλέγονται ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση του λιμανιού που γίνεται ,αλλά για να εξυπηρετεί μόνο τις τουριστικές ανάγκες του νησιού, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί εμπορικά με πλοία της ποντοπόρου ναυτιλίας. Άλλη μία θετική εξέλιξη είναι η περάτωση των έργων για τη μαρίνα των Γουβίων. Είναι πραγματικά μια πρότυπη μαρίνα με πολύ μεγάλες δυνατότητες κέρδους για τον δήμο λόγω των αναρίθμητων σκαφών αναψυχής που έρχονται από την Ιταλία και την Αδριατική θάλασσα ευρύτερα. Ας ελπίσουμε πώς θα αξιοποιηθεί κατάλληλα. Επίσης το παλιό λιμάνι έχει μετατραπεί σε χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων. Κάτι είναι και αυτό..

Κοιτάζτε, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το χρήμα για τους Κερκυραίους που δραστηριοποιούνται στις παράκτιες περιοχές έρχεται από τον τουρισμό. Άμα δεν έχεις καλό οδικό δίκτυο, άμα το αεροδρόμιο σου θεωρείται από τα πλέον επικίνδυνα, εάν το νοσοκομείο του νησιού βρίσκεται υπό κατασκευή από το 1999 και σήμερα στερείται πλήρως εξοπλισμού και κατάλληλου προσωπικού και συνάμα ως προορισμός θεωρείσαι από τους πλέον κοστοβόρους , πώς να προσελκύσεις ποιοτικό τουρισμό που θα εκτιμήσει τους πολύτιμους παράκτιους πόρους του νησιού και θα πληρώσει ανάλογα για αυτούς? Χωρίς ποιότητα (ανεπάρκεια πολλές φορές) στις

τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες και με υψηλές τιμές, είτε θα υπάρξει μείωση της τουριστικής ζήτησης προς όφελος άλλων φθηνότερων προορισμών, είτε θα είμαστε σε θέση να προσελκύουμε αποκλειστικά σχεδόν μαζικό τουρισμό χαμηλού εισοδήματος που δεν ενδιαφέρεται για την ποιότητα παρά μόνο για το χαμηλό κόστος. Αυτό το γεγονός έχει φυσικά πολύ μεγάλο αντίκτυπο στην παράκτια ζώνη του νησιού που ολοένα και υποβαθμίζεται στο βωμό του μαζικού τουρισμού χαμηλής ποιότητας. Ενδεικτικά θα αναφέρω ότι μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχε αποχετευτικό σύστημα στο νησί. Η ρύπανση η δυσωδία και οι ασθένειες (ιστορικό χολέρας, ελονοσίας, λεπτοσπύρωσης) ήταν τα αποτελέσματα της χρήσης βόθρων. Στον κόλπο της Γαρίτσας ακόμα αδειάζουν τα απορρίμματα τους μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες και παράκτιες ταβέρνες στη θάλασσα, χωρίς κανένα περιορισμό από το δήμο. Η βιολογική αποχέτευση λειτούργησε μόλις το 1999 και περιορίζονταν για την πόλη (χώρα) της Κέρκυρας. Επίσης μολύνθηκαν δύο σημαντικά ποτάμια του νησιού (της Αλεπούς και των Μοραΐτικων) από την ανεξέλεγκτη απόθεση σκουπιδιών και αποβλήτων από νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Κάποιες από τις ομορφότερες παραλίες υποβαθμίστηκαν λόγω του μαζικού τουρισμού όπως το Γιαλισκάρι, η Ρόδα, η Κουλούρα, η Κασιώπη, ο Αι Γιώργης των πάγων κτλ. Κόπηκαν τεράστιες εκτάσεις πευκοδάσους, μπαζώθηκε το ποτάμι του Αι Γιώργη με σκοπό να εξυπηρετηθούν οι τουριστικές ανάγκες. Σε πολλές περιπτώσεις το τοπίο καταστράφηκε και τη θέση του πήραν αμέτρητα τουριστικά μαγαζάκια και ξενοδοχεία με τις άδειες λειτουργίας που τους χορηγήθηκαν να γεννούν ερωτηματικά.

Ερώτηση : Πού κατά τη γνώμη σας οφείλεται όλη αυτή η υποβάθμισή της παράκτιας ζώνης της Κέρκυρας? Πώς φτάσαμε ως εδώ? Τι μέλλει γενέσθαι? Πιστεύετε πως η κατάσταση για τις παράκτιες περιοχές της Κέρκυρας είναι αναστρέψιμη και αν ναι με ποιό τρόπο?

Απάντηση : Έχουμε επέλθει σε αυτή την άσχημη κατάσταση κατά τη γνώμη μου για δύο κύριους λόγους. Ο πρώτος είναι η μειωμένη στο ελάχιστο εξουσία και πρωτοβουλία που δύνανται να επιδείξει σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης ο δήμος Κέρκυρας. Όπως και στους περισσότερους δήμους της χώρας δεν υπάρχουν Ο.Τ.Α. παρά μόνο στα χαρτιά. Οι διοικητικές αποφάσεις και οι χρηματοδοτήσεις λαμβάνονται από την κεντρική κυβέρνηση, σε θέματα που δεν μπορεί να γνωρίζει σε βάθος όσο οι τοπικοί παράγοντες, μη λαμβάνοντας υπόψιν τις τοπικές συνθήκες

(κοινωνία, περιβάλλον, οικονομία) και βέβαια χωρίς τον κατάλληλο έλεγχο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη χειρίστη δυνατή διαχείριση- απορρόφηση των χρημάτων και των πόρων που χορηγούνται σε επίπεδο Ε.Ε. και συντελεί τα μέγιστα προς τη στασιμότητα ή την προσωρινή μη αειφορική ανάπτυξη με αρνητικό αντίκτυπο σε βάθος χρόνου τόσο σε κοινοοικονομικό όσο και σε περιβαλλοντολογικό επίπεδο.

Ο δεύτερος και σημαντικότερος λόγος που έχει προκαλέσει αυτή την άσχημη κατάσταση δεν είναι 'άλλος από την αυθαιρεσία και την ανοχή του κράτους σε αυτήν. Στα δυτικά και βόρεια ιδίως του νησιού η αυθαιρεσία είναι τεράστια. Λειτουργούν ανεξέλεγκτα και αυθαίρετα πολλές μικρές ξενοδοχειακές μονάδες(υπό μορφή ενοικιαζόμενων δωματίων) και επιχείρησης εστίασης που δεν είναι δηλωμένες στον Ε.Ο.Τ. και φυσικά μην τηρώντας τα πρότυπα ασφάλειας και ποιότητας μπορούν και παρέχουν τουριστικές υπηρεσίες με πολύ μικρότερο κόστος, άρα και σε πολύ πιο ανταγωνιστικές τιμές σε σχέση με τις νόμιμες επιχειρήσεις που υποχρεούνται να καταβάλουν μεγάλα ποσά στους τομείς της ποιότητας υπηρεσιών και της ασφάλειας. Αυτή η παραοικονομία που αναπτύσσεται και υποθάλπεται από τις αρχές έχει ως άμεσο αντίκτυπο την ανεργία για τις νόμιμες επιχειρήσεις αλλά κυρίως την υποβάθμιση του περιβάλλοντος λόγω της προσπάθειας των αυθαιρέτων επιχειρήσεων να συμπίεσουν το λειτουργικό τους κόστος εις βάρος των άλλων και του περιβάλλοντος (απευθείας ρίψη των σκουπιδιών στη θάλασσα, ούτε καν κατασκευή και χρήση βόθρων, απαρχαιωμένα συστήματα κλιματισμού με τεράστια κατανάλωση-σπατάλη ενέργειας επιβλαβή και πιεστικά για το περιβάλλον κτλ.). Μάλιστα πρόσφατα, στις αρχές τις χιλιετία ψηφίστηκε νόμος για τις αυθαίρετες αυτές επιχειρήσεις που με την καταβολή ενός ορισμένου ποσού, τους δόθηκε η δυνατότητα να νομιμοποιήσουν τις παράνομες, αυθαίρετες και περιβαλλοντικά επιβλαβείς δραστηριότητες τους.

Είναι γεγονός ότι η κατάσταση έχει φτάσει στο απροχώρητο για την παράκτια ζώνη τόσο από πλευράς αυθαίρετης υπερεκμετάλλευσης των πόρων, όσο και από περιβαλλοντικής σκοπιάς. Πιστεύω ακράδαντα ότι η στασιμότητα και ο κορεσμός που διαφαίνεται στην Κέρκυρα στον τομέα της τουριστικής ανάπτυξης, είναι ένα θετικό στοιχείο(τουλάχιστον σε επίπεδο παράκτιου μαζικού τουρισμού). Σίγουρα πρέπει να αναπτυχθούν διάφορες παραγωγικές δραστηριότητες κατά μήκος των παράκτιων περιοχών του νησιού, ανεξάρτητες αλλά συνάμα και αλληλένδετες του τουρισμού. Πρέπει να υπάρξει έλεγχος και σωστή διαχείριση τόσο των χρηματοδοτήσεων προς το νησί αλλά κυρίως των φυσικών του πόρων που στο βωμό

του πρόσκαιρου κέρδους υπερεκμεταλέυονται και υποβαθμίζονται με καταστροφικές σε βάθος χρόνου συνέπειες για την οικονομία, την κοινωνία, το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής μας. Πρέπει να δοθούν κίνητρα από το κράτος για αειφορική ανάπτυξη με καινοτόμες δραστηριότητες που δεν θα επιβαρύνουν τόσο το περιβάλλον και δεν θα ζημιώνουν το συνάνθρωπο σε κανένα επίπεδο της ζωής του. Πολύ σημαντικό θεωρώ για το νησί της Κέρκυρας την συστηματική ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και όχι τη λειτουργία κάποιων σποραδικών αιολικών και φωτοβολταϊκών πάρκων. Προς αυτή την κατεύθυνση πρωταρχικό ρόλο θα πρέπει να παίξει το κράτος, με τη σωστή διαχείριση των χρημάτων της Ε.Ε. και την άρση της ατελείωτης γραφειοκρατίας για τις σχετικές με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δραστηριότητες που δρα ανασταλτικά ως προς τις ιδιωτικές επενδύσεις.

Πρέπει να υπάρξει ολοκληρωμένη-σφαιρική και όχι μεμονωμένη θεώρηση των ζητημάτων της παράκτιας ζώνης για την Κέρκυρα και για όλη τη χώρα κατά επέκταση. Οι μεμονωμένες λύσεις και τα μεμονωμένα μέτρα δεν βοηθούν παρά μόνο σπασμωδικά και περιστασιακά και δεν πρόκειται ποτέ να δώσουν ριζική λύση στα καιρία προβλήματα και τα αντικρουόμενα συμφέροντα της παράκτιας ζώνης του νησιού. Πάντως η προσωπική μου άποψη είναι ότι όσο δεν υπάρχει κατάλληλη κρατική ρύθμιση και έλεγχος και όσο η αυθαιρεσία και η παρανομία βασιλεύουν, οι παράκτιες ζώνες της Κέρκυρας δεν θα καταφέρουν ποτέ να επιτύχουν το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης και οι σπάνιοι και υπερπολύτιμοι πόροι τους (ένβιοι και μη) ολοένα θα μειώνονται και θα υποβαθμίζονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

9.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ελλάδα με τα εκατοντάδες νησιά της έχει περίπου την ίδια έκταση ακτογραμμών με την Αφρικανική ήπειρο. Το εντυπωσιακό αυτό γεγονός φανερώνει έκδηλα τη θεμελιώδη σημασία που κατέχει η παράκτια ζώνη στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας και παράλληλα παίρνοντας ως δεδομένο τους αργούς ρυθμούς ανάπτυξης, την δυσχερή οικονομική κατάσταση που βρίσκεται αλλά και τους αναρίθμητους φυσικούς πόρους που διαθέτει ιδίως στις παράκτιες περιοχές της συμπεραίνουμε ότι σίγουρα αυτοί δεν χαίρουν της κατάλληλης διαχείρισης και εκμετάλλευσης ώστε να αξιοποιηθούν με τρόπο τέτοιο ώστε να παρέχουν βιώσιμη ανάπτυξη, δηλαδή οικονομική και κοινωνική ευημερία σε βάθος χρόνου στους πολίτες της χώρας μας.

Οι βασικότεροι παράγοντες που συμβάλουν σε αυτή την ανεπιθύμητη κατάσταση είναι κατά τη γνώμη μου κατ' αρχάς η ελληνική νοοτροπία και κουλτούρα που αποσκοπεί στο εύκολο και αβίαστο στιγμιαίο κέρδος του καθενός χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν το μέλλον και η προοπτική της ευρύτερης κοινωνικής ευημερίας. Αυτή η οπτική των πραγμάτων έχει ως αντίκτυπο τη μη ολική και σφαιρική προσέγγιση των ζητημάτων της παράκτιας ζώνης και τα αποτελέσματα τέτοιων μονόπλευρων και βραχυπρόθεσμων προσεγγίσεων είναι η μη αποδοτική εκμετάλλευση των παράκτιων πόρων (αδράνεια σε πολλές περιπτώσεις και υπέρμετρη εκμετάλλευση σε άλλες) , οι συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων stakeholders εις βάρος της από κοινού βιώσιμης ανάπτυξης και κοινωνικής ωφέλειας, η οικονομική και κατ' επέκταση κοινωνική δυσχέρεια και βέβαια η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της χώρας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα μη βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί η νήσος Κέρκυρα, όπου η διαχείριση της παράκτιας ζώνης δεν είναι ολοκληρωμένη αλλά επικεντρώνεται σχεδόν απόλυτα στις ανάγκες και τα συμφέροντα της παράκτιας τουριστικής βιομηχανίας παραμερίζοντας τις υπόλοιπες παράκτιες παραγωγικές δραστηριότητες (αλυκές, ιχθυοκαλλιέργεια, εξόρυξη μεταλλευμάτων, αλιεία κτλ.) που υπό άλλες συνθήκες θα ήταν επικερδείς σε οικονομικούς και κοινωνικούς όρους και υπό το πρίσμα της περιβαλλοντικής προστασίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς, φιλικότερες ως προς τον πολιτισμό και το μοναδικό χαρακτήρα του

νησιού και λιγότερο επιβλαβείς (πιεστικές) όσον αφορά την υποβάθμιση των φυσικών πόρων του νησιού. Η κατάσταση παρότι προχωρημένη δεν είναι κατά την άποψη μου και μη αναστρέψιμη. Βέβαια αν αναλογιστούμε τα σχέδια ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης που έμειναν στα χαρτιά, τις μελέτες και τις υποδομές που απέβλεπαν στη βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών και δεν υλοποιήθηκαν ποτέ για λόγους κερδοσκοπίας και ειδικών συμφερόντων και τη συνεχιζόμενη διόγκωση του μαζικού τουρισμού στο νησί ως δραστηριότητα που μονοπωλεί την οικονομική δραστηριότητα και τις κρατικές-ιδιωτικές επενδύσεις, φανερώνεται έκδηλα η έλλειψη ολοκληρωμένης διαχείρισης και βιώσιμου σχεδιασμού για το νησί της Κέρκυρας.

Σε αυτό το σημείο το σημαντικότερο στοιχείο που δύναται να αναστρέψει την δυσχερή από περιβαλλοντικής και οικονομικής άποψης κατάσταση για τη νήσο, είναι μία ενιαία, ισχυρή, δίκαιη και καλά πληροφορημένη πάνω σε ζητήματα βιώσιμης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών αρχή, ένα κράτος που με τις απαραίτητες και κατάλληλες ρυθμίσεις και ενέργειες (υποδομές, νομικούς περιορισμούς) και παρέχοντας τις σωστές κατευθυντήριες γραμμές στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης προσέγγισης του ζητήματος, θα δώσει τη δυνατότητα και τα κίνητρα στους ανθρώπους που δραστηριοποιούνται στην παράκτια ζώνη της Κέρκυρας (αλλά και του κάθε ελληνικού νησιού ευρύτερα) να αναπτύξουν δραστηριότητες υπό όρους βιωσιμότητας και εντός του πλαισίου της ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης να αδράξουν τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες που παρέχουν οι μοναδικές ακτογραμμές της χώρας μας και με την ορθολογική και κατάλληλη αξιοποίηση των πόρων τους (αποδοτικές επενδύσεις με μακροπρόθεσμη προοπτική με σεβασμό προς το φυσικό προβάλλον και το συμπολίτη) να κινηθούν προς μια κατεύθυνση ευμάρειας και βελτίωσης της ποιότητας ζωής των ίδιων αλλά και των μελλοντικών γενεών.

9.2 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παράκτιες ζώνες ανά τον κόσμο αποτελούν περιοχές πολύ μεγάλης οικονομικής, περιβαλλοντικής και κατ' επέκταση κοινωνικής σημασίας λόγω των πολύτιμων φυσικών πόρων που παρέχουν και κατά συνέπεια του μεγάλου όγκου των παραγωγικών αλλά και φυσικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε αυτές. Οι ενδιαφερόμενοι όμως και εκείνη που έχουν ή αποσκοπούν συμφέρον από αυτές είναι πολλοί και οι παράκτιοι πόροι (έμβιοι ή μη) περιορισμένοι. Τα συμφέροντα επίσης τις περισσότερες φορές είναι αντικρουόμενα. Σε αυτή την εργασία προσπάθησα να

καταστήσω σαφές το γεγονός ότι για να υπάρξει βιώσιμη και διαρκής ανάπτυξη στην παράκτια ζώνη πρέπει απαραίτητα να περιοριστούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό οι μεμονωμένες θεωρήσεις και πρακτικές που αποβλέπουν σε βραχυπρόθεσμα οφέλη εις βάρος των υπολοίπων ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders) και πάνω απ' όλα εις βάρος του φυσικού περιβάλλοντος. Για να επιτευχθεί αυτός ο ομολογουμένως δύσκολος στόχος πρέπει πρώτα απ' όλα ο σχεδιασμός να γίνεται σε μακροπρόθεσμη βάση και να αποβλέπει στη διαρκή ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών και όχι στο παροδικό εύκολο κέρδος. Προς αυτή τη κατεύθυνση, όσον αφορά την αλλαγή τρόπου σκέψης και επαγγελματικής φιλοσοφίας, θεμελιώδους σημασίας είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης και της αξιοποίησης του δυναμικά ισχυρού και πολύτροπου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας μας. Το κράτος θα πρέπει να μεριμνήσει και να επενδύσει πάνω στην παροχή κατάλληλης παιδείας, τέτοιας που να επεκτείνει τους νοητικούς ορίζοντες των Ελλήνων ως προς την καινοτομία, το σχεδιασμό και τη βιωσιμότητα, να τους δίνει τη δυνατότητα να κρίνουν με ορθολογισμό τις διάφορες καταστάσεις και προβλήματα και κατά συνέπεια να αξιοποιήσουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τις δεξιότητες τους. Είναι πάρα πολύ σημαντικό να γίνεται ορθολογική χρήση των φυσικών παράκτιων πόρων (όχι στην υπερεκμετάλλευση τους) και να αξιοποιούνται αποδοτικά όλες οι παραγωγικές δυνατότητες της παράκτιας ζώνης και όχι μεμονωμένοι τομείς μόνο. Πρέπει επίσης να υπάρξει συνεννόηση μεταξύ των αντικρουόμενων μερών και συμφερόντων προς μία κατεύθυνση που θα αποσκοπεί στην κοινή ωφέλεια όλων, μία προσέγγιση win-win δηλαδή όσον αφορά τη διαχείριση των παράκτιων ζητημάτων και την εκμετάλλευση των παράκτιων πόρων. Κομβικής σημασίας θα πρέπει να θεωρούνται οι ενέργειες που συμβάλουν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και της παραγωγικότητας των παράκτιων οικοσυστημάτων. Για να καταστούν οι παραπάνω προϋποθέσεις δυνατές, το κράτος πρέπει να λειτουργεί με ισονομία παρέχοντας την απαραίτητη ρύθμιση, να παρέχει επίσης κατευθυντήριες γραμμές βιωσιμότητας της παράκτιας ζώνης προσεγγίζοντας το ζήτημα με σφαιρικό (ολικό) τρόπο, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τις μοναδικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε τόπο (μορφολογικές, οικονομικές, κοινωνικές, θεσμικές, πολιτισμικές), αποσκοπώντας στο κοινό όφελος και βέβαια παρέχοντας τις κατάλληλες υποδομές που είναι απαραίτητες για να εφαρμοστούν αποδοτικά οι αρχές της παράκτιας βιωσιμότητας, δηλαδή της διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης σε μακροπρόθεσμο επίπεδο της παράκτιας ζώνης με γνώμονα την κοινωνική ωφέλεια και ευμάρεια με τη λιγότερο δυνατή πίεση και επιβάρυνση

στο φυσικό περιβάλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κερκυραϊκά Νέα, Οκτώβριος 2009

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Briassoulis, H. & Van der Straaten, J. 2000, *Tourism and the environment: Regional, Economical, Cultural and Policy Issues*, 2nd edn, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.
- Brown, G. 1997, 'Tourism in the Indian Ocean: A case study of Mauritius' in *Island Tourism: Trends and Prospects*, ed. D. G. Lockhart & D. Drakakis-Smith, Pinter, London, pp. 229-248.
- Butler, R. W. 1999, 'Sustainable tourism: A state-of-the-art review', *Tourism Geographies*, vol. 1, no. 1, pp. 7-25.
- Carrier, J. G. & Macleod, D. V. L. 2005, 'Bursting the Bubble: The Socio-Cultural Context of Ecotourism', *Journal of the Royal Anthropological Institute*, vol. 11, pp. 315-333.
- Chua T.E., 1993 "Essential Elements of Integrated Coastal Management" Ocean and Coastal Management.
- Cicin – Sain B., 1993 "Sustainable Development and Integrated Coastal Management", Ocean and Coastal Management.
- Clark J.R. ,1992 "Integrated Management of Coastal Zones. FAO Fisheries Technical Paper no. 327, Rome".
- Clark J.R. ,1996 "Coastal Zone Management Hand-Book, New York.
- Gaudian G. and others 1993 "Establishment of a Coastal Zone Management Program for Tanzania" Consultancy Report to the Commission of the European Communities DG VIII, Brussels.
- Hayden B.P., G.C. Ray and R. Dolan, 1984 "Classification of Coastal and Marine Environments" Environmental Conservation.
- Inskip, E. & Kallenberger, M. 1992, *An Integrated Approach to Resort Development*, World Tourism Organisation, Madrid.

- Jon C. Post and Carl G. Lundin, 1996 “ Guidelines For Integrated Coastal World Bank, Washington.
- Lockhart, D. G. & Drakakis-Smith, D. 1997, *Island Tourism: Trends and Prospects*, Pinter, London.
- Organization for Economic Co- operation Development 1993 “ Coastal Zone Management : Integrated Policies, Paris”.
- Pernetta J.C. and D.L. Elder ,1993, Cross – Sectoral, Integrated Coastal Area Planning : Guidelines and Principles for Coastal Area Development. A Marine Conservation and Development Report, IUCN. Switzerland.
- Poetschke, B. 1995, Key Success Factors for Public/Private-Sector Partnerships in Island Tourism Planning in *Island Tourism: Management Principles and Practice*, M. V. Conlin & T. Baum eds., John Wiley and Sons, West Sussex, pp. 53-63.
- Sharpley, R. 2001, ‘Sustainable Rural Tourism Development: Ideal or Idyll’, *Rural Tourism and Recreation: Principles to Practise*, Roberts L. & D. Hall eds., pp. 53-67.
- Totaro E. A. & Simeone, A. 2001, ‘Environmental and cultural tourism as a model of an economic sustainable activity: Sensibility and participation of Sannio University students’, *International Journal of Sustainability in Higher Education*, vol. 2, no. 3, pp. 238-249.
- Vallejo S.M., 1993 “ The Integration of Coastal Zone Management into National Development Planning”, *Ocean and Coastal Management*.
- World Tourism Organization 2004, *Conceptual Definition of Sustainable Tourism*, Madrid.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ

- www.eur-lex.europa.eu
- www.library.tee.gr
- www.eur-law.eu
- www.ec.europa.eu

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΟΙΚΙΝΩΝΙΑ

- Αγγελόπουλος Νίκος, Πρόεδρος της ένωσης τουριστικών επιχειρήσεων Ελλάδος
- Κοκκοτός Σπύρος, C.E.O. Elounda Luxury Hotels and Resorts
- Μποντούρογλου Ευάγγελος , Ξενοδόχος
- Πουλημένος Στέφανος, Πρώην Νομάρχης Κερκύρας